

LOB & KANSRIJKE KEUZES IN HET VMBO

Verantwoording en technische bijlage

COLOFON

DIT IS EEN UITGAVE VAN

SEOR BV

© SEOR BV / ROTTERDAM, MEI 2023

Niets van deze uitgave mag op welke wijze dan ook worden verveelvoudigd zonder de voorafgaande toestemming van de uitgever en andere auteursrechthebbenden. SEOR is niet aansprakelijk voor gegevens die door derden werden verstrekt.

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	1
I VERANTWOORDING ONDERZOEKSACTIVITEITEN	2
II GENERALISEERBAARHEID	7
II.1 Inleiding	7
II.2 Representativiteit kenmerken leerlingen in enquête leerlingen	7
II.3 Conclusie	12
III DE INVLOED VAN DE CORONACRISIS OP HET ONDERZOEK	13
III.1 Beoogde en daadwerkelijke uitvoering onderzoeksactiviteiten	13
III.2 Overzicht relevante maatregelen voor vmbo rondom corona	13
III.3 Decanen-enquête	14
III.4 Interviews met gemeenten	19
III.5 Enquête leerlingen	19
III.6 Analyse arbeidsmarktkansen cohorten mbo en corona	20
III.7 Conclusies	24
IV TRENDS IN KEUZEGEDRAG OP HET VMBO	25
V VERBANDEN IN ENQUÊTE DECANEN	27
V.1 Inleiding	27
V.2 Samenhang uitvoering met type school en type regio	27
V.3 Samenhang uitvoering met de doelen van LOB	29
V.4 Samenhang uitvoering met het al dan niet uitvoeren van LOB-activiteiten	31
V.5 Conclusies	42
VI ANALYSES ENQUÊTE ONDER VMBO-LEERLINGEN	44
VI.1 Opzet bijlage analyses enquête onder vmbo-leerlingen	44
VI.2 Aanvullende informatie bij H4: activiteiten en deelname	45
VI.3 Aanvullende informatie bij H6: het oordeel van leerlingen	51
VI.4 Aanvullende informatie bij H8: de profielkeuze van tweedejaars leerlingen	63
VI.5 Aanvullende informatie bij H9: opleidingskeuze vierdejaars	70
VII GESPREKSPARTNERS BIJ DE KEUZE	80
VIII ANALYSE LOB-BELEID EN MICRODATA	86

IX	AANBOD PROFIELEN OP HET VMBO	90
X	CLUSTERING VAN OPLEIDINGSRICHTINGEN OP HET MBO	94
XI	POTENTIËLE OPBRENGSTEN STUDIEKEUZE	96
	XI.1 Tabellen samenstelling mbo-cohorten	96
	XI.2 Tabellen analyses baanfactie, deeltijdfractie en werkfractie	100

VOORWOORD

Deze rapportage betreft een bijlagenrapport bij een studie naar optimale studieloopbaankeuzes in het vmbo dat SEOR heeft uitgevoerd met steun van Instituut Gak. Het hoofdrapport *LOB & kansrijke keuzes in het vmbo* vormt een aparte publicatie. Hierin wordt regelmatig verwezen naar dit bijlagenrapport voor meer gedetailleerde toelichtingen en verdere uitwerkingen van analyses. De auteurs van het hoofdrapport hebben ook meegewerkt aan dit bijlagenrapport: Arie Gelderblom, Daniel Bos, Annette Diender, Mark den Hartog, Jaap de Koning, Arie-Jan van der Toorn en Elisa de Vleeschouwer.

Het bijlagenrapport kent de volgende onderdelen:

- I. Verantwoording onderzoeksactiviteiten.
- II. Generaliseerbaarheid van de onderzoeksresultaten.
- III. De invloed van de coronacrisis op het onderzoek.
- IV. Trends in het keuzegedrag op het vmbo.
- V. Verbanden in de enquête onder decanen. Elementen hiervan komen terug in de hoofdstukken 3, 4 en 5 van het hoofdrapport.
- VI. Analyses enquête onder vmbo-leerlingen. Deze bijlage is opgedeeld in onderdelen die corresponderen met respectievelijk hoofdstuk 4 van het hoofdrapport (bijlage VI.2), hoofdstuk 6 (VI.3), hoofdstuk 8 (VI.4) en hoofdstuk 9 (VI.5).
- VII. Gesprekspartners bij de keuze. Dit correspondeert met hoofdstuk 7 van het hoofdrapport over de rol van ouders en de directe omgeving.
- VIII. Analyse LOB-beleid en microdata. Dit correspondeert met een aantal analyses uit de hoofdstukken 8 en 9 van het hoofdrapport.
- IX. Aanbod profielen op het vmbo. Dit correspondeert met paragraaf 8.1 van het hoofdrapport.
- X. Clustering van opleidingsrichtingen op het mbo. Dit betreft een toelichting op gebruikte indelingen.
- XI. Potentiële opbrengsten studiekeuze. Dit correspondeert met hoofdstuk 10 van het hoofdrapport.

I VERANTWOORDING ONDERZOEKSACTIVITEITEN

Gekozen is voor een brede onderzoeksaanpak met verschillende onderzoeksactiviteiten waarmee verschillende cruciale spelers rondom LOB op het vmbo aan bod komen: leerlingen, scholen, ouders, gemeenten en andere regionale spelers:

- Interviews met gemeenten en andere regionale spelers, zoals aanbieders van interventies en intermediairs tussen scholen en bedrijven.
- Enquête onder LOB-verantwoordelijken (decanen) op vmbo-scholen.
- Enquête onder vmbo-leerlingen.
- Interviews met LOB-verantwoordelijken op scholen waar enquête met leerlingen is afgenomen.
- Interviews met ouders.
- Analyse met CBS-micro-data van vmbo-leerlingen in Zuid-Holland op scholen die ook hebben meegedaan aan de decanen-enquête.
- Analyse met CBS-micro-data van mbo-schoolverlaters in Zuid-Holland om de arbeidsmarktpositie van verschillende mbo-richtingen te onderzoeken.

Interviews met gemeenten en andere regionale spelers

Om dieper in te gaan op de rol van regionale spelers in het LOB-beleid van scholen is gesproken met gemeenten en andere spelers. Bij dit laatste gaat het om regionale aanbieders van LOB-interventies (zoals On Stage¹ en de Windroos²), regionale samenwerkingsverbanden zoals Spirit4You³, en intermediairs tussen scholen en bedrijven.

In totaal zijn 45 interviews gehouden. Bij de gemeenten zijn twee gespreksrondes gehouden, begin 2020⁴ en de eerste helft van 2022. In totaal is gesproken met 18 gemeenten, waarbij 12 gemeenten aan beide gespreksrondes hebben meegedaan. Het gaat bij deze laatste met name om gemeenten met veel vmbo-scholen. In de eerste gespreksronde waren de meeste interviews face to face. In de tweede ronde veelal online.

In deze gesprekken zijn de volgende onderwerpen aan de orde gekomen:

- doelen die gemeenten hebben met betrekking tot LOB beleid voor vo-scholen en vmbo-scholen in het bijzonder;
- LOB-interventies en instrumenten waar gemeenten bij betrokken zijn;
- financiële betrokkenheid van de gemeente hierbij;
- samenwerking tussen gemeenten, scholen, bedrijven en aanbieders van interventies;
- Monitoring en evaluatie van beleid op dit terrein;
- Succes- en faalfactoren in het beleid van gemeenten op dit terrein.

¹ <https://www.onderwijsonstage.nl/>

² <https://www.expertisepuntlob.nl/tools/praktijkvoorbeelden-lob/het-windroosprogramma>

³ <https://spirit4you.nl/>

⁴ Over deze eerste gespreksronde is een aparte notitie verschenen:

<https://www.instituutgak.nl/onderzoek/kennisbank/loopbaanorientatie-in-het-beleid-van-gemeenten/>

Twee enquête rond onder decanen/LOB-coördinatoren

In zowel voorjaar 2020 als voorjaar 2021 is een enquête gehouden onder decanen/LOB-coördinatoren van scholen in Zuid-Holland. In 2020 hebben 123 scholen deelgenomen aan de enquête⁵, wat resulteert in een respons ratio van rond de 50% van de scholen die benaderd zijn. In 2021 zijn 111 scholen begonnen met het invullen van de enquête, waarvan 92 scholen deze volledig hebben ingevuld. Hiervan zijn 37 “nieuwe” scholen en 55 scholen hebben al reeds meegedaan in 2020.

In deze enquête zijn vragen gesteld over:

- de doelen van LOB;
- de gekozen LOB-instrumenten en deelname hieraan;
- het functioneren van LOB-beleid;
- professionalisering;
- samenwerking met bedrijven, vervolgoedingen en gemeenten;
- percepties op de effecten van LOB;
- knelpunten;
- de invloed van corona.

Enquête leerlingen op 24 vmbo-scholen

In totaal hebben 24 vmbo-scholen in Zuid-Holland in voorjaar 2022 meegewerkt aan een enquête onder vmbo-leerlingen. Deze digitale enquête is klassikaal afgenomen. Hierbij ging het zowel om leerlingen die voor de profielkeuze staan als leerlingen die een keuze maken voor een vervolgoeding. In de onderstaande tabel zijn enkele kenmerken van de scholen en leerlingen weergegeven.

Tabel 1.1 Enkele kenmerken van scholen en leerlingen waar leerlingenenquête heeft plaatsgevonden

Kenmerk		
Aantal scholen	24	
Aantal scholen dat alleen TL/mavo aanbiedt	6	
Aantal leerlingen die vragenlijst geheel heeft afgerond	2726	
Aantal leerlingen voor profielkeuze die vragenlijst geheel heeft afgerond	1476	
Aantal leerlingen voor keuze vervolgoeding die vragenlijst geheel heeft afgerond	1250	
	<i>Leerlingen voor profielkeuze</i>	<i>Leerlingen voor keuze vervolgoeding</i>
Aandeel leerlingen in basisberoepsgerichte leerweg (BB) of kader beroepsgerichte leerweg (KB)	46%	43%
Aandeel leerlingen in gemengde leerweg (GL) of theoretische leerweg	52%	57%
Aandeel leerlingen waar thuis (ook) niet-westerse taal wordt gesproken	26%	23%

In de enquête zijn vragen opgenomen over:

- Persoonlijke kenmerken (geslacht, persoonlijkheid)
- Migratieachtergrond. Hierbij zijn vragen gesteld over de taal (talen) die thuis gesproken worden, als indicator voor migratieachtergrond. Bij ongeveer een kwart van de leerlingen wordt thuis (ook) een niet-westerse taal gesproken.
- Deelname aan verschillende LOB-interventies.
- Oordeel over nut van LOB-interventies.
- Suggesties voor LOB-beleid.

⁵ Dit betreft scholen die tenminste 6 vragen hebben ingevuld.

- Factoren die van belang zijn bij de keuzes.
- Rol van verschillende actoren (ouders, andere familie, vrienden, decaan, mentor) in keuzeprocess.

Interviews met decanen

Bij de scholen die meegedaan hebben aan de enquête onder leerlingen zijn voor de zomervakantie 2022 interviews met decanen gehouden. Hiermee kon meer in de diepte worden ingegaan op de uitvoeringspraktijk van LOB. Deze gesprekken waren deels face to face en deels online. Het betrof een meer open gesprek met de onderstaande kernvragen:

- Kunt u iets vertellen over uw rol als decaan? Over uw motivatie, ervaring, positionering, beschikbare tijd.
- Wat kunt u vertellen over de doelen van LOB op uw school? Is kansrijk arbeidsperspectief onderdeel van deze doelen? Zijn er doelen gericht op specifieke groepen?
- Hoe is LOB op uw school georganiseerd? De activiteiten, methode, rolverdeling, tijd, professionalisering, arbeidsmarktinformatie, samenwerking met bedrijven, gemeenten.
- Hoe verloopt de uitvoering in de praktijk? Successen en knelpunten.
- In hoeverre geven mentoren/decanen gerichte adviezen aan leerlingen t.a.v. profiel- en opleidingskeuze?
- Wat zijn de resultaten van LOB op uw school? Wat draagt (het meeste) bij aan de resultaten?
- Wat zijn uw wensen t.a.v. beleid, activiteiten, rolverdeling, uitvoering, randvoorwaarden?
- Wat heeft Corona gedaan met LOB op uw school? Met de activiteiten, inzet van medewerkers, motivatie.

In totaal is met decanen/LOB-coördinatoren van 23 scholen gesproken.

Interviews met ouders

In totaal is met 66 ouders een interview gevoerd over het keuzeprocess van hun kind op het vmbo en hun eigen rol en die van de school daarbij. Met 4 ouders had het gesprek betrekking op 2 van hun kinderen. De gesprekken hadden zowel betrekking op de profielkeuze (36) als de keuze van een vervolgopleiding (34). De gesprekken waren met ouders van 14 scholen die ook aan de enquête van de leerlingen deelnamen. Een deel van de gesprekken was telefonisch, en een kleiner deel face to face op ouderavonden (23)⁶.

De selectie van ouders was verschillend. Bij sommige scholen zijn ouders “aangeschoten” op ouderavonden en een beroepenmarkt. De selectie van deze groep ouders (29) was vrij willekeurig. Uiteraard kan wel bij deelname aan dergelijke avonden een zekere selectiviteit optreden. Voor de andere groep ouders is de keuze voor deelname meer bewust geweest. Zij hebben bijvoorbeeld gereageerd op een oproep van de decaan in een mail om mee te werken. In zijn algemeenheid gaat het bij de geïnterviewde ouders dus om meer dan gemiddeld betrokken ouders bij school.

In de onderstaande tabel zijn enkele kenmerken van de ouders weergegeven. Het gaat relatief veel om moeders. Een groot deel heeft zelf een mbo-vooropleiding.

⁶ Dit is exclusief 6 afspraken die op een beroepenmarkt bij een school zijn gemaakt en die later zijn nagebeld.

Tabel I.2 Enkele kenmerken van ouders

Kenmerk	Ouders profielkeuze ^{a)}	Ouders keuze vervolgopleiding
Vader	6	7 ^{b)}
Moeder	31	27
<i>Vooropleiding moeder</i>		
Hoger opgeleid (hbo/wo)	8	10
Mbo	19	20
Havo/vwo/vmbo/ongediplomeerd	5	2
<i>Vooropleiding vader</i>		
Hoger opgeleid (hbo/wo)	12	6
Mbo	17	18
Havo/vwo/vmbo/ongediplomeerd	1	4
<hr/>		
Kind jongen	19	10
Kind meisje	17	24
Kind op leerweg basis of kader	20	21
Kind op leerweg theoretisch of gemengd	16	13
<i>Profiel^{c)}</i>		
Economisch	9	10
Zorg & Welzijn	8	15
Techniek	13	5
D&P	2	4
Landbouw/groen	0	0

^{a)} Bij 1 gesprek ging het om zowel de vader als moeder. ^{b)}Inclusief een verzorger. ^{c)} Dit is bij de ouders van leerlingen met profielkeuze exclusief enkele leerlingen die nog geen (definitieve) keuze hebben gemaakt.

Analyse met CBS-microdata: LOB en schoolcarrières

Het grote voordeel van CBS-microdata is dat dit longitudinale informatie biedt waarin zowel informatie over de schoolcarrière is opgenomen (inclusief keuze van profielen, onderwijsrichtingen en niveaus op mbo, switchen en uitval), als informatie over de arbeidsmarktcarrière. De CBS-data bevatten geen directe gegevens over LOB-beleid dat op de betreffende leerlingen van toepassing is geweest, maar bevatten wel informatie over de school waarop de leerling zit. Omdat vanuit onze enquêtes onder scholen veel informatie is opgehaald over de aard van het LOB-beleid (en verschillen hierin tussen individuele scholen), zijn de CBS-data hiermee verrijkt. Hiermee gaan we vervolgens in een analyse na of leerlingen op scholen die variëren in de mate (of wijze) van toepassing van diverse beleidsinstrumenten, ook verschillen laten zien in onderwijscarrières van hun leerlingen. Ofwel: zijn verschillen in LOB-beleid van scholen ook zichtbaar in de onderwijscarrières van hun leerlingen? Dit betreft bijvoorbeeld keuzes voor bepaalde profielen, richtingen van het mbo, maar ook switchgedrag. Hierbij corrigeren we voor individuele kenmerken van leerlingen die ook een rol spelen in de onderwijscarrières.

In onderstaande tabel geven we enkele kenmerken weer van gegevens die voor deze analyses zijn gebruikt. Voor schooljaar 2018-2019 zijn gegevens gebruikt uit de decanenenquête in 2020, die ook vragen bevatte over het voorgaande schooljaar.

Tabel I.3 Enkele kenmerken van gegevens die zijn gebruikt bij de analyse met CBS-microdata

Schooljaar	Aantal scholen	Aantal tweedejaars	Aantal vierdejaars
2018-2019	88	10.023	11.822
2019-2020	88	9.895	10.998
2020-2021	80	8.663	8.935
Totaal	128 (waarvan 40 aan beide metingen hebben deelgenomen)	28.581	31.755
In regressie-analyses		11.221	19.119

Analyse met CBS-microdata: succes op de arbeidsmarkt

De analyses van de enquête onder leerlingen en scholen maakt duidelijk in hoeverre LOB-beleid op de verschillende niveaus leidt tot een verschuiving in profiel- en vervolgopleidingskeuze van leerlingen. Via de microdata van het CBS gaan we na hoe verschuivingen in keuzes doorwerken op arbeidsmarktkansen. In de microdata van het CBS zijn individuen weliswaar anoniem, maar wij weten wel welke opleidingsachtergrond ze hebben.

Om de (toekomstige) arbeidsmarktkansen van de vmbo-leerlingen die op de bij dit onderzoek betrokken scholen zaten in kaart te brengen zijn deze scholen aan de CBS-microdata gekoppeld. Vervolgens zijn alle 4e-jaars vmbo-leerlingen op deze scholen geselecteerd die stonden ingeschreven in het schooljaar 2020/2021. Aangezien deze leerlingen zich nog niet op de arbeidsmarkt begeven is om hun (toekomstige) arbeidsmarktkansen in kaart te brengen een cohort afgestudeerde mbo studenten uit Zuid-Holland samengesteld die zijn afgestudeerd tijdens studiejaar '16/'17. Via herweging op individuele kenmerken is dit cohort zo vergelijkbaar mogelijk gemaakt met de genoemde groep 4^e jaars vmbo-leerlingen. Voor dit cohort is in kaart gebracht hoe hun arbeidsmarktpositie zich gedurende 4 jaar na het behalen van het diploma heeft ontwikkeld. In totaal gaat het bij dit cohort om 14.081 observaties.

Daarnaast is er ook een tweede cohort samengesteld met afgestudeerde mbo studenten die vlak voor de coronaperiode zijn afgestudeerd (studiejaar '19/'20). De ontwikkeling van hun arbeidsmarktpositie is gebruikt om te onderzoeken in hoeverre de coronacrisis en de verkrappende arbeidsmarkt een effect hebben gesorteerd op de arbeidsmarktkansen van de verschillende opleidingsrichtingen. Hierbij gaat het om 13.188 observaties.

Het gebruik van de CBS-microdata maakt het mogelijk om in de analyse rekening te houden met gegevens over:

- Opleidingsachtergrond (richting, niveau, Bol versus BBL);
- Individuele kenmerken (geslacht, herkomst, opleidingsniveau ouders)
- Gemeentekennmerken (stedelijkheid; aandeel hoger opgeleiden, besteedbaar inkomen)

Arbeidsmarktsituatie (werkstatus, inkomen, uurloon, omvang baan, vast versus flexibel, loondienst versus zelfstandige).

II GENERALISEERBAARHEID

II.1 INLEIDING

Het empirische deel van deze studie vindt plaats in Zuid-Holland. In het onderzoek wordt ervan uitgegaan dat de uitkomsten een beeld schetsen voor Nederland als geheel. Op zich is dit geen vreemde veronderstelling. In Zuid-Holland wonen 3,75 miljoen inwoners. Dit is ruim 21% van alle inwoners in Nederland. Zowel deelnemende scholen als gemeenten in het onderzoek zijn verspreid over verschillende regio's binnen Zuid-Holland. Tevens zijn zowel gemeenten en scholen in een meer stedelijke als landelijke omgeving in het onderzoek meegenomen. Een voorbeeld is dat bij de gemeenten zowel gesproken is met Rotterdam en Den Haag, als Hoeksche Waard en Krimpenerwaard. Wel zijn in de gesprekken met gemeenten, de grotere sterk vertegenwoordigd omdat ze meerdere vmbo-scholen hebben en vaak een regio-functie hierin vervullen.

In het vervolg van deze bijlage besteden we meer aandacht aan de generaliseerbaarheid. We doen dit op 2 manieren. Ten eerste gaan we na in hoeverre leerlingen van de deelnemende scholen aan het onderzoek vergelijkbare kenmerken hebben dan die voor Nederland als geheel. Ten tweede gaan we na of leerlingen in scholen in Zuid-Holland een afwijkende houding hebben ten opzichte van de rol van LOB in vergelijking met de rest van Nederland. Voor dit laatste maken we gebruik van gegevens van de LAKS-monitor.

II.2 REPRESENTATIVITEIT KENMERKEN LEERLINGEN IN ENQUÊTE LEERLINGEN

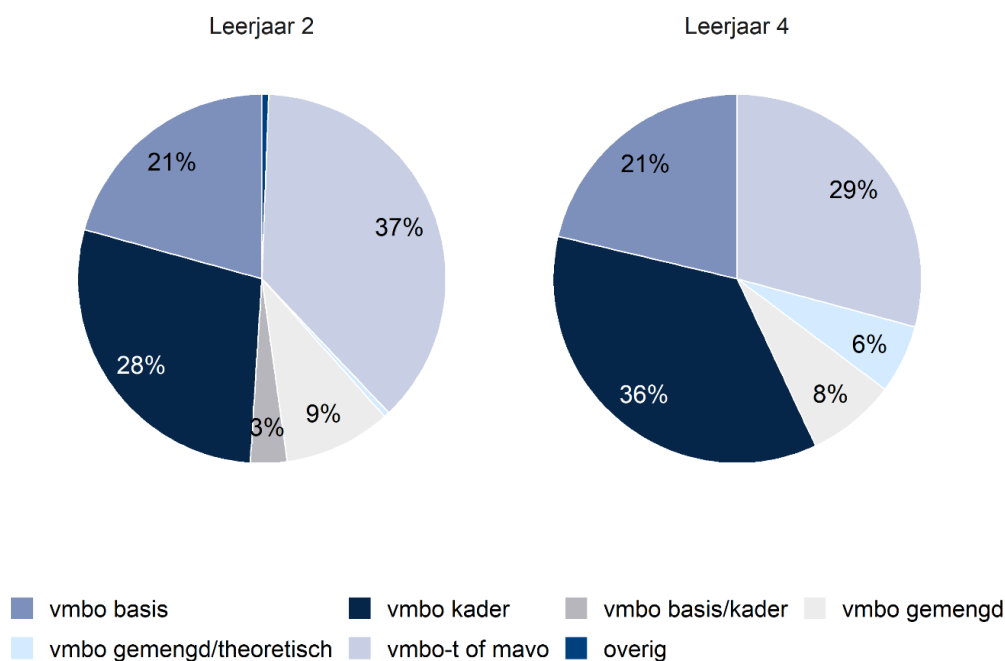
In deze paragraaf vergelijken we de kenmerken van de deelnemers aan de enquête onder leerlingen met die van leerlingen op het vmbo in Nederland als geheel.

Bij zowel de tweede als de vierdejaars is de verdeling over jongens en meisjes in de enquête vrijwel gelijk. Dit wijkt weinig af van het landelijk aandeel. Dit is 52,6% voor mannen in de bovenbouw⁷.

Figuur II.1 geeft de verdeling van de leerlingen in de enquête over de verschillende *leerwegen* weer. Bij de tweedejaars zit het grootste aandeel leerlingen op vmbo-tl, voor de vierdejaars zit het grootste aandeel op vmbo-kader. In beide leerjaren zit ongeveer een vijfde op vmbo-basis.

⁷ Bron: CBS Statline. Deze gegevens concentreren zich op de bovenbouw omdat in de onderbouw nog combinaties van onderwijsniveaus voorkomen.

Figuur II.1 Verdeling over leerwegen van respondenten enquête leerlingen

In de onderstaande tabel is weergegeven hoe deze cijfers over de populatie in de enquête zich verhouden tot de verdeling van leerlingen voor Nederland als geheel. Hieruit blijkt dat in de enquête de leerwegen basis en kader iets sterker vertegenwoordigd zijn dan in Nederland als geheel. Dit is echter niet terug te voeren op het feit dat gekozen is voor een steekproef in Zuid-Holland. Cijfers van Statline laten zien dat de verdeling over de leerwegen voor Zuid-Holland vrijwel gelijk zijn met die van Nederland als geheel. De oververtegenwoordiging van basis en kader heeft dus te maken met de selectie van scholen. Dit past binnen de doelstelling van het onderzoek om voldoende aandacht te besteden aan specifieke doelgroepen, zoals leerlingen vanuit lagere sociale milieus en met een migratieachtergrond.

Tabel II.1 Verdeling over leerwegen van leerlingen in enquête ten opzichte van het vmbo als geheel in Zuid-Holland en Nederland

Leerweg	Enquête Leerjaar 2	Enquête leerjaar 4	Zuid-Holland als geheel (bovenbouw vmbo)	Nederland als geheel (bovenbouw vmbo)
Theoretisch	37%	29%	55%	40%
Gemengd	9%	8%		15%
Gemengd/theoretisch		6%		
Kader	28%	36%	45%	29%
Basis	21%	21%		16%
Basis/kader	3%			

De gegevens van CBS Statline (laatste twee kolommen) hebben betrekking op 21/22.

Tabel II.2 Verdeling over profielen van leerlingen in enquête ten opzichte van het vmbo als geheel

Profiel	Enquête B/K/G ^{a)}	Leerjaar 4, leerweg	Vmbo B/K/G Nederland (2021/2022)
E&O	16,2%		10,1%
HBR	2,7%		3,9%
Z&W	29,8%		24,0%
Groen	13,8%		12,0%
D&P	17,5%		25,1%
BWI	9,0%		7,3%
PIE	8,7%		10,0%
M&T	0,3%		3,3%
MVI	1,7%		3,3%
MT	-		0,6%
Overig	0,2%		0,3%

^{a)} *Toelichting: bij 1 school kunnen de leerlingen van de gemengde leerweg in de enquête alleen kiezen tussen de 4 hoofdprofielen van de theoretische leerweg. Deze leerlingen zijn hier niet meegenomen. De landelijke data zijn afkomstig van STO Regioportretten (2022).*

In de enquête zijn alle profielen vertegenwoordigd, behalve maritieme techniek, welke landelijk ook zeer klein is. Belangrijkste verschil met de landelijke situatie is dat het profiel D&P in de enquête minder vertegenwoordigd is en daarmee juist andere profielen (Z&W, E&O, groen en BWI) oververtegenwoordigd.

Wat betreft migratieachtergrond, werken bestaande statistische gegevens over de totale populatie vmbo-leerlingen met het geboorteland van kind, ouders en grootouders (tabel BII.3). Het aandeel vmbo-leerlingen met niet-westerse migratieachtergrond is in Zuid-Holland relatief hoog in vergelijking met Nederland als geheel (21,3% versus 32,6%).

Tabel II.3 Migratieachtergrond in gehele populatie vmbo-leerlingen (leerjaar 3 en 4) (CBS-data)

	Aandeel westers	Aandeel niet-westers
Nederland	6,6%	21,3%
Zuid-Holland	7,8%	32,6%

Bron: CBS Statline 2021-2022. Een persoon heeft een migratieachtergrond als ten minste één van de ouders in het buitenland is geboren. Personen met een westerse migratieachtergrond hebben als migratieachtergrond een van de landen in Europa (exclusief Turkije), Noord-Amerika en Oceanië, en Indonesië en Japan. Personen met een Niet-westerse migratieachtergrond hebben als migratieachtergrond een van de landen in Afrika, Latijns-Amerika en Azië (exclusief Indonesië en Japan) of Turkije.

De achterliggende informatie voor de bepaling van migratieachtergrond zoals het CBS die hanteert omvat een complexe vraagstelling, die mede daarom minder gangbaar wordt in enquêtes. In onze enquête is daarom een andersoortige vraagstelling over migratieafkomst gesteld, namelijk over de talen die thuis gesproken worden. Dit is een indicator van migratieachtergrond. Het is belangrijk om dergelijke informatie te hebben, omdat uit eerder onderzoek naar voren is gekomen dat migratieachtergrond een belangrijke rol speelt bij bijvoorbeeld keuzes voor studierichtingen. Tevens is er een correlatie met sociaal-economische status.

Tabel II.4 Talen die thuis (ook)^{a)} gesproken worden

Leerweg	Enquête Leerjaar 2	Enquête leerjaar 4
Spreekt (ook) Nederlands	92%	96,0%
Spreekt (ook) Engels	11,9%	10,6%
Spreekt (ook) Arabisch	7,6%	7,2%
Spreekt (ook) Berbers	5,3%	5,8%
Spreekt (ook) Turks	6,1%	5,7%
Spreekt (ook) chinees	1,4%	1,1%
Spreekt (ook) een andere taal dan hierboven genoemd	16,6%	12,9%
Spreekt (ook) minimaal 1 niet-westerse taal	26,0%	23,4%
Spreekt (ook) minimaal 1 westerse taal (niet-Nederlands)	3,4%	3,3%

^{a)} *Thuis kan meer dan 1 taal gesproken worden, daarom konden leerlingen meer dan 1 taal aankruisen/kiezen en tellen de percentages tot meer dan 100% op.*

Als deze factor een belangrijke achtergrondvariabele is, is het belangrijk dat deze voldoende vertegenwoordigd bij de respondenten van de enquête. Uit tabel BII.4 blijkt dat 26% van degenen in leerjaar 2 en 23,4% van degenen in leerjaar 4 thuis (ook) een niet-westerse taal spreekt. In totaal gaat het dan om respectievelijk 293 en 362 leerlingen. In vergelijking met de cijfers over migratieachtergrond van alle vmbo-leerlingen in Zuid-Holland is dit wel iets lager, maar zoals gezegd gaat het om een andere meetwijze. Naar verwachting geeft de vraag over talen die thuis gesproken wordt een meer strikte definitie, omdat in diverse gezinnen met niet-westerse migratieachtergrond, Nederlands of een andere westerse taal gesproken wordt en geen niet-westerse taal. Denk bijvoorbeeld aan leerlingen met een migratieachtergrond uit Afrika die Frans spreken, of leerlingen met een niet-westerse migratieachtergrond waar men thuis alleen maar Nederlands spreekt.

Uit de bovenstaande cijfers komt naar voren dat de verschillende leerwegen van het vmbo ongeveer vergelijkbare aandelen hebben in Zuid-Holland en Nederland als geheel. Het aandeel leerlingen met een migratieachtergrond is in Zuid-Holland wel hoger dan in Nederland als geheel.

De steekproef van leerlingen in de enquête laat op verschillende punten een redelijke doorsnede zien van de populatie in Zuid-Holland en Nederland als geheel. Het aandeel van de leerwegen basis en kader is wat hoger. Tevens zijn jongeren met een migratieachtergrond (gemeten via de taal thuis) relatief sterk vertegenwoordigd, zeker in vergelijking met Nederland als geheel. Maar dit past binnen de doelstelling van het onderzoek om deze groepen met gemiddeld een lagere sociale status voldoende aandacht te kunnen geven. Tegelijkertijd biedt de steekproef hiermee een grote diversiteit op meerdere dimensies om aparte uitkomsten voor verschillende groepen te toetsen.

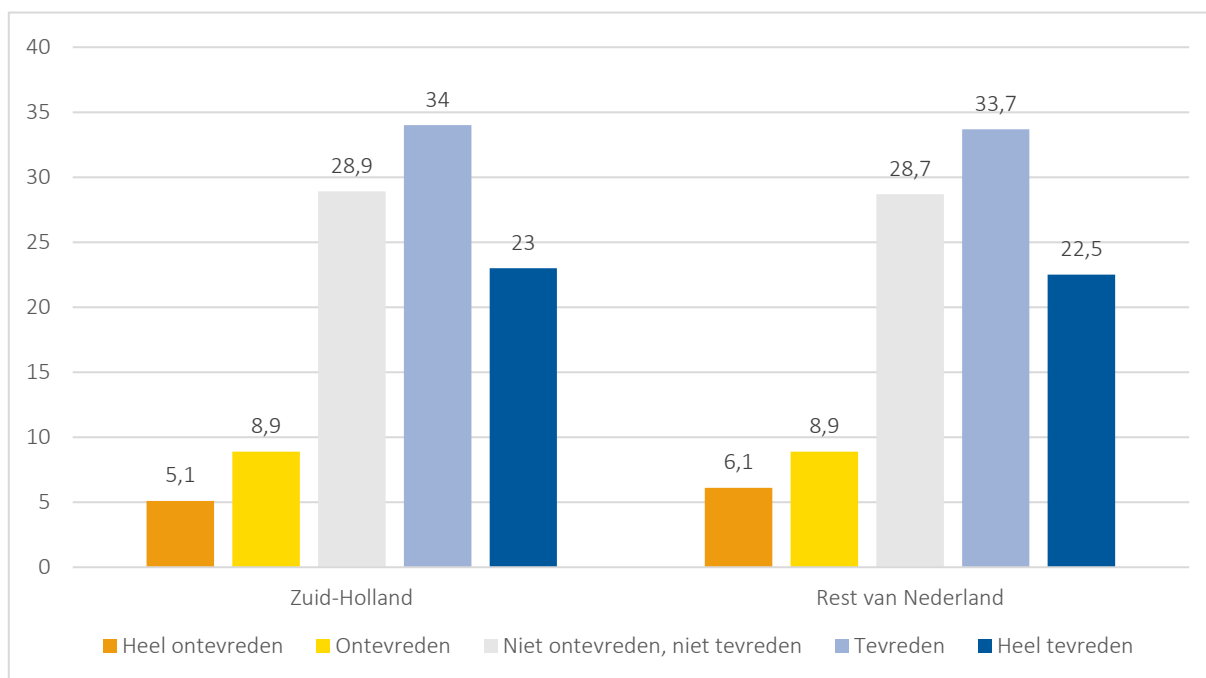
Houding ten opzichte van LOB: leerlingen Zuid-Holland versus rest van Nederland

Om na te gaan of leerlingen in Zuid-Holland een vergelijkbare houding hebben ten opzichte van LOB met de rest van Nederland, maken we gebruik van enkele directe vragen hierover in de LAKS-monitor van 2020. Dit is een grootschalig tevredenheidsonderzoek voor leerlingen van het voortgezet onderwijs. Dit databestand is ingevuld door 46.143 leerlingen waarvan zijn er in totaal ongeveer 21.000 die op het vmbo zitten. Hiermee kunnen wij een goed beeld vormen over hoe leerlingen denken over enkele aspecten van LOB.

Hoe tevreden is men met de profielkeuze

Als we de tevredenheid over de profielkeuze bekijken geldt dat de verschillen van Zuid-Holland met de rest van Nederland zeer klein zijn.

Figuur II.2 Hoe tevreden ben je met je profielkeuze? (%)

Bron: Laks-monitor 2020.

Tevredenheid begeleiding profielkeuze

Naast de daadwerkelijke profielkeuze is ook de begeleiding over de profielkeuze van belang. Aan de leerlingen is gevraagd hoe tevreden ze zijn over de begeleiding bij de profielkeuze die ze gemaakt hebben. Wat we terugzien in tabel II.5 is dat deze verschillen zeer gering zijn. Er is in zowel Zuid-Holland als in de rest van Nederland iets minder dan 16 procent (heel) ontevreden over de begeleiding bij de gemaakte profielkeuze. Respectievelijk geven 14.4 en 14.8 procent van de leerlingen aan dat ze heel tevreden zijn over de begeleiding bij de profielkeuzes.

Tabel II.5 Hoe tevreden ben je over de begeleiding bij jouw profielkeuze?

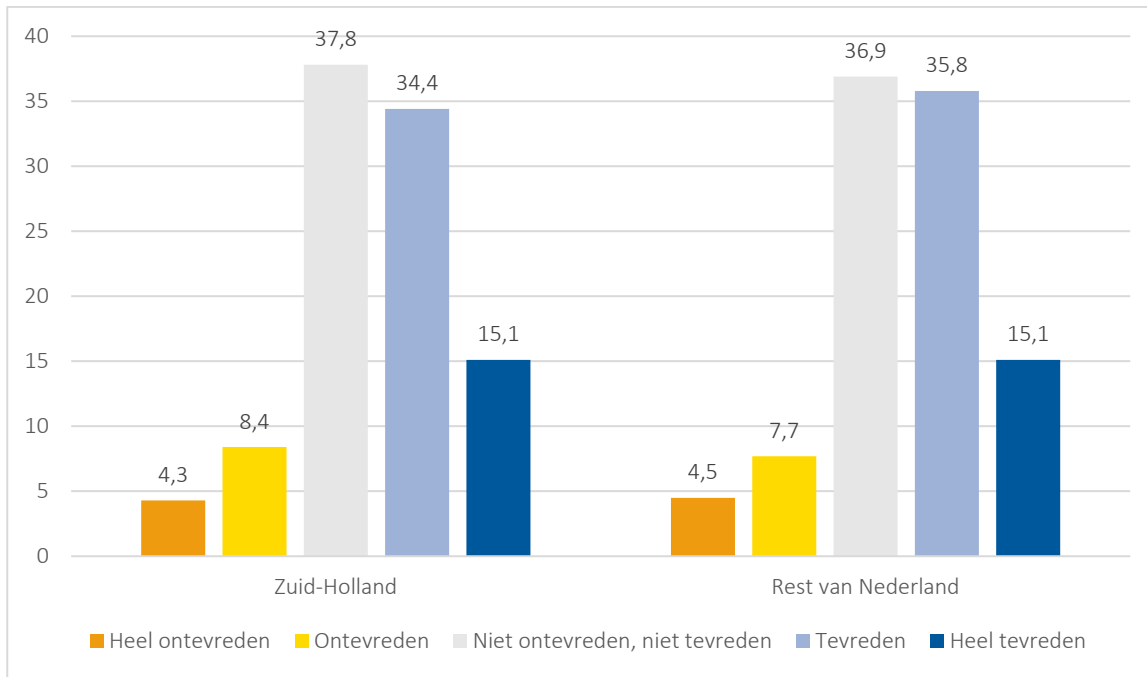
	Heel ontevreden	Ontevreden	Niet ontevreden, niet tevreden	Tevreden	Heel tevreden	Totaal
Zuid-Holland	5.7%	9.8%	35.5%	34.7%	14.4%	100% (N=1993)
Rest van Nederland	5.2%	9.6%	35.7%	34.7%	14.8%	100% (N=9755)
Totaal	5.3%	9.6%	35.7%	34.7%	14.7%	100% (N=11748)

Bron: Laks-monitor 2020.

Tevredenheid begeleiding keuze vervolgstudie

Om te bekijken hoe leerlingen de begeleiding richting een vervolgstudie hebben ervaren is hen gevraagd hoe tevreden ze zijn over deze begeleiding. Als we naar figuur II.3 kijken zien we net zoals in de voorgaande tabellen en figuren ongeveer hetzelfde beeld. Er zijn wel verschillen, maar deze zijn gering en niet significant.

Figuur II.3 Hoe tevreden ben je over de begeleiding richting een vervolgstudie? (%)

Bron: Laks-monitor 2020.

II.3 CONCLUSIE

We zien dat de vmbo-leerlingen uit Zuid-Holland op de vragen rond LOB in de LAKS-monitor uit de regio Zuid-Holland vergelijkbaar antwoorden met het landelijk gemiddelde. Deze vergelijkbare tevredenheid is een aanwijzing dat het LOB-beleid van scholen in Zuid-Holland niet sterk afwijkt van scholen buiten deze provincie.

De keuze van Zuid-Holland heeft wel enige consequenties voor de populatie van leerlingen. In de enquête onder leerlingen en de scholen die meedoen aan de enquête onder decanen zijn jongeren met een migratieachtergrond duidelijk sterker vertegenwoordigd dan in Nederland als geheel. Tevens geldt voor de enquête onder leerlingen dat de leerwegen basis en kader ook iets sterker vertegenwoordigd zijn dan landelijk (en in Zuid-Holland). Dit alles betekent wel dat de enquête ruime mogelijkheden kent om specifieke analyses uit te voeren voor bepaalde doelgroepen met een meer kwetsbare positie op de arbeidsmarkt die juist in het kader van dit onderzoek van belang zijn.

III DE INVLOED VAN DE CORONACRISIS OP HET ONDERZOEK

III.1 BEOOGDE EN DAADWERKELIJKE UITVOERING ONDERZOEKSACTIVITEITEN

Tijdens het onderzoek heeft corona een versturende rol gehad. In principe is het beoogde oorspronkelijke design voor het onderzoek behouden, er zijn geen onderzoeksactiviteiten vervallen. Wel is de volgorde en timing van activiteiten aangepast. Zo zijn diverse onderzoeksactiviteiten, zoals de enquête onder leerlingen en interviews met ouders, doorgeschoven van schooljaar 2020/2021 naar 2021/2022 omdat corona een serieuze belemmering vormde in 2020/2021. Een herhaalmeting van de enquête voor decanen is daarentegen juist een jaar naar voren gehaald (van 21/22 naar 20/21), om zodoende de door de coronacrisis veroorzaakte veranderingen in LOB-beleid te kunnen vaststellen.

De aanpak van het veldwerk is grotendeels hetzelfde gebleven als vooraf gepland. Zo werd de enquête voor leerlingen in de klas afgenomen, vonden interviews met ouders telefonisch en op ouderavonden plaats, en was de decanenenquête online. De interviews met gemeenten en decanen waren een mix van online en face-to-face gesprekken.

III.2 OVERZICHT RELEVANTE MAATREGELEN VOOR VMBO RONDOM CORONA

In de onderstaande tabel staan een aantal cruciale maatregelen voor het vmbo in de onderzoeksjaren die de uitvoering van LOB direct hebben beïnvloed. De eerste twee jaren (19/20 en 20/21) kenden langere lockdowns waarbij geen fysiek onderwijs mogelijk was. Dit was in veel mindere mate het geval voor 21/22, al was corona zeker nog aanwezig en zorgde bijvoorbeeld voor relatief veel verzuim van leerkrachten en daarmee uitval van lessen. Voor alle genoemde jaren zijn de regels voor eindexamen versoepeld, waardoor minder sprake was van belemmeringen voor doorstroom naar het mbo.

Tabel III.1 Onderzoeksactiviteiten en relevante maatregelen rondom corona voor vmbo

Schooljaar	Activiteiten onderzoek	Maatregelen rondom corona
19/20	Interviews gemeenten en andere spelers (einde 2019/begin 2020)	Tussen half maart en begin juni was er geen fysiek onderwijs mogelijk, vanaf 1 juni voor een kwart van de tijd.
	Decanen enquête (mei 2020 uitgezet)	De centrale eindexamens (schriftelijk en praktisch) gingen niet door. De aanmeldingsdeadline voor het MBO was verplaatst van 1 april naar 1 mei.
20/21	Herhaalenquête decanen (mei 2021 uitgezet)	Tussen 14 december en 1 maart vond er geen fysiek onderwijs plaats. Examenleerlingen konden hun toetsen verspreiden over twee tijdvakken, kregen een extra herkansing en mochten één niet-kernvak wegstrepen dat niet mee zou tellen voor de uitslag. Beroepsgerichte profielvakken werden afgesloten met een schoolexamen, i.p.v. een centraal examen.
	Enquête leerlingen (voorjaar '22) Interviews ouders (voorjaar '22) Interviews decanen (periode voor vakantie 2022) Tweede ronde gesprekken met gemeenten	Onderwijs was de week voor de kerstvakantie online, i.v.m. een harde lockdown. Examenleerlingen hadden wederom de mogelijkheid om de examens te spreiden over twee tijdvakken en een vak buiten beschouwing te laten bij het slagen. Ook werd het beroepsgerichte profiel vak opnieuw met een schoolexamen afgesloten.
	Microdata van arbeidsmarktkansen: Volgen twee cohorten mbo-ers op arbeidsmarkt (cohort 16/17 en cohort 20/21).	Wisselende situatie omvang corona (niet – duidelijk aanwezig – afnemend)

In het onderzoek is ook gekeken naar de arbeidsmarktkansen van mbo'ers van verschillende richtingen en niveaus. Hierbij zijn bewust twee cohorten gevolgd en is een wat langere periode gekozen zodat de uitkomsten in verschillende situaties – met en zonder (of weinig) corona – bekeken kan worden.

Hieronder volgt een meer specifieke inventarisatie van de invloed van corona op uitkomsten van het onderzoek. Dit behandelen we per onderdeel van het onderzoek.

III.3 DECANEN-ENQUÊTE

III.3.1. Eerste meting 2019/2020

Uiteindelijk zijn 123 scholen meegenomen in de analyse van de decanen enquête van 2019/2020. Dit is een relatief hoge respons (rond de 50%) wat dus geen belemmering vormt voor de resultaten. Wellicht is de respons hoog uitgevallen omdat het invullen van een digitale enquête makkelijker was tijdens de lockdown.

In Tabel III.2 is te zien dat in een minderheid van de gevallen sommige activiteiten niet plaatsvonden door de coronacrisis. Diverse activiteiten hadden al plaatsgevonden voor de lockdown die half maart inging. Voor zover aangegeven wordt dat activiteiten niet plaatsvonden door de coronacrisis, betrof dit vooral stages bedrijfsbezoeken en gastlessen.

Tabel III.2 Welke van onderstaande activiteiten zijn in schooljaar 2019/20 uitgevoerd ter ondersteuning van het LOB-beleid? (%)

	Wel plaatsgevonden	Wel gepland, niet plaatsgevonden vanwege de coronacrisis	Niet plaatsgevonden en ook niet gepland	Totaal (N=110)
Klassikale LOB-lessen	95%	1%	5%	100%
Praktische profiel/sector oriëntatie (PPO/PSO)	71%	4%	26%	100%
1 op 1 loopbaangesprekken	84%	6%	10%	100%
Stages (minimaal 1 dag)	65%	23%	13%	100%
Bedrijfsbezoeken (inclusief bliksemstage JINC)	51%	20%	29%	100%
Gastlessen vanuit bedrijven	36%	16%	48%	100%
Bijeenkomsten waarbij bedrijven zich presenteren en leerlingen contacten leggen met bedrijven (hier kunnen eventueel ook opleidingen bij zitten)	42%	9%	49%	100%
Opleidingenmarkt (zonder bedrijven)	84%	2%	15%	100%
Meeloopdagen bij vervolgopleidingen, proef studeren	86%	5%	9%	100%
Externe loopbaancoaches	22%	3%	76%	100%

Bron: Decanenenquête voorjaar 2020.

Wanneer deze activiteiten zijn doorgegaan is gevraagd om een inschatting te maken van de deelname aan LOB-activiteiten in 2019-2020 in vergelijking met 2018-2019. De meeste van deze decanen geven aan dat deelname ongeveer gelijk is gebleven. Dus een aantal interventies werden minder vaak toegepast, maar als ze werden toegepast, is de deelname vaak wel vergelijkbaar met het jaar ervoor.

Vrijwel alle decanen geven aan dat corona tot knelpunten heeft geleid. Wel is de groep die aangeeft dat het om veel of heel veel knelpunten gaat, vrij beperkt (zie tabel III.3). Uit de toelichting van de decanen blijkt dat hierbij een rol speelt dat half maart, toen er harde maatregelen kwamen en o.a. scholen dichtgingen, de meeste scholieren hun keuzes al hadden gemaakt: de meeste vierdejaars stonden al ingeschreven bij een Mbo-opleiding en op een aantal scholen moesten tweede- en derdejaarsleerlingen hun profielkeuzes ook al eerder doorgeven.

Tabel III.3 Heeft de coronacrisis tot extra knelpunten geleid om jongeren goed te begeleiden bij hun keuzes in schooljaar 2019/2020?

Knelpunten ervaren door coronacrisis?	%
Ja, heel veel extra knelpunten.	2%
Ja, veel extra knelpunten.	13%
Ja, enige extra knelpunten.	28%
Ja, maar heel beperkt.	37%
Nee	20%
Totaal	100% (N=108)

Bron: Decanenenquête voorjaar 2020.

Desondanks ondervonden decanen knelpunten bij het begeleiden van scholieren die erg laat waren met aanmelden, van studiekeuze veranderden, of afgewezen waren door een opleiding. Deze leerlingen moesten in april nog een vervolgopleiding vinden en veel decanen vonden het lastig om ze te helpen zonder fysieke gesprekken. Er was geen mogelijkheid om leerlingen “even snel aan te schieten”. Daarnaast was een veel genoemd knelpunt dat open dagen bezoeken niet langer meer ging en online alternatieven maar beperkt plaatsvonden in dit stadium van de coronacrisis.

III.3.2. Tweede meting 20/21

De decanen enquête van 2020/2021 geeft aan dat er in dit schooljaar meer invloed van de coronacrisis was. In het schooljaar 2020/21 geldt in aanzienlijk sterkere mate dat activiteiten wel gepland waren, maar niet plaatsvonden door corona (Zie tabel III.4). Dit geldt zeker voor activiteiten buiten school en minder voor activiteiten op school, zoals LOB-lessen, PSO/PPO en loopbaangesprekken. Wel geldt ook voor deze activiteiten op school dat soms deels een andere vorm is toegepast, waarbij het vaak om online varianten gaat. (Zie tabel III.5).

Tabel III.4 Welke van onderstaande activiteiten zijn in schooljaar 2020/21 uitgevoerd ter ondersteuning van het LOB-beleid? (%)

	Wel plaatsgevonden	Wel plaatsgevonden, alleen in andere vorm	Wel gepland, niet plaatsgevonden vanwege de coronacrisis	Niet plaatsgevonden en ook niet gepland	Totaal (N=97)
Klassikale LOB-lessen	35%	52%	3%	10%	100%
Praktische profiel/sector oriëntatie (PPO/PSO)	18%	44%	19%	20%	100%
1 op 1 loopbaangesprekken	54%	40%	4%	2%	100%
Stages (minimaal 1 dag)	16%	24%	45%	14%	100%
Bedrijfsbezoeken (inclusief bliksemstage JINC)	6%	13%	51%	30%	100%
Gastlessen vanuit bedrijven	4%	22%	48%	26%	100%
Bijeenkomsten waarbij bedrijven zich presenteren en leerlingen contacten leggen met bedrijven (hier kunnen eventueel ook opleidingen bij zitten)	1%	12%	56%	31%	100%
Opleidingenmarkt (zonder bedrijven)	5%	30%	54%	11%	100%
Meeloopdagen bij vervolgopleidingen, proef studeren	1%	53%	41%	5%	100%
Externe loopbaancoaches	6%	16%	13%	64%	100%

Bron: Decanenenquête voorjaar 2021.

Tabel III.5 Als LOB-activiteiten hebben plaatsgevonden in een andere vorm, hoe zag deze andere vorm er dan uit (meer dan 1 antwoord mogelijk) (%)

	Online %	Andere locatie %	Vaker ingezet %	Minder vaak ingezet %	Anders %	N
Klassikale LOB-lessen	64%	4%	11%	30%	6%	50
Praktische profiel of sector oriëntatie	49%	0%	5%	47%	12%	43
1 op 1 loopbaangesprekken	69%	5%	13%	18%	5%	39
Stage	9%	13%	0%	70%	13%	23
Bedrijfsbezoeken	54%	0%	0%	38%	15%	13
Gastlessen	38%	0%	0%	57%	5%	21
Bijeenkomsten waarbij bedrijven zich presenteren en leerlingen contact kunnen leggen	67%	0%	0%	33%	0%	12
Opleidingenmarkt zonder bedrijven	89%	4%	0%	7%	0%	27
Meeloopdagen	63%	6%	4%	33%	2%	51
Externe loopbaancoaches	56%	0%	6%	31%	6%	16

Bron: Decanenenquête voorjaar 2021.

Tabel III.6 laat zien dat er ook meer door corona veroorzaakte knelpunten ervaren werden door de decanen dan in het jaar ervoor. Geen enkele decaan heeft geen extra knelpunten ervaren door corona. Bijna de helft spreekt over veel of heel veel knelpunten.

In deze enquête geven veel decanen in de ruimte voor opmerkingen aan dat het uitvallen van (fysieke) open dagen van Mbo's het moeilijk maakte voor leerlingen om een keuze te maken en te ontdekken welke school bij hen past. Een online vervanging heeft hier beperkingen omdat leerlingen onvoldoende de sfeer kunnen proeven, wat belangrijk wordt geacht. Ook was het niet kunnen vinden van een stage, omdat de maatregelen dit niet toelieten, een knelpunt op veel scholen.

Tabel III.6 Heeft de coronacrisis tot extra knelpunten geleid om jongeren goed te begeleiden bij hun keuzes in schooljaar 2020/2021?

Knelpunten ervaren door coronacrisis?	%
Ja, heel veel extra knelpunten	5%
Ja, veel extra knelpunten	38%
Ja, enige extra knelpunten	45%
Ja, maar heel beperkt	13%
Nee	0%
Totaal	100% (N=96)

Bron: Decanenenquête voorjaar 2021.

Bij de twee decanenenchêtes blijkt corona beduidend meer invloed te hebben gehad bij de tweede meting in 20/21 dan de eerste in 19/20. De respons was bij de eerste meting ook hoger. Vandaar dat in de analyses – zoals in hoofdstuk 3 en 4 van het hoofdrapport – vooral gekozen is om hier vooral de eerste meting te benutten.

III.4 INTERVIEWS MET GEMEENTEN

De eerste ronde interviews vond plaats van einde 2019 tot begin 2020. Dit was vlak voordat corona een belangrijke rol ging spelen. De verzamelde informatie over beleid en gegevens hebben met name betrekking op 2019.

De tweede ronde van gesprekken vond mei – oktober 2022 plaats. Voor het overgrote deel van de gemeenten vond in de tussentijd geen fundamentele beleidswijziging plaats in hun beleid ten aanzien van LOB op vmbo. Enkele gemeenten zijn structureel actiever geworden met investeringen door nieuwe interventies te steunen. De feitelijke uitgaven voor 2021 zijn in enkele gevallen beïnvloed door corona doordat een activiteit waar de gemeenten in bijdraagt, niet doorging, of online doorging, wat invloed had op de feitelijke uitgaven (zoals tijdelijk hogere steun). Naar de toekomst toe wordt in veel gevallen echter verwacht dat de uitgaven weer op vergelijkbaar niveau komen met voorheen.

Bij de analyses waarin een verbinding is gemaakt tussen het beleid van scholen en gemeenten, is bewust gekozen om de eerste enquête van decanen te verbinden aan de eerste ronde van gesprekken van gemeenten, omdat corona hier minder een versturende rol speelde. Voor zover in de tweede ronde nieuwe gemeenten zijn toegevoegd, is bij deze gemeenten ook gevraagd naar de situatie in eerdere jaren, zodat een link gelegd kan worden met de eerste decanenenquête.

III.5 ENQUÊTE LEERLINGEN

De enquête onder leerlingen is gehouden in voorjaar 21/22. Zoals in het overzicht aan het begin van deze bijlage is te zien, is voor dit jaar veel korter sprake van een lockdown. De leerlingen konden grotendeels fysiek onderwijs volgen. Tevens komt in de enquête onder leerlingen een behoorlijke deelname aan stages, bedrijfsbezoeken en gastlessen terug. Ieder van deze interventies wordt in meer dan tweederde van de deelnemende scholen in een of meer leerjaren aangeboden. Dit is een aanzienlijk hoger aandeel dan in de decanenenchêtes van de twee jaar daarvoor.

Wel zijn hierbij kanttekeningen te maken. De deelname geldt soms maar voor een deel van de leerlingen in een leerjaar. Dit kan bijvoorbeeld te maken hebben met een gerichte inzet per leerweg of profiel, maar mogelijk ook met corona. Sommige activiteiten vinden ook nog altijd minder vaak of later plaats dan gepland. In een van de gemeenten is bijvoorbeeld een bedrijvenbijeenkomst voor tweede- en derdeklassers in verband met corona verschoven naar vlak voor de vakantie (en na afname van de enquête). Hiermee heeft

dit nog weinig invloed op de profielkeuze omdat deze grotendeels dan gemaakt zijn (maar mogelijk nog wel op een later moment voor de vervolgopleiding).

Tevens komt uit de gesprekken met decanen naar voren dat sommige interventies ook (deels) online waren. Zo heeft JINC ook online bedrijfsbezoeken (online bliksemstages) georganiseerd. Open dagen waren soms ook nog online. In de interviews met ouders – die betrekking heeft op een vergelijkbare periode – komt naar voren dat deze open dagen al wel veel fysiek beschikbaar waren. Bij één vraag in de enquête is expliciet onderscheid gemaakt tussen een fysieke vorm en op afstand (telefonisch of via Teams) namelijk bij een gesprek met de leerling en de ouders over de keuze. Het aandeel fysieke gesprekken is hier hoger, maar ook hier is in een deel van de gevallen gebruik gemaakt van gesprekken via de telefoon en Teams (Zie Tabel III.7). Overigens is zeer wel denkbaar dat ook in de toekomst, los van corona, deze vormen van contact een belangrijke rol zullen blijven spelen.

Tabel III.7 Heeft de school met jou en jouw ouders gesproken over de keuze voor een vervolgopleiding/profiel? Schooljaar 2021/22

	Tweedejaars leerlingen	Vierdejaars leerlingen
Ja, tijdens een gesprek op school (bijvoorbeeld bij een 10-minutengesprek of rapportgesprek)	22%	22%
Ja, in een telefonisch of online gesprek (bijvoorbeeld via Teams)	10%	10%
Nee	28%	42%
Weet ik niet	41%	26%
Totaal	100% (N=1590)	100% (N=1322)

III.6 ANALYSE ARBEIDSMARKTKANSEN COHORTEN MBO EN CORONA

De coronapandemie heeft een weerslag gehad op de arbeidsmarkt. We weten dat de onzekerheid en resulterende lockdowns sectorspecifieke effecten hebben gesorteerd en dat met name het flexibele segment van de arbeidsmarkt daarbij is getroffen. Om de impact van de coronapandemie in kaart te brengen hebben we (1) ingezoomd op de arbeidsmarktpositie van het 2017 cohort over de periode juni 2019 tot en met juni 2022 en (2) gekeken naar de arbeidsmarktkansen van jongeren die in de zomer van 2020 afstudeerden. Tegelijkertijd geven de analyses in deze paragraaf inzicht in de vraag of de door ons geschatte potentiële opbrengsten van studiekeuzes (sterk) afhankelijk zijn van de conjuncturele situatie. Bij het vergelijken van de uitkomsten tussen mbo-cohort 2017 en 2020 spelen mogelijke samenstellingseffecten een rol. Hier is voor gecorrigeerd doordat de achtergrondkenmerken van beide cohorten na toepassing van weging gelijk zijn.⁸

III.6.1 Ontwikkeling arbeidsmarktpositie van juni 2019 tot juni 2022

Allereerst wordt bekeken hoe de coronapandemie effect heeft gehad op de arbeidsmarktpositie van het 2017 cohort. In figuur III.1 is voor het 2017 cohort de ontwikkeling van de relatieve arbeidsduur weergegeven over de periode januari 2020 tot en met december 2021. Deze relatieve arbeidsduur is berekend als de gemiddelde deeltijdfactor per maand voor iedere opleidingsrichting. Personen zonder baan, of die hun baan verliezen, worden ook meegenomen in de berekening van de gemiddelde deeltijdfactor. Zodoende laat

⁸ Dit komt omdat zowel het 2017 als het 2020 cohort zijn herwogen naar de kenmerken van 4^e-jaars vmbo-leerlingen. Deze herweging is nader toegelicht in bijlage XI.

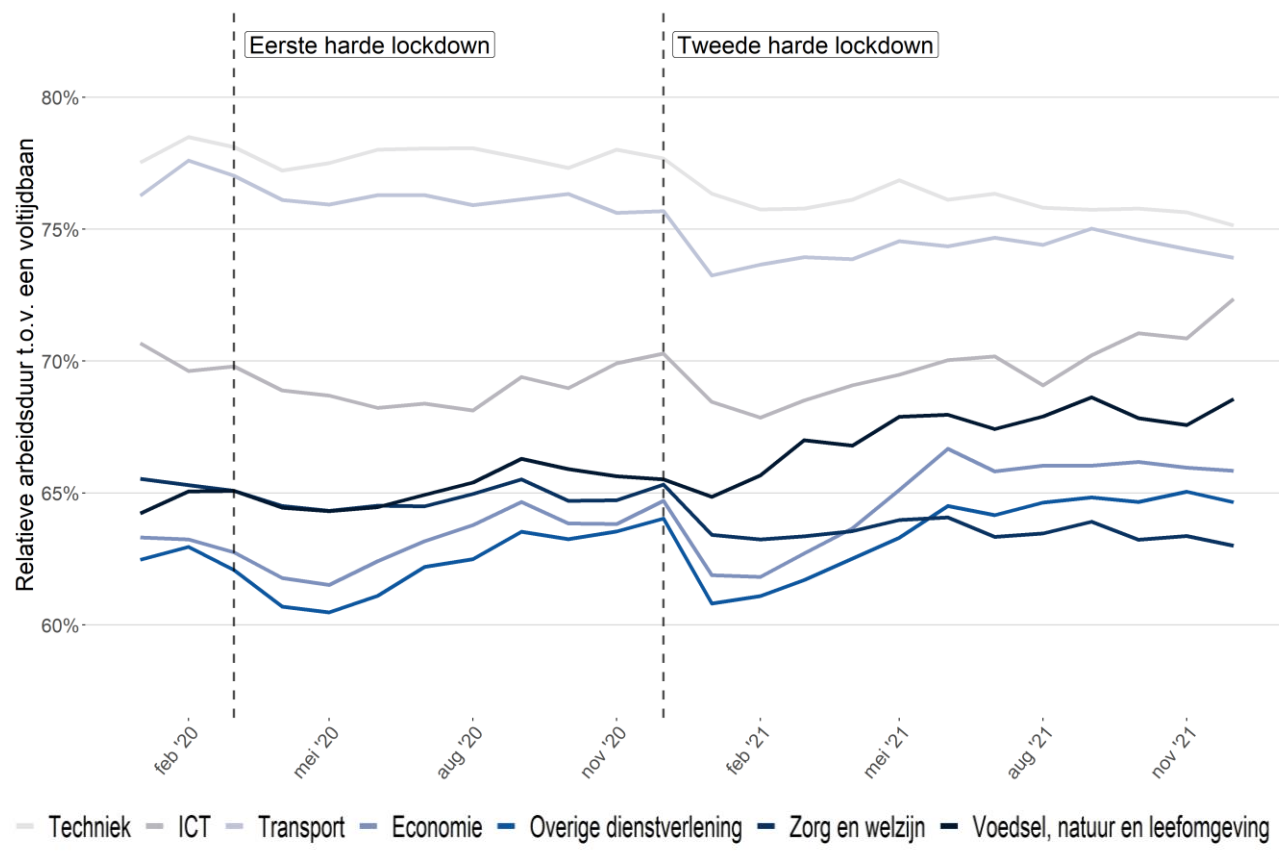
figuur III.1 de optelsom van het verlies in banen en het verlies in uren zien. Over deze periode vonden twee harde lockdowns plaats. De eerste ving aan halverwege maart en de tweede halverwege december.⁹

De relatieve arbeidsduur herstelt voor (nagenoeg) alle opleidingsrichtingen vrij snel na de twee lockdowns

In onderstaand figuur is een dip zichtbaar in de relatieve arbeidsduur na de eerste lockdown. Deze afname duurt een paar maanden en bedraagt tot enkele procentpunten. Voor de opleidingsrichtingen overige dienstverlening en economie, handel en administratie is de afname iets sterker. Vervolgens laten alle opleidingsrichtingen een vrij snel herstel zien. De relatieve arbeidsduur van het 2017 cohort ligt voor de meeste opleidingsrichtingen (ICT daargelaten) voor de tweede lockdown alweer op het niveau van januari 2020.

De tweede lockdown zorgt voor een wat grotere dip in de relatieve arbeidsduur.¹⁰ Meer personen lijken hier hun baan (tijdelijk) te verliezen of ondervinden een vermindering in hun aantal uren. Bij de opleidingsrichting voedsel, natuur en leefomgeving is de terugval een stuk kleiner. Vervolgens is een herstel zichtbaar voor de opleidingsrichtingen ICT, voedsel, natuur en leefomgeving, overige dienstverlening en economie. Gegeven de sterke arbeidsmarktpositie is het opvallend dat de techniek, transport en zorg geen herstel laten zien na de tweede lockdown. Een mogelijkheid is dat een deel van deze groep als zelfstandige is doorgegaan. De schok van de lockdown was hier ook kleiner.

Figuur III.1 De maandelijkse ontwikkeling van de relatieve arbeidsduur over de periode 2020-2021

Bron: Eigen berekeningen SEOR (2022) op basis van CBS Microdata.

Opmerking: de relatieve arbeidsduur t.o.v. van een voltijd baan telt de maanden zonder baan mee als '0' in de berekening. Op deze manier vangt deze grafiek zowel het baanverlies als het verlies aan uren. De stippellijnen geven de start van de eerste (maart 2020) en tweede (december 2020) harde lockdowns aan.

⁹ Het CBS heeft de baanverliezen na deze lockdowns ook in kaart gebracht. Daarvoor wordt verwezen naar:

<https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2022/minder-werknemers-veranderden-van-baan-vanaf-eerste-lockdown>

¹⁰ Of deze volledig kan worden toegeschreven aan de lockdown is niet met zekerheid te zeggen. We zien namelijk vaker jaareffecten in dit soort statistieken. Bijvoorbeeld omdat tijdelijke jaarcontracten eindigen.

III.6.2 De arbeidsmarktkansen van het cohort dat tijdens de coronapandemie afstudeerde

De vraag die in deze paragraaf centraal staat is of de arbeidsmarktkansen zijn veranderd voor de jongeren die afstudeerden in de coronapandemie (de zomer van 2020), ten opzichte van het eerdere cohort. Het cohort betrad de arbeidsmarkt in een onzekere periode tussen (achteraf gezien) twee harde lockdowns in. Op voorhand zou daarom kunnen worden verwacht dat voor sommige of alle richtingen de arbeidsmarktkansen zijn verslechterd. Tegelijkertijd is de arbeidsmarkt verder verkraapt (ten opzichte van het 2017 cohort) en weten we dat dit bevorderlijk is voor de arbeidsmarktkansen van afgestudeerde mbo'ers.¹¹ Dat de coronapandemie niet tot een meer structurele afname van de arbeidsmarktkansen heeft geleid bleek ook wel uit de voorgaande analyse waarin de afname van de relatieve arbeidsduur van tijdelijke aard was.

Voor een vergelijking tussen het 2017 en 2020 cohort kijken we naar de baankans (uitgesplitst naar contractsoort)¹² en de duur tot de eerste substantiële baan. Andere arbeidsmarktuitkomsten zoals de deeltijdfactor, de baanfractie en de inkomensonzekerheid zijn ook vergeleken. Hieruit blijkt dat het eerste jaar na afstuderen voor het 2020 cohort, ongeacht de opleidingsrichting, iets onzekerder is geweest voor wat betreft de loonstabiliteit, maar dat de relatieve arbeidsduur redelijk gelijk is.

Arbeidsmarkttoetreders tijdens corona hadden minder vaak een baan, maar vaker een vast contract

Allereerst zijn de aandelen vaste baan, flexibele baan en geen baan 12 maanden na afstuderen vergeleken tussen het 2017 en 2020 cohort. In Tabel III.8 is het aandeel per contractsoort 12 maanden na afstuderen weergegeven voor het cohort dat tijdens corona afstudeerde. Daarnaast is tussen haakjes het verschil ten opzichte van het 2017 cohort gegeven. Meer vaste banen, minder flexibele banen en een lager aandeel zonder baan worden door ons als "verbetering" aangemerkt. De groene percentages geven deze verbeterde arbeidsmarktkansen aan. Uit onderstaande tabel blijkt:

- Het aandeel dat na 12 maanden geen baan heeft gevonden is groter geworden voor *niveau 2* afgestudeerden, ongeacht de opleidingsrichting. Tegelijkertijd hebben de opleidingsrichtingen techniek, transport, zorg en met name overige dienstverlening op niveau 2 vaker een vast contract gekregen ten opzichte van het 2017 cohort.
- Voor *niveau 3* valt op dat de opleidingsrichting transport en voedsel, natuur en leefomgeving het minder doen op het aandeel met een baan. Voor ICT wordt zelfs een daling van 10 procentpunt gevonden. Wel neemt het aandeel met een vaste baan over nagenoeg de gehele breedte toe.
- Voor *niveau 4* geldt dat de opleidingsrichtingen techniek, transport, ICT en overige dienstverlening een lager aandeel met een baan hebben dan het 2017 cohort. Wel staat daar tegenover dat zij die een baan vinden dat vaker doen op een vast contract. Het aandeel met een (vaste) baan is toegenomen voor voedsel, natuur en leefomgeving en de richting zorg en welzijn.
- Voor de *Bbl-opleidingen* geldt dat het aandeel zonder baan over de gehele breedte is toegenomen. Werkgevers zijn blijkbaar voorzichter geweest met het aanbieden van een arbeidsovereenkomst. Wel ligt, met uitzondering van de richting voedsel, natuur en leefomgeving, het aandeel vaste banen hoger.

¹¹ Dat de arbeidsmarktkansen van recent afgestudeerde mbo'ers conjunctuurgevoelig zijn blijkt uit onderzoek van SEO. Zo verdubbelde de duur tot een substantiële baan voor Nederlandse jongeren in de jaren na de financiële crisis en herstelde deze zich in de daaropvolgende jaren. Zie ook: Ter Weel e.a. (2020).

¹² Er kan in deze analyse niet worden gekeken naar de kans op werk (werknemersbaan en zelfstandig) omdat er nog geen data beschikbaar was over de jaren 2021 en 2022 voor zelfstandigen.

Tabel III.8 Het verschil in baankans tussen de cohorten van 2017 en 2020

Opleidingsrichting	Contractsoort	Mbo2		Mbo3		Mbo4		Bol		Bbl	
Techniek											
	Vaste baan	29%	(+7%)	40%	(+7%)	36%	(+7%)	22%	(+7%)	51%	(+3%)
	Flexibele baan	48%	(-12%)	41%	(-9%)	51%	(-9%)	60%	(-9%)	33%	(-6%)
	Geen baan	23%	(+5%)	19%	(+3%)	14%	(+1%)	18%	(+2%)	16%	(+3%)
ICT											
	Vaste baan	.		17%	(+5%)	22%	(+4%)	19%	(+5%)	.	
	Flexibele baan	.		44%	(-15%)	52%	(-13%)	50%	(-14%)	.	
	Geen baan	.		39%	(+10%)	26%	(+10%)	31%	(+8%)	.	
Transport											
	Vaste baan	21%	(+2%)	40%	(+12%)	22%	(0%)	17%	(+1%)	41%	(+8%)
	Flexibele baan	57%	(-4%)	44%	(-7%)	62%	(-3%)	63%	(-2%)	45%	(-8%)
	Geen baan	21%	(+2%)	16%	(-6%)	16%	(+3%)	20%	(+1%)	14%	(0%)
Economie											
	Vaste baan	12%	(-1%)	18%	(0%)	19%	(+2%)	12%	(-1%)	32%	(+6%)
	Flexibele baan	53%	(-4%)	61%	(+1%)	62%	(-1%)	63%	(+1%)	54%	(-7%)
	Geen baan	35%	(+5%)	22%	(-1%)	19%	(0%)	25%	(-1%)	14%	(+1%)
Overige dienstverlening											
	Vaste baan	25%	(+19%)	16%	(+1%)	12%	(-1%)	15%	(+4%)	21%	(+5%)
	Flexibele baan	55%	(-22%)	66%	(+1%)	64%	(+2%)	63%	(-3%)	60%	(-8%)
	Geen baan	20%	(+3%)	18%	(-2%)	24%	(+5%)	22%	(-1%)	19%	(+3%)
Zorg en welzijn											
	Vaste baan	13%	(+2%)	43%	(+13%)	27%	(+4%)	18%	(0%)	59%	(+8%)
	Flexibele baan	53%	(-5%)	43%	(-11%)	59%	(-3%)	64%	(0%)	29%	(-9%)
	Geen baan	34%	(+3%)	14%	(-2%)	14%	(-1%)	18%	(0%)	11%	(+1%)
Voedsel, natuur en leefomgeving											
	Vaste baan	20%	(-1%)	25%	(-6%)	23%	(+2%)	16%	(+1%)	43%	(-2%)
	Flexibele baan	48%	(0%)	51%	(+2%)	62%	(+1%)	60%	(0%)	39%	(0%)
	Geen baan	32%	(+1%)	24%	(+4%)	16%	(-3%)	24%	(-1%)	17%	(+3%)

- Bron: Eigen berekeningen SEOR (2022) op basis van CBS Microdata.

- Opmerking: Voor de opleidingsrichting ICT zijn mbo niveau 2 en de Bbl-opleidingen niet meegenomen door het zeer lage aantal afgestudeerden. De Bbl-opleidingen worden wel meegenomen in de berekeningen van ICT niveau 3 en 4.

Arbeidsmarkttoetreders tijdens de coronapandemie vonden even snel tot iets later een substantiële baan

Voor beide cohorten is ook de mediane duur tot de eerste substantiële baan vergeleken. Het 2020 cohort kan maximaal 21 maanden worden gevolgd. Om die reden zijn van het 2017 cohort de mensen die na 21 maanden hun eerste substantiële baan vinden niet meegenomen. Van het 2017 cohort vindt 75% van de mensen een substantiële baan binnen 21 maanden. De mediane duur tot een substantiële baan voor afgestudeerden in het 2020 cohort is te vinden in onderstaande tabel. De rode (groene) cijfers tussen haakjes geven aan dat de duur is toegenomen (afname): een indicatie dat de arbeidsmarktpositie is verslechterd (verbeterd). Dit leidt tot de volgende conclusies:

- Op Mbo 2 neemt de duur tot een substantiële baan aanzienlijk toe voor de opleidingsrichtingen economie en voedsel, natuur en leefomgeving. Ook voor transport is een kleine toename zichtbaar. Tegelijkertijd is er een relatief grote daling zichtbaar voor de opleidingsrichtingen overige dienstverlening en zorg. Voor het 2020 cohort vinden afgestudeerden in overige dienstverlening op niveau 2 zelfs sneller een substantiële baan dan op niveau 3 en 4.
- Op Mbo 3 en 4 zijn de absolute verschillen wat kleiner. Op Mbo 3 vond men iets sneller een substantiële baan na het behalen van een diploma in de ICT of zorg. Voor de vorige opleidingsrichtingen geldt dat het 0-3 maanden langer duurde. Op niveau 4 ligt de duur 0-2 maanden hoger.
- Voor de Bol-opleidingen ligt de duur tot een substantiële baan 0-2 maanden hoger dan voor het 2017 cohort.

- Voor afgestudeerden die een Bbl-opleiding volgden geldt dat het vinden van een substantiële baan voor hen iets langer duurde. Voor afgestudeerden in de opleidingsrichting overige dienstverlening duurde dit voor de coronapandemie 0 maanden terwijl dit tijdens de coronapandemie opliep tot 5 maanden.

Tabel III.9 Het verschil in mediane duur tot een substantiële baan tussen beide cohorten

Opleidingsrichting	Mbo2	Mbo3	Mbo4	Bol	Bbl
Techniek	2 (0)	1 (1)	2 (1)	4 (1)	0 (0)
ICT	.	5 (-1)	6 (1)	7 (1)	.
Transport	2 (1)	2 (2)	3 (0)	5 (1)	1 (1)
Economie	13 (6)	6 (0)	7 (1)	10 (2)	3 (1)
Overige dienstverlening	7 (-3)	9 (1)	11 (2)	10 (0)	5 (5)
Zorg en welzijn	5 (-4)	1 (-1)	2 (0)	3 (0)	1 (1)
Voedsel, natuur en leefomgeving	10 (7)	6 (3)	7 (0)	10 (0)	2 (2)

- Bron: Eigen berekeningen SEOR (2022) op basis van CBS Microdata.

- Opmerking: Voor de opleidingsrichting ICT zijn mbo niveau 2 en de Bbl-opleidingen niet meegenomen door het zeer lage aantal afgestudeerden

III.6.3 Conclusie

Geconcludeerd kan worden dat de arbeidsmarktpositie van alle opleidingsrichtingen vrij snel is hersteld nadat de relatieve arbeidsduur afnam tijdens de lockdowns van het voorjaar van 2020 en rond de jaarwisseling van 2020/2021. Verder zijn voor het cohort dat tijdens de coronapandemie afstudeert de baankansen het eerste jaar na afstuderen iets verminderd. Tegelijkertijd wordt wel vaker een vast contact bemachtigd. De duur tot een substantiële baan is gelijk gebleven. Al met al zijn de arbeidsmarktkansen redelijk stabiel gebleven voor alle opleidingsrichtingen, zowel voor nieuwkomers op de arbeidsmarkt als voor hen die zich er al op begaven. Dit betekent ook dat de verschillen tussen richtingen die voor cohort van 2017 opgingen en zijn beschreven in hoofdstuk 10, ook grotendeels opgaan voor het cohort 2020.

III.7 CONCLUSIES

In de onderzoeksperiode speelde corona een belangrijke rol. De beoogde opzet van het onderzoek is desondanks grotendeels hetzelfde gebleven. Wel is geschoven in de timing van activiteiten. In het schooljaar 20/21 was het veldwerk beperkt omdat dit jaar de grootste verstoringen door corona kende. De enquête onder decanen is zowel in schooljaar 19/20 als schooljaar 20/21 afgenomen. In de analyses is vooral de eerste enquête onder decanen gebruikt omdat hier de knelpunten minder waren. Het zwaartepunt van het veldwerk (leerlingen, ouders, interviews decanen) ligt in het schooljaar 21/22 wat slechts een korte lockdown (schoolsluiting) kende in verband met corona.

Ook in 21/22 zijn er echter wel aanpassingen in de (LOB-)praktijk op scholen. Sommige activiteiten vinden (deels) online plaats, of gaan niet door of worden uitgesteld. Doordat slechts kort sprake is van een lockdown overheerst het online element overigens niet. Omdat corona nog wel een rol speelt in 21/22 verstoort ziekte van leraren en leerlingen soms de lespraktijk. Toch laat de enquête onder leerlingen in 21/22 en de enquête onder decanen in 19/20 wel een behoorlijke deelname bij verschillende interventies zien. De variatie hierin tussen en binnen scholen geeft mogelijkheden voor analyses om de effecten van deelname op keuzes te bepalen, evenals de verschillen in beleid tussen scholen.

De trends in profielkeuzes zijn voor de jaren 19/20 en 20/21 niet sterk veranderd in vergelijking met de trend in de jaren daarvoor (zie volgende bijlage IV). Dit wijst erop dat keuzeprocessen niet heel sterk veranderd zijn in de coronajaren. Ook de positie van verschillende mbo-richtingen op de arbeidsmarkt is niet structureel veranderd.

IV TRENDS IN KEUZEGEDRAG OP HET VMBO

In deze bijlage wordt een beeld geschetst van de keuzepatronen op het vmbo over een langere periode. Figuur IV.1 geeft de trend van 2004 tot 2021 weer van het aandeel leerlingen in de volgende sectoren: economie, techniek, landbouw, zorg/welzijn en een combinatie van sectoren. Vanaf schooljaar 2007/08 is het mogelijk om voor een gecombineerde sector, ofwel een intersectoraal programma te kiezen. Hierdoor zijn de cijfers hiervoor pas vanaf 2007 weergegeven. Leerlingen die een intersectoraal programma volgen, kunnen kiezen uit de volgende programma's: Dienstverlening en Commercie, ICT-route, Technologie en Commercie. Technologie en Dienstverlening, Technologie Oriëntatie en Sport en Dienstverlening en Veiligheid.

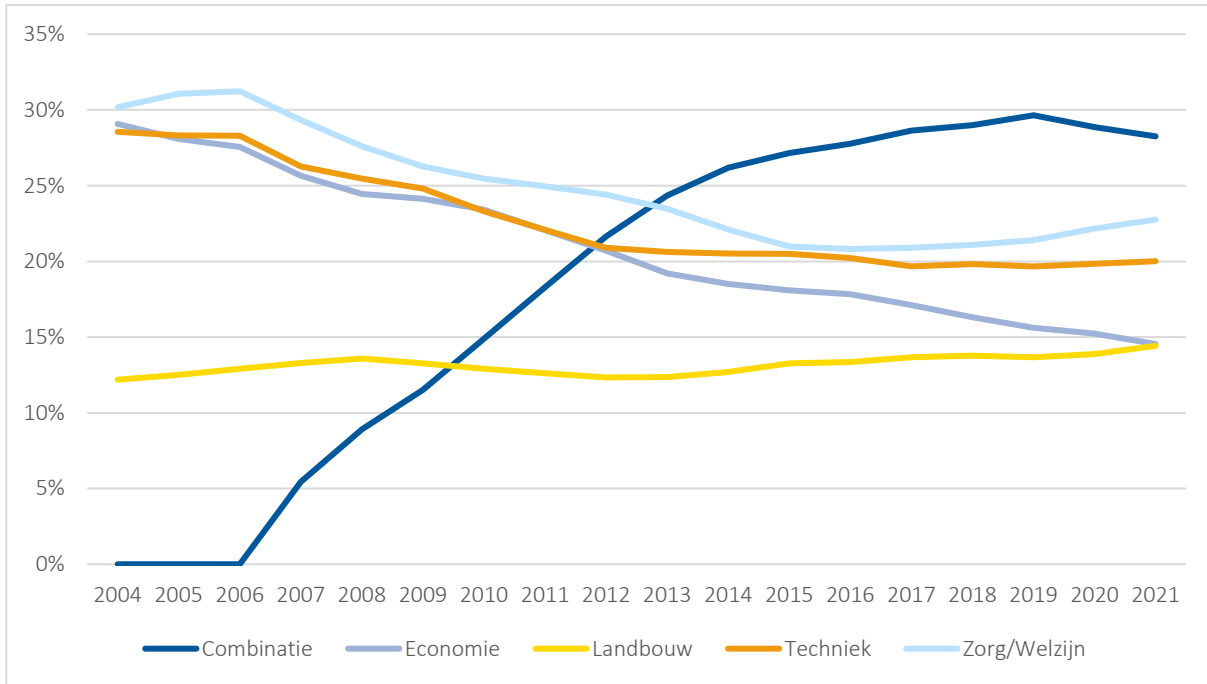
De figuur geeft cijfers weer die gebaseerd zijn op een combinatie van drie leerwegen: de basisberoepsgerichte leerweg, de kaderberoepsgerichte leerweg en de gemengde leerweg. De theoretische leerweg is buiten beschouwing gelaten, omdat de beschikbare bronnen geen informatie bevatten over de sectorkeuze binnen deze leerweg.

Figuur IV.1 laat het aandeel leerlingen per sector op vmbo-scholen per jaar zien. In 2004, kiest 29% van de leerlingen voor de sector economie, 29% voor de sector techniek, 30% voor de sector zorg/welzijn en 12% voor de sector landbouw. Vanaf 2004 zijn er duidelijke trends per sector te zien:

- Het aandeel van de intersectorale programma's (combinatie) stijgt vanaf de start in 2007 snel. Vanaf 2014 neemt de stijging wel af, en na 2017 is sprake van een stabilisatie. Deze intersectorale programma's vormen dan een aandeel van bijna 30%.
- Het aandeel landbouw is over de hele periode vrij stabiel en schommelt tussen de 12% en 15%.
- Het aandeel economie daalt in de periode van bijna 30% tot 15%.

Zowel voor de sector techniek als zorg/welzijn geldt dat de aandelen aanvankelijk ook sterk dalen, maar voor beide geldt in meer recente jaren dat niet langer sprake is van een dalende trend. Voor techniek geldt een stabilisatie vanaf ongeveer 2012. Voor zorg/welzijn keert de dalende trend wat later, maar is vanaf 2015 sprake van enige stijging in het aandeel.

Figuur IV.1 Aandeel leerlingen per sector op vmbo-scholen per jaar (leerwegen bkg)

Bron: Bron: Draaitabel keuzerichting vmbo, Platform Talent voor Technologie

De bovenstaande cijfers hebben betrekking op de periode 2004-2021. Een bron die ook informatie biedt over de periode daarvoor is Coenen en Meng (2007)¹³. In deze publicatie wordt gekeken naar de trend van het aandeel leerlingen in de sector techniek in de periode 1996-2004, waarbij cijfers van het vmbo worden verbonden aan cijfers voor vergelijkbare onderwijsvormen voorafgaande aan de invoering van het vmbo. Hieruit komt een forse daling naar voren van het aandeel techniek. Gecombineerd met bovenstaande figuur IV.1 betekent dit dus dat het aandeel techniek over een langere periode van 1996 - 2012 fors is gedaald en pas sinds 2012 is gestabiliseerd.

¹³ Coenen, J.B. & Meng, C. (2007). De instroom in de MBO-techniekopleidingen en de invoering van het VMBO, in: Grip A. de & Smits, W. (red.). Technotopics II. Essays over onderwijs en arbeidsmarkt voor bètatechnici, pag. 51-60. Platform Bètatechniek.

V VERBANDEN IN ENQUÊTE DECANEN

Deze bijlage bevat informatie over de statistische samenhang tussen allerlei variabelen die samenhangen met de uitvoering van LOB-activiteiten. We meten deze samenhang met behulp van partiële correlatiecoëfficiënten. De verschillende uitvoeringsvariabelen worden achtereenvolgens in verband gebracht met: a) type school en type regio waarin de school is gevestigd; b) het belang dat de scholen hechten aan de verschillende doelen van LOB, en c) het al dan niet toepassen door de school van de verschillende LOB-activiteiten.

V.1 INLEIDING

Deze bijlage bevat informatie over de statistische samenhang tussen allerlei variabelen die samenhangen met de uitvoering van LOB-activiteiten. We meten deze samenhang met behulp van partiële correlatiecoëfficiënten. In de tabellen die we hebben opgenomen laten we alleen de correlatiecoëfficiënten zien die statistisch significant zijn op ten minste 10-procent niveau. Een correlatie tussen twee variabelen zegt op zich niets over de causale samenhang tussen deze variabelen.

We hebben steeds twee typen correlatiecoëfficiënten berekend: de Pearson- en de Spearman-correlatiecoëfficiënt. Pearson-correlatie veronderstelt onder meer dat er een lineair verband bestaat tussen variabelen en dat deze als continue variabelen kunnen worden opgevat. Spearman-correlatie geeft een rangcorrelatie weer. De laatste is meer geschikt voor variabelen die een rangorde weergeven. De meeste variabelen uit de enquête zijn van deze laatste vorm. Een voorbeeld is de variabele die het belang van het arbeidsperspectief bij de LOB weergeeft. Deze is gemeten met de volgende schaal: niet belangrijke, enigszins belangrijk, belangrijk en zeer belangrijk. De weergegeven correlaties hebben betrekking op data van 123 scholen uit de enquête onder decanen en betreffen het schooljaar 2019-2020.

V.2 SAMENHANG UITVOERING MET TYPE SCHOOL EN TYPE REGIO

Op grond van tabel V.1 kunnen we concluderen dat de mate waarin een school meer gericht is op de theoretische leerweg deze minder is gericht op de beroepspraktijk. Er wordt door zo'n school minder belang gehecht aan praktische oriëntatie op profielen en vervolgopleidingen en aan het opdoen van inzicht in kansen op werk van opleidingen en beroepen. Verder is er minder samenwerking met bedrijven en gaan decanen/mentoren minder op bezoek bij bedrijven. Ook is er minder samenwerking met gemeenten en krijgen deze scholen minder subsidies van gemeenten voor LOB. Ten slotte lijken scholen die meer op de theoretische leerweg zijn gericht wat meer aandacht besteden aan het betrekken van ouders bij de LOB, al is ook denkbaar dat deze scholen meer te maken hebben met ouders die zich actief opstellen bij de opleiding van hun kind.

Bij scholen die in een meer landelijke omgeving gevestigd zijn lijken een aantal voorwaarden voor een goede uitvoering van LOB beter vervuld te zijn. De schoolleiding ondersteunt de uitvoering meer, het draagvlak voor LOB binnen de school is groter en decanen hebben (of nemen) meer tijd voor LOB. Ook is er meer samenwerking met bedrijven en vervolgopleidingen. Scholen in een meer landelijke omgeving hechten verder meer belang aan het werken aan de vijf loopbaancompetenties. Het is niet zo dat zij ook meer belang hechten aan het arbeidsmarktperspectief binnen LOB. Ten slotte lijken scholen in een landelijke omgeving minder toegang te hebben tot subsidies van gemeenten. Er lijkt wat dit betreft dus sprake te zijn van ongelijkheid tussen scholen in een meer stedelijke en een meer landelijke omgeving, ten nadele van de laatste scholen.

Tabel V.1 Samenhang uitvoeringsvariabelen met type school en type regio

	Mate waarin school is gericht op opleidingen voor de theoretische leerweg		Landelijkheid regio waarin school is gevestigd	
	Pearson	Spearman	Pearson	Spearman
Belang opdoen van inzicht in talenten en interesses				
Belang praktische oriëntatie op profielen en vervolgopleidingen	-0,280***	-0,263***		
Belang werken aan de vijf loopbaancompetenties ("leren kiezen")				0,159*
Belang opdoen van inzicht in kansen op werk van opleidingen en beroepen	-0,162*	-0,152*		
Mate van samenwerking met collega vmbo-scholen				
Mate van samenwerking met Vervolgopleidingen (bijvoorbeeld ROC's)				
Mate van samenwerking met bedrijven, ondernemersverenigingen	-0,375***	-0,353***	0,159*	
Mate van samenwerking met gemeenten	-0,203**	-0,220**		
Ondersteuning uitvoering LOB door de schoolleiding			0,180*	0,161*
Breed draagvlak voor LOB in het schoolteam			0,167*	0,186**
Beschikbaarheid tijd voor LOB voor decanen			0,306***	0,316***
Beschikbaarheid tijd voor LOB voor mentoren				
Mogelijkheid voor maatwerk voor leerlingen in het LOB-programma (vraaggericht)				
Contacten/samenwerking met vervolgopleidingen			0,203**	0,184*
Samenwerking met de gemeente(n)	-0,249***	-0,250***		
Contacten met bedrijven	-0,276***	-0,266***	0,287***	0,257***
Informatievoorziening over arbeidsmarktkansen van vervolgopleidingen naar leerlingen				
Professionaliteit van degenen die LOB-beleid uitvoeren				
Individuele LOB-gesprekken met leerlingen				
Betrekken van ouders bij keuzes van kinderen		0,159*		
Decanen/mentoren krijgen opleidingen en (vaardigheids)trainingen op LOB-terrein				
Collegiale consultatie/intervisie decanen/mentoren t.a.v. LOB				
Bezoeken(en) decanen/mentoren aan mbo-instellingen				
Bezoeken(en) decanen/mentoren aan bedrijven	-0,242**	-0,262***		
Krijgt school subsidie(s) van gemeente(n) voor LOB	-0,273***	-0,282***	-0,196**	-0,191**
Aantal LOB-subsidies dat school voor LOB krijgt	-0,233**	-0,222**	-0,331***	-0,331***

*= significant op 10 procentniveau; **= significant op 5 procentniveau; ***= significant op 5 procentniveau

V.3 SAMENHANG UITVOERING MET DE DOELEN VAN LOB

Tabel V.2 laat zien dat er een vrij sterke samenhang is tussen de verschillende uitvoeringsvariabelen en de doelen die scholen belangrijk vinden ten aanzien van LOB¹⁴. De onderscheiden doelen zijn:

- Belang opdoen van inzicht in talenten en interesses;
- Belang praktische oriëntatie op profielen en vervolgopleidingen;
- Belang werken aan de vijf loopbaancompetenties ("leren kiezen")
- Belang opdoen van inzicht in kansen op werk van opleidingen en beroepen

Het vierde doel, dat het belang van het arbeidsmarktperspectief van profielen en opleidingen binnen LOB weergeeft, vertoont het kleinste aantal significante correlaties met uitvoeringsvariabelen. In hoofdstuk 3 is aangegeven dat het arbeidsmarktperspectief van profielen en opleidingen door relatief weinig scholen als (zeer) belangrijk wordt gezien. Op twee punten is er echter juist bij dit doel sprake van een significante samenhang en bij de meeste andere doelen niet, namelijk bij: a) het functioneren van de informatievoorziening over vervolgopleidingen en de bezoeken van decanen/mentoren aan mbo-instellingen.

De meeste correlaties zijn met de doelen van respectievelijk het werken met de vijf loopbaancompetenties en praktische oriëntatie op profielen en vervolgopleidingen. Een aantal correlaties is alleen voor één van deze doelen significant.

¹⁴ De doelen kennen onderling ook positieve samenhang.

Tabel V.2 Samenhang met de doelen van LOB

	Belang opdoen van inzicht in talenten en interesses		Belang oriëntatie op profielen en vervolgoledingen		Belang werken aan de vijf loopbaancompetenties ("leren kiezen")		Belang opdoen van inzicht in kansen op werk van opleidingen en beroepen	
	Pearson	Spearman	Pearson	Spearman	Pearson	Spearman	Pearson	Spearman
Mate van samenwerking met collega vmbo-scholen	0,192**	0,197**	0,205**	0,245***	0,236***	0,266***	0,298***	0,273***
Mate van samenwerking met Vervolgopleidingen (bijvoorbeeld ROC's)			0,212**	0,237***	0,156*	0,194**	0,221**	0,233**
Mate van samenwerking met bedrijven, ondernemersverenigingen	0,183**	0,189**	0,330***	0,313***	0,209**	0,244***	0,273***	0,270***
Mate van samenwerking met gemeenten	0,187*	0,188*	0,213**	0,203**	0,292***	0,285***	0,179*	0,172*
Ondersteuning uitvoering LOB door de schoolleiding	0,281***	0,284***	0,356***	0,363***	0,169*	0,202**		
Breed draagvlak voor LOB in het schoolteam	0,261***	0,218**	0,263***	0,243***	0,278***	0,264***		
Beschikbaarheid tijd voor LOB voor decanen			0,173*	0,169*				
Beschikbaarheid tijd voor LOB voor mentoren			0,155*	0,168*				
Mogelijkheid voor maatwerk voor leerlingen in het LOB-programma (vraaggericht)	0,253***	0,275***	0,321***	0,329***	0,246***	0,291***	0,192**	0,186**
Functioneren contacten/samenwerking met vervolgoledingen	0,262***	0,274***	0,215**	0,205**	0,322***	0,379***	0,201**	0,222**
Functioneren samenwerking met de gemeente(n)					0,304***	0,299***		
Functioneren contacten met bedrijven		0,166*	0,322***	0,333***	0,273***	0,294***	0,215**	0,192**
Functioneren van informatievoorziening over arbeidsmarktkansen van vervolgoledingen naar leerlingen					0,263***	0,286***	0,337***	0,311***
Professionaliteit van degenen die LOB-beleid uitvoeren	0,235**	0,219**			0,226**	0,217**		
Functioneren van individuele LOB-gesprekken met leerlingen					0,274***	0,283***		
Betrekken van ouders bij keuzes van kinderen					0,188**	0,200**		
Decanen/mentoren krijgen opleidingen en (vaardigheids)trainingen op LOB-terrein								
Collegiale consultatie/intervisie decanen/mentoren t.a.v. LOB			0,273***	0,280***				
Bezoeken(en) decanen/mentoren aan							0,167*	0,171*

mbo-instellingen		
Bezoeken(en) decanen/mentoren aan bedrijven	0,203**	0,190**
Krijgt school subsidie(s) van gemeente(n) voor LOB		
Aantal LOB-subsidies dat school voor LOB krijgt		

= significant op 10 procentniveau; **= significant op 5 procentniveau; *= significant op 5 procentniveau*

V.4 SAMENHANG UITVOERING MET HET AL DAN NIET UITVOEREN VAN LOB-ACTIVITEITEN

Scholen passen vaak maar een deel van de LOB-activiteiten toe die in beginsel ter beschikking staan. In tabel V.3 staat per LOB-activiteit hoeveel procent van de scholen deze toepast. Bijna alle scholen (95 procent) geeft klassikale LOB-lessen. Ook vaak toegepast worden: 1 op 1 gesprekken (84 procent), het houden van een opleidingsmarkt (84 procent) en meeloopdagen bij vervolgopleidingen/proefstuderenden (87 procent). Naar verhouding weinig worden toegepast: externe loopbaancoaches (22 procent) en gastlessen (36 procent). Tussen 40 en ruim 71 procent toepassing zitten: bijeenkomsten waarin bedrijven zich presenteren aan leerlingen (42 procent), bedrijfsbezoeken (51 procent), stages (65 procent), en praktische profiel/sector oriëntatie (71 procent).

Tabel V.3 Percentage scholen die LOB-activiteiten uitvoeren (alle tien de LOB-maatregelen) volgens de opgave door scholen (%)

	Percentage scholen dat LOB-activiteit uitvoert
Klassikale LOB-lessen	94,5%
Praktische profiel/sector oriëntatie	70,9%
1 op 1 loopbaangesprekken	83,6%
Stages (minimaal 1 dag)	64,5%
Bedrijfsbezoeken (incl. bliksemstage JINC)	50,9%
Gastlessen vanuit bedrijven	36,4%
Bijeenkomsten waarbij bedrijven zich presenteren en leerlingen contacten	41,8%
Opleidingsmarkt (zonder bedrijven)	83,6%
Meeloopdagen bij vervolgopleidingen, proefstuderenden	86,4%
Externe loopbaancoaches	21,8%

Bron: Enquête onder vmbo-scholen, SEOR (2020).

De vraag is dan met welke factoren het al dan niet toepassen van elk van deze activiteiten gecorreleerd is. De tabellen V.4 tot en met V.13 bevatten deze correlaties. Elke tabel betreft één van de 10 LOB-activiteiten die scholen in beginsel uit kunnen voeren. Als scholen een LOB-activiteit uitvoeren is dit niet altijd in alle leerjaren waarvoor de activiteit nuttig kan zijn. Dit betreft het leerjaar 2 (voor de profielkeuze) en de leerjaren 3 en/of 4 (voor de opleidingskeuzes in het mbo). Daarom zijn per tabel (en dus per LOB-activiteit) correlaties uitgevoerd voor:

- Het wel of niet toepassen van een LOB-activiteit door de school in leerjaar 2, in de leerjaren 3 en/of 4 of zowel in leerjaar 2 als in de leerjaren 3 en/of 4;
- Het wel of niet toepassen in leerjaar 2;
- Het wel of niet toepassen in leerjaren 3 en/of 4.

Uit de tabellen blijkt dat de toepassing van klassikale LOB-lessen het minst correleert met andere factoren. Maar dit is niet vreemd gezien het feit dat bijna alle scholen deze activiteit uitvoeren. Maar ook bij de andere LOB-activiteiten is het aantal correlaties beperkt. En als variabelen bij een LOB-activiteit significant zijn, is dit lang niet altijd voor alle leerjaren het geval.

De samenwerking met of de rol van bedrijven en gemeenten bij LOB, is bij de meeste LOB-activiteiten significant (positief). Het belang van het arbeidsmarktperspectief bij vijf van de 10 LOB-activiteiten significant positief, namelijk klassikale LOB-lessen, praktische profiel/sector oriëntatie, 1 op 1 loopbaangesprekken, bedrijfsbezoeken en opleidingenmarkt (zonder bedrijven). Het belang van interesses en talenten van leerlingen is iets minder vaak significant. Dat is opmerkelijk omdat scholen over het algemeen de rol van interesses en talent bij LOB belangrijker vinden dan arbeidsmarktperspectief.

De beschikbare tijd van decanen en/of mentoren heeft bij vier LOB-activiteiten een significante positieve correlatie met wel/geen toepassing van deze activiteiten. Dit geldt bij klassikale LOB-lessen, 1 op 1 gesprekken, stages en externe loopbaancoaches. Bij externe loopbaancoaches is de correlatie met de beschikbare tijd van decanen voor LOB echter negatief. Dit zou kunnen betekenen dat als er weinig tijd is voor interne LOB-activiteiten (wat ook het gevolg kan zijn van beperkte prioriteit voor LOB), men eerder geneigd is externe begeleiding voor leerlingen te zoeken. De professionaliteit van degenen die LOB uitvoeren heeft alleen een significant (positief) effect bij 1 op 1 gesprekken.

Ten slotte is opvallend dat er bij een aantal LOB-activiteiten (bedrijfsbezoeken, gastlessen, bijeenkomsten met bedrijven, opleidingenmarkten (zonder bedrijven), meeloopdagen bij vervolgoopleidingen/proefstuderen en externe loopbaancoaches) een significant positieve correlatie is met het wel/niet subsidie voor LOB krijgen van gemeenten en/of met het aantal verkregen gemeentelijke subsidies. Verder is er bij geen enkele LOB-activiteit sprake van een significant negatieve correlatie met deze subsidievariabelen. Dit suggereert dat gemeentelijke subsidies een positief effect hebben op het aantal uitgevoerde LOB-activiteiten. Dit spoort met de antwoorden op de vraag in de enquête onder scholen naar het effect van de gemeentelijke subsidies. Op de vraag aan scholen die subsidie ontvangen, in welke mate zonder subsidie de LOB-activiteiten ook doorgang hadden gevonden antwoordt 11 procent dat dit in vergelijkbare mate het geval zou zijn geweest. Bij 29 procent zou dit in minder mate het geval zijn geweest, bij 27 procent in veel mindere mate en bij 5 procent helemaal niet; de resterende 27 procent zegt het niet te weten. Het lijkt dus aannemelijk dat de subsidies enig effect hebben op het wel/niet toepassen van (een aantal) LOB-activiteiten.

Tabel V.4 Verbanden met de toepassing van klassikale LOB-lesse: Pearson en Spearman correlatiecoëfficiënten (een leeg hokje betekent geen significant verband)

	Klassikale LOB-lesse					
	Wel/niet uitgevoerd binnen een school		Wel/niet uitgevoerd in jaar 2		Wel/niet uitgevoerd in jaar 3 en/of 4	
	Pearson	Spearman	Pearson	Spearman	Pearson	Spearman
Belang arbeidsmarktperspectief	0,165*				0,252***	0,267***
Belang talenten & interesses					-	0,161*
Rol bedrijven						
Functioneren samenwerking bedrijven						
Rol gemeente(n)						
Functioneren samenwerking gemeente(n)	0,184*	0,179*			0,197**	0,181*
Rol vervolgoedingen (bijv. ROC's)						
Functioneren samenwerking vervolgoedingen (bijv. ROC's)						
Rol collega vmbo-scholen						
Wel/geen subsidie ontvangen						
Aantal ontvangen subsidies						
Functioneren beschikbare tijd mentoren					0,183*	0,186*
Functioneren beschikbare tijd decanen					0,196**	0,183*
Functioneren professionaliteit van degenen die LOB-beleid uitvoeren						
Type school (welke leerweg vooral; hoger score als specifiek TL)						
Type regio (landelijkheid)						

*= significant op 10 procentsniveau; **= significant op 5 procentsniveau; ***= significant op 5 procentsniveau.

Bron: Enquête onder vmbo-scholen, SEOR (2020).

Tabel V.5 Verbanden met de toepassing van praktische profiel/sector oriëntatie: Pearson en Spearman correlatiecoëfficiënten (een leeg hokje betekent geen significant verband)

	Praktische profiel/sector oriëntatie					
	Wel/niet uitgevoerd binnen een school		Wel/niet uitgevoerd in jaar 2		Wel/niet uitgevoerd in jaar 3 en/of 4	
	Pearson	Spearman	Pearson	Spearman	Pearson	Spearman
Belang arbeidsmarktperspectief					0,203**	0,200**
Belang talenten & interesses					0,189*	
Rol bedrijven	0,331***	0,311***	0,376***	0,379***		
Functioneren samenwerking bedrijven	0,410***	0,386***	0,436***	0,440***		
Rol gemeente(n)	0,171*	0,171*	0,253***	0,256***		
Functioneren samenwerking gemeente(n)	0,277***	0,290***	0,341***	0,351***		
Rol vervolopleidingen (bijv. ROC's)						
Functioneren samenwerking vervolopleidingen (bijv. ROC's)	0,164*					
Rol collega vmbo-scholen						
Wel/geen subsidie ontvangen						
Aantal ontvangen subsidies						
Functioneren beschikbare tijd mentoren						
Functioneren beschikbare tijd decanen						
Functioneren professionaliteit van degenen die LOB-beleid uitvoeren						
Type school (welke leerweg vooral; hogere score als specifiek TL)	-0,173*	-0,188**	-0,391***	-0,404***		
Type regio (landelijkheid)						

*= significant op 10 procentniveau; **= significant op 5 procentniveau; ***= significant op 5 procentniveau.

Bron: Enquête onder vmbo-scholen, SEOR (2020).

Tabel V.6 Verbanden met de toepassing van 1 op 1 loopbaangesprekken: Pearson en Spearman correlatiecoëfficiënten (een leeg hokje betekent geen significant verband)

	1 op 1 loopbaangesprekken					
	Wel/niet uitgevoerd binnen een school		Wel/niet uitgevoerd in jaar 2		Wel/niet uitgevoerd in jaar 3 en/of 4	
	Pearson	Spearman	Pearson	Spearman	Pearson	Spearman
Belang arbeidsmarktperspectief	0,174*	0,168*			0,181*	0,183*
Belang talenten & interesses			0,171*	0,176*		
Rol bedrijven			0,170*			
Functioneren samenwerking bedrijven			0,206**	0,224**	0,240**	0,253**
Rol gemeente(n)			0,179*	0,181*	0,184*	0,190*
Functioneren samenwerking gemeente(n)	0,196**	0,189**	0,240**	0,246**	0,258***	0,244**
Rol vervolgopleidingen (bijv. ROC's)						
Functioneren samenwerking vervolgopleidingen (bijv. ROC's)						
Rol collega vmbo-scholen						0,179*
Wel/geen subsidie ontvangen						
Aantal ontvangen subsidies						
Functioneren beschikbare tijd mentoren			0,306***	0,290***		
Functioneren beschikbare tijd decanen	0,205**	0,199**	0,217**	0,246**	0,190**	0,174*
Functioneren professionaliteit van degenen die LOB-beleid uitvoeren						
Type school (welke leerweg vooral; hogere score als specifiek TL)			-0,172*	-0,165*		
Type regio (landelijkheid)					0,177*	0,178*

*= significant op 10 procentsniveau; **= significant op 5 procentsniveau; ***= significant op 5 procentsniveau.

Bron: Enquête onder vmbo-scholen, SEOR (2020).

Tabel V.7 Verbanden met de toepassing van stages (minimaal 1 dag): Pearson en Spearman correlatiecoëfficiënten (een leeg hokje betekent geen significant verband)

	Stages					
	Wel/niet uitgevoerd binnen een school		Wel/niet uitgevoerd in jaar 2		Wel/niet uitgevoerd in jaar 3 en/of 4	
	Pearson	Spearman	Pearson	Spearman	Pearson	Spearman
Belang arbeidsmarktperspectief						
Belang talenten & interesses						
Rol bedrijven						
Functioneren samenwerking bedrijven	0,248***	0,206**			0,280***	0,255***
Rol gemeente(n)						
Functioneren samenwerking gemeente(n)			0,173*	0,203**		
Rol vervolgopleidingen (bijv. ROC's)						
Functioneren samenwerking vervolgopleidingen (bijv. ROC's)	0,178*				0,189**	0,181*
Rol collega vmbo-scholen						
Wel/geen subsidie ontvangen						
Aantal ontvangen subsidies						
Functioneren beschikbare tijd mentoren			0,199**	0,182*		
Functioneren beschikbare tijd decanen						
Functioneren professionaliteit van degenen die LOB-beleid uitvoeren						
Type school (welke leerweg vooral; hogere score als specifiek TL)					-0,206**	-0,228**
Type regio (landelijkheid)	0,286***	0,286***			0,259***	0,263***

*= significant op 10 procentniveau; **= significant op 5 procentniveau; ***= significant op 5 procentniveau.

Bron: Enquête onder vmbo-scholen, SEOR (2020).

Tabel V.8 Verbanden met de toepassing van bedrijfsbezoeken (incl. bliksemstage JINC): Pearson en Spearman correlatiecoëfficiënten (een leeg hokje betekent geen significant verband)

	Bedrijfsbezoeken					
	Wel/niet uitgevoerd binnen een school		Wel/niet uitgevoerd in jaar 2		Wel/niet uitgevoerd in jaar 3 en/of 4	
	Pearson	Spearman	Pearson	Spearman	Pearson	Spearman
Belang arbeidsmarktperspectief	0,195**	0,201**			0,217**	0,215**
Belang talenten & interesses						
Rol bedrijven	0,270***	0,275***	0,201**	0,201**	0,244**	0,229**
Functioneren samenwerking bedrijven	0,187**	0,176*			0,238**	0,222**
Rol gemeente(n)			0,214**	0,197**		
Functioneren samenwerking gemeente(n)	0,249***	0,261***	0,252***	0,248***		0,167*
Rol vervolgopleidingen (bijv. ROC's)						
Functioneren samenwerking vervolgopleidingen (bijv. ROC's)						
Rol collega vmbo-scholen						
Wel/geen subsidie ontvangen	0,271***	0,271***	0,237**	0,242**		
Aantal ontvangen subsidies	0,240**	0,248**	0,275***	0,294***		
Functioneren beschikbare tijd mentoren						
Functioneren beschikbare tijd decanen						
Functioneren professionaliteit van degenen die LOB-beleid uitvoeren						
Type school (welke leerweg vooral; hogere score als specifiek TL)	-0,237**	-0,241**			-0,280***	-0,268***
Type regio (landelijkheid)			-0,190**	-0,191**		

*= significant op 10 procentniveau; **= significant op 5 procentniveau; ***= significant op 5 procentniveau.

Bron: Enquête onder vmbo-scholen, SEOR (2020).

Tabel V.9 Verbanden met de toepassing van gastlessen vanuit bedrijven: Pearson en Spearman correlatiecoëfficiënten (een leeg hokje betekent geen significant verband)

	Gastlessen vanuit bedrijven					
	Wel/niet uitgevoerd binnen een school		Wel/niet uitgevoerd in jaar 2		Wel/niet uitgevoerd in jaar 3 en/of 4	
	Pearson	Spearman	Pearson	Spearman	Pearson	Spearman
Belang arbeidsmarktperspectief						
Belang talenten & interesses						
Rol bedrijven						
Functioneren samenwerking bedrijven					0,198**	0,170*
Rol gemeente(n)						
Functioneren samenwerking gemeente(n)						
Rol vervolgopleidingen (bijv. ROC's)						
Functioneren samenwerking vervolgopleidingen (bijv. ROC's)						
Rol collega vmbo-scholen	-0,161*	-0,160*				
Wel/geen subsidie ontvangen	0,204**	0,204**				
Aantal ontvangen subsidies			0,216**	0,177*		
Functioneren beschikbare tijd mentoren						
Functioneren beschikbare tijd decanen						
Functioneren professionaliteit van degenen die LOB-beleid uitvoeren					-0,177*	-0,193**
Type school (welke leerweg vooral; hogere score als specifiek TL)	-0,158*				-0,181*	
Type regio (landelijkheid)						

*= significant op 10 procentsniveau; **= significant op 5 procentsniveau; ***= significant op 5 procentsniveau.

Bron: Enquête onder vmbo-scholen, SEOR (2020).

Tabel V.10 Verbanden met de toepassing van bijeenkomsten waarbij bedrijven zich presenteren en leerlingen contacten leggen met bedrijven (eventueel ook opleidingen): Pearson en Spearman correlatiecoëfficiënten (een leeg hokje betekent geen significant verband)

	Bijeenkomsten waarin bedrijven zich presenteren en contacten leggen met leerlingen					
	Wel/niet uitgevoerd binnen een school		Wel/niet uitgevoerd in jaar 2		Wel/niet uitgevoerd in jaar 3 en/of 4	
	Pearson	Spearman	Pearson	Spearman	Pearson	Spearman
Belang arbeidsmarktperspectief						
Belang talenten & interesses			0,223**	0,225**	0,179*	0,161*
Rol bedrijven	0,204**	0,199**			0,162*	0,204**
Functioneren samenwerking bedrijven	0,231**	0,228**			0,166*	0,177*
Rol gemeente(n)			0,184*	0,193**		
Functioneren samenwerking gemeente(n)						
Rol vervolgoedingen (bijv. ROC's)	0,169*					
Functioneren samenwerking vervolgoedingen (bijv. ROC's)						
Rol collega vmbo-scholen						
Wel/geen subsidie ontvangen	0,216**	0,216**	0,173*	0,173*		0,166*
Aantal ontvangen subsidies						
Functioneren beschikbare tijd mentoren						
Functioneren beschikbare tijd decanen						
Functioneren professionaliteit van degenen die LOB-beleid uitvoeren						
Type school (welke leerweg vooral; hogere score als specifiek TL)	-0,178*	-0,179*			-0,204**	-0,178*
Type regio (landelijkheid)	0,216**	0,219**				

*= significant op 10 procentniveau; **= significant op 5 procentniveau; ***= significant op 5 procentniveau.

Bron: Enquête onder vmbo-scholen, SEOR (2020).

Tabel V.11 Verbanden met de toepassing van een opleidingsmarkt (zonder bedrijven): Pearson en Spearman correlatiecoëfficiënten (een leeg hokje betekent geen significant verband)

	Toepassing van een opleidingsmarkt (zonder bedrijven)					
	Wel/niet uitgevoerd binnen een school		Wel/niet uitgevoerd in jaar 2		Wel/niet uitgevoerd in jaar 3 en/of 4	
	Pearson	Spearman	Pearson	Spearman	Pearson	Spearman
Belang arbeidsmarktperspectief					0,161*	0,164*
Belang talenten & interesses						
Rol bedrijven		0,159*	0,200**	0,204**		
Functioneren samenwerking bedrijven						
Rol gemeente(n)						
Functioneren samenwerking gemeente(n)			0,174*	0,163*		
Rol vervolgopleidingen (bijv. ROC's)						
Functioneren samenwerking vervolgopleidingen (bijv. ROC's)						
Rol collega vmbo-scholen	0,237**	0,233**				
Wel/geen subsidie ontvangen					-0,167*	-0,166*
Aantal ontvangen subsidies						
Functioneren beschikbare tijd mentoren						
Functioneren beschikbare tijd decanen						
Functioneren professionaliteit van degenen die LOB-beleid uitvoeren						
Type school (welke leerweg vooral)						
Type regio (landelijkheid)	0,182*					

*= significant op 10 procentniveau; **= significant op 5 procentniveau; ***= significant op 5 procentniveau.

Bron: Enquête onder vmbo-scholen, SEOR (2020).

Tabel V.12 Verbanden met de toepassing van meeloopdagen bij vervolgoopleidingen, proefstuderenden: Pearson en Spearman correlatiecoëfficiënten (een leeg hokje betekent geen significant verband)

	Meeloopdagen bij vervolgoopleidingen/proefstuderenden					
	Wel/niet uitgevoerd binnen een school		Wel/niet uitgevoerd in jaar 2		Wel/niet uitgevoerd in jaar 3 en/of 4	
	Pearson	Spearman	Pearson	Spearman	Pearson	Spearman
Belang arbeidsmarktperspectief						
Belang talenten & interesses						
Rol bedrijven					-0,194**	-0,182*
Functioneren samenwerking bedrijven			0,166*	0,163*	-0,224**	-0,231**
Rol gemeente(n)						
Functioneren samenwerking gemeente(n)			0,196**	0,168*		
Rol vervolgoopleidingen (bijv. ROC's)						
Functioneren samenwerking vervolgoopleidingen (bijv. ROC's)			0,163*	0,165*		
Rol collega vmbo-scholen						
Wel/geen subsidie ontvangen						
Aantal ontvangen subsidies			0,283***	0,186*		
Functioneren beschikbare tijd mentoren						
Functioneren beschikbare tijd decanen						
Functioneren professionaliteit van degenen die LOB-beleid						
Type school (welke leerweg vooral; hoger score als specifiek TL)					0,164*	
Type regio (landelijkheid)						

*= significant op 10 procentniveau; **= significant op 5 procentniveau; ***= significant op 5 procentniveau.

Bron: Enquête onder vmbo-scholen, SEOR (2020).

Tabel V.13 Verbanden met de toepassing van externe loopbaancoaches: Pearson en Spearman correlatiecoëfficiënten (een leeg hokje betekent geen significant verband)

	Externe loopbaancoaches					
	Wel/niet uitgevoerd binnen een school		Wel/niet uitgevoerd in jaar 2		Wel/niet uitgevoerd in jaar 3 en/of 4	
	Pearson	Spearman	Pearson	Spearman	Pearson	Spearman
Belang arbeidsmarktperspectief						
Belang talenten & interesses						
Rol bedrijven			0,182*	0,186*		
Functioneren samenwerking bedrijven						
Rol gemeente(n)						
Functioneren samenwerking gemeente(n)						
Rol vervolgopleidingen (bijv. ROC's)						
Functioneren samenwerking vervolgopleidingen (bijv. ROC's)						
Rol collega vmbo-scholen						
Wel/geen subsidie ontvangen	0,207**	0,207**			0,183*	0,203*
Aantal ontvangen subsidies						
Functioneren beschikbare tijd mentoren						
Functioneren beschikbare tijd decanen	-0,231**	-0,223**			-0,240**	-0,228**
Functioneren professionaliteit van degenen die LOB-beleid						
Type school (welke leerweg vooral; hogere score als specifiek TL)	-0,167*	-0,176*			-0,192**	-0,186*
Type regio (landelijkheid)	-0,200**	-0,194**			-0,239**	-0,214**

*= significant op 10 procentsniveau; **= significant op 5 procentsniveau; ***= significant op 5 procentsniveau.

Bron: Enquête onder vmbo-scholen, SEOR (2020).

V.5 CONCLUSIES

Naarmate scholen meer gericht zijn op de theoretische leerweg zijn zij in de LOB minder gericht op de beroepspraktijk en de arbeidsmarkt. Dit uit zich in minder contacten met bedrijven en gemeenten (en daardoor minder gemeentelijke subsidies), minder belang dat gehecht wordt aan praktische oriëntatie op

profielen en vervolgoopleidingen, minder belang aan oriëntatie op de arbeidsmarkt en minder bedrijfsbezoeken.

In scholen die in een meer landelijk gebied zijn gevestigd wordt beter aan de voorwaarden voor een goed LOB-beleid voldaan. Er is meer steun vanuit de leiding, er is meer draagvlak binnen de school en de decaan neemt meer tijd voor LOB. Ook is er, vergeleken met scholen in meer verstedelijkte gebieden, meer samenwerking met bedrijven en vervolgoopleidingen. Scholen in meer landelijke gebieden krijgen echter minder vaak subsidie voor LOB van gemeenten. In dit opzicht is er dus sprake van ongelijkheid tussen scholen en de betrokken leerlingen, afhankelijk van de vestigingsregio van de school.

Veel uitvoeringsaspecten correleren significant met de doelen die scholen met LOB hebben. Wel is het zo dat het aantal significante correlaties het kleinst is bij het doel 'opdoen van inzicht in kansen op werk van opleidingen en beroepen'. Alleen bij het functioneren van de informatievoorziening over arbeidsmarktkansen van vervolgoopleidingen naar leerlingen en het afleggen van bezoeken aan vervolgoopleidingen door decanen/mentoren is juist een significante, positieve correlatie met dit doel te zien.

De toepassing van LOB-activiteiten door scholen verschilt sterk. Klassikale LOB-lessen worden het meest toegepast (door vrijwel alle scholen) en het inschakelen van externe loopbaancoaches gebeurt het minst.

De volgende factoren vertonen de sterkste samenhang met de toepassing van LOB-activiteiten:

- De samenwerking met bedrijven. Deze heeft een positieve samenhang met de toepassing van LOB-activiteiten, vooral bij LOB-activiteiten zoals stages waarvoor deze samenwerking relevant is. Verder blijkt het uitvoeren van bedrijfsbezoeken door decanen, LOB-coördinatoren of mentoren positief samen te hangen met de uitvoering van een vijftal LOB-activiteiten. Uit de gegevens is niet af te leiden of de samenwerking met bedrijven beperkt is omdat scholen een-instrument niet toepassen of dat onvoldoende samenwerking leidt tot het niet toepassen van dit instrument. Ook Corona kan bij een aantal scholen de samenwerking met bedrijven negatief hebben beïnvloed.
- De samenwerking met gemeenten. Deze hangt positief samen met de toepassing van een aantal LOB-activiteiten. De rol van gemeenten komt ook tot uiting in een positief effect van de subsidies die zij voor LOB verstrekken op de toepassing van LOB.
- De tijd die mentoren en decanen beschikbaar hebben voor LOB.
- De landelijkheid van de regio waarin de school gevestigd is. Meestal hangt dit positief samen met de toepassing van LOB-activiteiten, maar bij externe loopbaancoaches is dit juist negatief.
- De gerichtheid op BKG-leerwegen. Meer op BKG-leerwegen gerichte scholen doen meer aan LOB en hun LOB-activiteiten zijn meer op de arbeidsmarkt gericht.

Opvallend is dat er weinig samenhang is tussen de toepassing van LOB-activiteiten en het functioneren van LOB. Bij 1 op 1 gesprekken vinden we nog de meeste samenhangen (met professionalisering en beschikbare tijd).

VI ANALYSES ENQUÊTE ONDER VMBO-LEERLINGEN

VI.1 OPZET BIJLAGE ANALYSES ENQUÊTE ONDER VMBO-LEERLINGEN

Dit stuk bespreekt de resultaten van de analyse van de enquête onder tweede- en vierdejaars vmbo-studenten op een selectie van middelbare scholen in Zuid-Holland. De enquêtes zijn gehouden in het kader van het onderzoek naar optimale studieloopbaanbegeleiding op het vmbo. Resultaten hiervan komen terug in het hoofdrapport. Deze bijlage geeft op sommige analyses uit de hoofdtekst een nadere toelichting, en omvat enkele aanvullende analyses.

In leerjaar 4 hebben leerlingen van 23 VMBO-scholen een enquête ingevuld. In totaal hebben 1.248 vierdejaars leerlingen de enquête volledig ingevuld. Naast de volledig ingevulde enquêtes hebben we ook data meegenomen van enquêtes die voor een groot gedeelte zijn ingevuld. Voor leerjaar 2 geldt dat leerlingen van 21 VMBO-scholen de enquête hebben ingevuld met een totale respons van 1.477 (volledig ingevulde enquêtes). Bij zowel de tweede- als de vierdejaars is de verdeling over jongens en meisjes vrijwel gelijk. Zie ook bijlage II voor een vergelijking van de responspopulatie met Zuid-Holland en Nederland als geheel.

De analyses van de enquête onder leerlingen richt zich op de volgende vier thema's:

- Deelname aan LOB-activiteiten (hoofdstuk 4 in het hoofdrapport, bijlage VI-2 in deze bijlage);
- Oordeel van de leerlingen over LOB (hoofdstuk 6 in het hoofdrapport, bijlage VI-3 in deze bijlage);
- Verklaring van de profielkeuze (hoofdstuk 8 in het hoofdrapport, bijlage VI-4 in deze bijlage);
- Verklaring van de opleidingskeuze (hoofdstuk 9 in het hoofdrapport, bijlage VI-5 in deze bijlage).

Voor veel van de analyses hebben we gekozen voor een meer ingedikt onderscheid naar profielen, met name voor basis, kader en gemengd, om zo voldoende aantallen te waarborgen. De profielen zijn als volgt ingedeeld:

- Economie: Economie & Ondernemen + Horeca, Bakkerij en Recreatie;
- Zorg & Welzijn: Zorg & Welzijn;
- Techniek: Bouwen, Wonen en Interieur + Produceren, Installeren en Energie + Media, Vormgeving en ICT + Maritiem & Techniek + Mobiliteit & Transport;
- Landbouw: Groen;
- Overig: Dienstverlening & Producten.

VI.2 AANVULLENDE INFORMATIE BIJ H4: ACTIVITEITEN EN DEELNAME

Kenmerken van de deelnemers aan LOB-Activiteiten: resultaten analyse participatie

Er is gebruik gemaakt van logit regressies om de effecten van bepaalde (achtergrond)kenmerken op participatie in LOB-activiteiten te schatten. In deze analyses selecteren we steeds alleen de leerlingen op scholen waar ook van betreffende interventie gebruik wordt gemaakt. De uitkomsten wat betreft participatie moeten dus worden geïnterpreteerd als: de kans om wel aan een activiteit deel te nemen ten opzichte van niet.

Voor de tweedejaars zien we de volgende uitkomsten (tabel VI-2.1):

- Leerlingen in een basis-kader of een gemengde leerweg hebben een grotere kans om in LOB-lessen en bedrijfsbezoeken te participeren t.o.v. leerlingen in een basis leerweg. Leerlingen in de theoretische leerwegen participeren minder in lessen profielvakken en juist meer in loopbaangesprekken.
- Leerlingen die voor techniek of voor overig hebben gekozen participeren vaker in gastlessen, t.o.v. personen die nog geen keuze hebben gemaakt. Leerlingen die zorg hebben gekozen hebben minder vaak aan een bedrijfsbezoek meegedaan.
- Verder zien we dat leerlingen die thuis een niet-Europese taal spreken ook een grotere kans hadden om deel te nemen aan gastlessen en zelf informatie op te zoeken.

Bij de vierdejaars zien we de volgende uitkomsten (tabel VI-2.2):

- VMBO-T leerlingen hebben een kleinere kans om deel te nemen aan bedrijfsbezoeken, en een grotere kans om zelf informatie op te zoeken en een open dag te bezoeken t.o.v. leerlingen in basis.
- Qua profiel zien we vooral significante effecten bij de Landbouw, maar dit wordt vertekend door het lage aantal observaties.
- Vrouwen hebben een lagere kans om deel te nemen aan bedrijfsbezoeken en een hogere kans om deel te nemen aan meeloopdagen en open dagen dan mannen.
- Personen die thuis (ook) een taal buiten Europa spreken hebben een lagere kans om deel te nemen aan open dagen.
- Ook qua karaktereigenschappen zien we de nodige verschillen in participatie. Dit zijn vaak hele logische effecten, bijvoorbeeld dat leerlingen die meer met mensen hebben vaker een loopbaangesprek hebben, mensen die meer met anderen hebben vaker aan een meeloopdag meedoen en slordige mensen minder vaak zelf informatie opzoeken op internet.
- Als ouders een duidelijke mening hebben over de opleiding van het kind, is de kans kleiner dat de leerling deelneemt aan een meeloopdag en aan een open dag.

Tabel VI-2.1 Logistische regressie op LOB-participatie tweedejaars (1 = wel deelgenomen, 0 = niet deelgenomen)

	LOB lessen	Lessen profielvakken	Loopbaangesprek	Stage	Bedrijfsbezoek	Gastles	Zelf informatie opzoeken
<i>Ref. vmbo basis</i>							
Vmbo kader	0.00 [0.036]	0.05* [0.027]	-0.08* [0.046]	0.16*** [0.051]	-0.00 [0.068]	0.03 [0.051]	-0.03 [0.048]
Vmbo basis-kader	0.06*** [0.024]	-0.04 [0.111]	0.03 [0.115]	-0.12 [0.091]	0.40*** [0.110]	0.16 [0.151]	-0.06 [0.136]
Vmbo gemengd	0.07*** [0.024]	0.03 [0.087]	0.08 [0.084]	-0.02 [0.092]	0.38*** [0.119]	0.11 [0.088]	-0.14 [0.107]
Vmbo-t of mavo	0.01 [0.044]	-0.60*** [0.088]	0.18** [0.086]	-0.11 [0.115]	0.14 [0.154]	0.10 [0.136]	0.04 [0.066]
<i>Ref. Profiel nog niet gekozen</i>							
Profiel Techniek	0.04 [0.040]	0.17* [0.089]	-0.09 [0.067]	0.15* [0.086]	0.03 [0.067]	0.13** [0.057]	0.01 [0.047]
Profiel Zorg & Welzijn	0.02 [0.033]	0.02 [0.128]	-0.03 [0.067]	-0.05 [0.075]	-0.13** [0.050]	0.08 [0.057]	-0.03 [0.049]
Profiel Economie	-0.02 [0.038]	-0.07 [0.102]	-0.01 [0.072]	0.03 [0.072]	-0.05 [0.048]	0.09 [0.067]	-0.06 [0.048]
Profiel overig (D&P)	0.03 [0.048]	0.11 [0.164]	0.11 [0.087]	0.18 [0.140]	-0.02 [0.133]	0.17** [0.084]	-0.01 [0.061]
<i>Ref. Man</i>							
Vrouw	-0.01 [0.013]	0.03 [0.047]	-0.04 [0.036]	0.07 [0.044]	-0.00 [0.038]	0.01 [0.032]	0.02 [0.040]
<i>Ref. spreekt geen taal buiten Europa</i>							
Spreekt taal buiten Europa	-0.03 [0.020]	-0.02 [0.068]	0.04 [0.050]	0.08 [0.052]	0.04 [0.098]	0.06 [0.050]	0.13*** [0.040]
<i>Ref. spreekt geen taal binnen Europa (excl. NL)</i>							
Spreekt taal binnen Europa	-0.00 [0.017]	-0.04 [0.047]	-0.01 [0.040]	-0.03 [0.037]	-0.01 [0.038]	-0.04 [0.041]	0.14*** [0.040]
<i>Karaktereigenschappen</i>							
Slordig t.o.v. netjes	-0.04* [0.023]	-0.07 [0.049]	-0.05 [0.033]	0.04 [0.028]	-0.05 [0.035]	0.03 [0.027]	-0.07* [0.039]
Rustig t.o.v. druk	0.01 [0.016]	-0.13*** [0.035]	-0.01 [0.029]	-0.01 [0.015]	-0.02 [0.028]	-0.03 [0.033]	-0.02 [0.033]

Anderen t.o.v. alleen	0.02	0.02	-0.02	-0.05	0.02	-0.05*	0.01
	[0.015]	[0.035]	[0.028]	[0.028]	[0.022]	[0.027]	[0.034]
Niet leiden t.o.v. leiden	-0.03**	0.05	0.03	-0.02	-0.05	-0.04*	-0.01
	[0.014]	[0.044]	[0.029]	[0.029]	[0.042]	[0.021]	[0.033]
Mensen t.o.v. dingen	-0.00	-0.03	0.02	0.05**	0.01	0.00	0.05
	[0.016]	[0.045]	[0.038]	[0.021]	[0.039]	[0.038]	[0.036]
Niet creatief t.o.v. creatief	-0.04**	0.01	-0.03	0.01	0.00	-0.01	-0.07**
	[0.016]	[0.033]	[0.031]	[0.034]	[0.037]	[0.036]	[0.026]
<i>Invloed ouders</i>							
Ouders hebben duidelijke mening over profiel	0.01	0.00	0.04	-0.01	0.01	-0.00	0.08***
	[0.011]	[0.041]	[0.031]	[0.019]	[0.022]	[0.034]	[0.025]
<i>Factoren op schoolniveau</i>							
Focus op arbeidsmarktperspectief	-0.02	0.16	-0.05	-0.05	0.23	0.06	0.04
	[0.025]	[0.153]	[0.078]	[0.108]	[0.150]	[0.080]	[0.043]
Methode LOB = Qompas (ref. anders dan Qompas)	0.03	-0.20	-0.05	-0.02	-0.24	0.13	0.06
	[0.047]	[0.136]	[0.092]	[0.125]	[0.216]	[0.115]	[0.050]
Observaties	1,197	1,197	1,197	1,197	1,197	1,197	1,197

*Toelichting: Standaardfouten tussen haken. *** significant op 1%-niveau, ** significant op 5%-niveau, * significant op 10%-niveau.*

Figuur VI-2.1 Marginale effecten deelname tweedejaars aan LOB-activiteiten

Tabel VI-2.2 Logistische regressie op LOB-participatie vierdejaars (1 = wel deelgenomen, 0 = niet deelgenomen)

	LOB-lessen	Loopbaangesprek (met mentor of decaan)	Stage	Bedrijf bezoeken	Gastles	Meeloopdag op het mbo	Open dag	Opleidingenmarkt of beroepenmarkt	Zelf informatie zoeken op internet
<i>Ref. vmbo basis</i>									
Vmbo kader	0.05**	-0.02	-0.06	-0.04	0.05	0.05	0.06	0.02	0.03
	[0.023]	[0.040]	[0.081]	[0.065]	[0.075]	[0.050]	[0.047]	[0.053]	[0.037]
Vmbo gemengd	0.01	0.03	0.06	-0.21**	-0.16*	0.08	0.11*	-0.08	0.00
	[0.042]	[0.058]	[0.203]	[0.100]	[0.096]	[0.057]	[0.060]	[0.088]	[0.047]
Vmbo-t of mavo	-0.05	-0.08	-0.34*	-0.29***	-0.14	-0.01	0.10**	0.20*	0.10***
	[0.050]	[0.055]	[0.178]	[0.106]	[0.112]	[0.052]	[0.052]	[0.117]	[0.028]
<i>Ref. Profiel techniek</i>									
Profiel Zorg en Welzijn	0.02	0.02	-0.13	0.03	0.05	-0.03	-0.05	-0.01	0.00
	[0.019]	[0.055]	[0.097]	[0.067]	[0.082]	[0.053]	[0.035]	[0.098]	[0.029]
Profiel Economie	-0.05	-0.05	-0.13	-0.07	0.02	0.04	0.01	-0.01	0.00
	[0.039]	[0.049]	[0.107]	[0.062]	[0.064]	[0.054]	[0.040]	[0.090]	[0.027]
Profiel Landbouw	-0.18***	0.12**	0.45***	0.33**	-0.11	0.02	-0.07	0.12	0.03
	[0.052]	[0.053]	[0.127]	[0.161]	[0.125]	[0.038]	[0.060]	[0.092]	[0.033]
Profiel overig (D&P)	0.04	0.13***	0.27*	-0.00	-0.15**	-0.03	-0.08	-0.07	-0.01
	[0.025]	[0.044]	[0.137]	[0.135]	[0.073]	[0.046]	[0.053]	[0.126]	[0.066]
<i>Ref. Man</i>									
Vrouw	-0.00	-0.04	-0.03	-0.11***	0.00	0.08**	0.13***	0.00	0.04*
	[0.018]	[0.041]	[0.064]	[0.036]	[0.040]	[0.039]	[0.035]	[0.037]	[0.021]
<i>Ref. spreekt geen taal buiten Europa</i>									
Spreekt taal buiten Europa	0.02	-0.02	0.06	-0.09*	0.10*	-0.00	-0.18***	0.12*	0.01
	[0.029]	[0.045]	[0.096]	[0.046]	[0.056]	[0.037]	[0.036]	[0.066]	[0.021]
<i>Ref. spreekt geen taal binnen Europa (excl. NL)</i>									
Spreekt taal binnen Europa	0.02	0.06*	0.00	-0.02	-0.02	0.04	-0.04	0.12*	-0.01
	[0.023]	[0.037]	[0.045]	[0.036]	[0.053]	[0.044]	[0.038]	[0.065]	[0.023]
<i>Karaktereigenschappen</i>									
Slordig t.o.v. netjes	-0.05**	-0.02	-0.01	-0.03	-0.10***	-0.05*	-0.06	-0.02	-0.06**
	[0.024]	[0.048]	[0.072]	[0.049]	[0.038]	[0.028]	[0.036]	[0.046]	[0.030]
Rustig t.o.v. druk	0.00	-0.01	-0.04	-0.01	-0.02	0.00	-0.01	-0.03	0.03
	[0.019]	[0.031]	[0.034]	[0.021]	[0.033]	[0.022]	[0.030]	[0.034]	[0.018]
Anderen t.o.v. alleen	0.00	0.02	-0.01	0.01	-0.04	0.05**	0.06*	-0.02	-0.02
	[0.019]	[0.022]	[0.043]	[0.026]	[0.026]	[0.018]	[0.031]	[0.032]	[0.013]
Niet leiden t.o.v. leiden	0.01	-0.06***	-0.02	-0.05*	-0.01	-0.06*	-0.02	0.04	-0.02

	[0.018]	[0.024]	[0.037]	[0.027]	[0.021]	[0.033]	[0.021]	[0.028]	[0.015]
Mensen t.o.v. dingen	0.02	0.06**	0.05	-0.00	0.05	0.03	-0.00	0.04	-0.00
	[0.019]	[0.023]	[0.044]	[0.035]	[0.036]	[0.030]	[0.042]	[0.044]	[0.016]
Njet creatief t.o.v. creatief	-0.00	-0.05	-0.06	0.00	-0.01	-0.04	-0.08**	-0.02	-0.04**
	[0.018]	[0.039]	[0.047]	[0.024]	[0.034]	[0.030]	[0.030]	[0.037]	[0.019]
<i>Invloed ouders</i>									
Ouders hebben duidelijke mening over opleiding	-0.01	0.03	-0.05	0.00	-0.01	-0.08**	-0.04**	0.04	0.02
	[0.020]	[0.021]	[0.038]	[0.021]	[0.026]	[0.033]	[0.023]	[0.033]	[0.017]
<i>Factoren op schoolniveau</i>									
Focus op arbeidsmarktperspectief	-0.02	0.06	-0.09	0.00	0.01	-0.02	-0.06*	-0.01	-0.00
	[0.018]	[0.056]	[0.134]	[0.065]	[0.066]	[0.028]	[0.036]	[0.106]	[0.013]
Methode LOB = Qompas (ref. anders dan Qompas)	-0.03	-0.06	0.31	0.15	0.24**	-0.02	-0.08	0.10	-0.03
	[0.025]	[0.068]	[0.217]	[0.106]	[0.122]	[0.033]	[0.048]	[0.127]	[0.020]
Observaties	1,124	1,124	1,124	1,124	1,124	1,124	1,124	1,124	1,124

*Toelichting: Standaardfouten tussen haken. *** significant op 1%-niveau, ** significant op 5%-niveau, * significant op 10%-niveau*

VI.3 AANVULLENDE INFORMATIE BIJ H6: HET OORDEEL VAN LEERLINGEN

Resultaten analyse leerzaamheid individuele LOB-activiteiten

Voor deze analyse is er gebruik gemaakt van lineaire regressies met OLS. Voor vierdejaars geldt dat er 5 activiteiten zijn waarbij leerlingen van elke school kunnen deelnemen (LOB-lessen, Loopbaangesprekken, Meeloopdagen, Open dagen, Opleidingenmarkten) en 3 activiteiten die niet overal worden aangeboden (stages, bedrijf bezoeken, gastlessen). Bij de tweedejaars zijn er minder verschillende activiteiten maar is er wel meer diversiteit in het aanbod per school: alleen LOB-lessen worden op elke school aangeboden.

Voor de tweedejaars zien we dat (tabel VI-3.1):

- Leerlingen in de gemengde leerweg vonden bedrijfsbezoeken minder leerzaam, maar LOB-Lessen juist meer leerzaam vergeleken met leerlingen in de Basis leerweg.
- We zien dat stages minder leerzaam worden gevonden door personen die zorg of economie hebben gekozen.
- Vrouwen geven aan minder te leren van LOB-lessen, loopbaangesprekken en gastlessen t.o.v. mannen.
- Leerlingen waar thuis een niet-Europese taal wordt gesproken vonden de meeste LOB activiteiten leerzamer dan leerlingen waarbij dat niet het geval was (m.u.v. LOB-lessen en lessen bij profielvakken). Wanneer we de analyse opsplitsen naar leerweg (BK versus GL/TL), zien we dat dit effect bijna uitsluitend bij leerlingen met een B/K leerweg terugkomt.
- Wat betreft karakteristieken van leerlingen vinden we een aantal verbanden. Zo vinden slordige personen de LOB-lessen en stages en zelf informatie opzoeken minder leerzaam. Ook zien we dat rustige mensen LOB-lessen, loopbaangesprekken en zelf informatie opzoeken leerzamer vinden dan drukke mensen.
- Leerlingen vinden LOB-lessen leerzamer naarmate er meer mogelijkheid tot maatwerk in het LOB-programma is op een school.

Voor de vierdejaars zien we dat (tabel VI-3.2):

- Qua leerzaamheid zien we dat leerlingen op kader de open dagen hoger waarderen dan leerlingen met een basis leerweg.
- Leerlingen met een economisch profiel vonden zelf informatie opzoeken leerzamer dan leerlingen in het profiel techniek.
- LOB-lessen, loopbaangesprekken en stages worden allemaal als minder leerzaam gezien door vrouwen, zij zien open dagen juist als leerzamer.
- Ook qua karaktereigenschappen zien we de nodige verschillen in wat men leerzaam vindt. Leerlingen die meer met anderen vinden meeloopdagen ook leerzamer dan leerlingen die graag alleen zijn. Ook zien we dat nette leerlingen en creatieve leerlingen LOB-Lessen leerzamer vinden. We zien daarnaast dat nette leerlingen open dagen leerzamer vinden dan slordige leerlingen en dat creatieve leerlingen stages meer waarderen.
- We zien dat leerlingen aangeven meer geleerd te hebben van LOB-lessen en loopbaangesprekken naarmate de school meer mogelijkheid tot maatwerk heeft in het LOB-programma.

Tabel VI-3.1 Lineaire regressie op waardering LOB-activiteiten tweedejaars

	LOB lessen	Lessen profielvakken	Loopbaangesprek	Stage	Bedrijfsbezoek	Gastles	Zelf informatie opzoeken
<i>Ref. vmbo basis</i>							
Vmbo kader	-0.02 [0.087]	-0.01 [0.111]	-0.09 [0.108]	0.05 [0.142]	-0.33* [0.174]	0.02 [0.112]	-0.14 [0.127]
Vmbo basis-kader	0.04 [0.175]	0.05 [0.140]	-0.29 [0.208]	-0.56 [0.712]	0.15 [0.233]	0.33 [0.246]	-0.05 [0.182]
Vmbo gemengd	-0.22 [0.174]	-0.17 [0.119]	-0.19 [0.126]	0.23 [0.314]	-0.48*** [0.079]	-0.19 [0.110]	-0.48 [0.285]
Vmbo-t of mavo	0.34** [0.157]	-0.42** [0.151]	0.09 [0.115]	-0.18 [0.125]	-0.33* [0.181]	0.11 [0.156]	-0.05 [0.161]
<i>Ref. Profiel nog niet gekozen</i>							
Profiel Techniek	0.06 [0.115]	0.39* [0.182]	-0.45** [0.212]	-0.59 [0.461]	0.11 [0.240]	-0.10 [0.245]	-0.07 [0.146]
Profiel Zorg & Welzijn	0.12 [0.129]	0.10 [0.220]	-0.17 [0.176]	-0.95*** [0.267]	0.02 [0.270]	0.26 [0.170]	0.16 [0.197]
Profiel Economie	0.06 [0.123]	0.08 [0.232]	-0.23 [0.176]	-0.71** [0.285]	-0.09 [0.251]	0.00 [0.225]	0.07 [0.185]
Profiel overig (D&P)	0.40** [0.162]	0.07 [0.187]	0.01 [0.253]	0.09 [0.383]	-0.11 [0.314]	-0.28 [0.210]	0.13 [0.212]
<i>Ref. Man</i>							
Vrouw	-0.24*** [0.083]	-0.03 [0.107]	-0.17** [0.079]	-0.00 [0.118]	-0.42 [0.236]	-0.46** [0.167]	-0.16 [0.122]
<i>Ref. spreekt geen taal buiten Europa</i>							
Spreekt taal buiten Europa	0.13 [0.120]	0.17 [0.116]	0.35*** [0.116]	0.32** [0.111]	0.54** [0.180]	0.51*** [0.126]	0.33*** [0.092]
<i>Ref. spreekt geen taal binnen Europa (excl. NL)</i>							
Spreekt taal binnen Europa	0.05 [0.086]	0.14 [0.142]	0.12 [0.095]	-0.11 [0.259]	-0.09 [0.115]	0.04 [0.192]	0.29** [0.117]
<i>Karaktereigenschappen</i>							
Slordig t.o.v. netjes	-0.31*** [0.082]	-0.20* [0.115]	-0.14 [0.119]	-0.55** [0.192]	-0.07 [0.223]	-0.23 [0.163]	-0.26** [0.119]
Rustig t.o.v. druk	0.22** [0.081]	0.03 [0.104]	0.23*** [0.075]	-0.28* [0.135]	0.03 [0.130]	0.21 [0.137]	0.32*** [0.112]

Anderen t.o.v. alleen	-0.04 [0.083]	0.21* [0.104]	0.02 [0.081]	-0.18 [0.138]	0.18 [0.109]	0.08 [0.101]	0.11 [0.072]
Niet leiden t.o.v. leiden	-0.02 [0.076]	-0.02 [0.063]	-0.01 [0.056]	-0.36* [0.171]	0.01 [0.115]	-0.22* [0.109]	0.04 [0.107]
Mensen t.o.v. dingen	0.05 [0.088]	0.06 [0.125]	0.05 [0.072]	-0.08 [0.315]	-0.18* [0.088]	0.10 [0.086]	-0.03 [0.079]
Niet creatief t.o.v. creatief	-0.18* [0.101]	-0.29*** [0.076]	-0.21* [0.114]	-0.20 [0.131]	-0.25 [0.185]	-0.30** [0.115]	-0.13 [0.123]
<i>Invloed ouders</i>							
Ouders hebben een duidelijke mening over profiel	0.20*** [0.058]	0.02 [0.086]	0.27*** [0.076]	0.06 [0.272]	-0.03 [0.078]	0.07 [0.091]	0.09 [0.105]
<i>Factoren op schoolniveau</i>							
Focus op arbeidsmarktperspectief	-0.02 [0.127]	0.05 [0.082]	-0.01 [0.125]	0.12 [0.143]	-0.09 [0.145]	-0.01 [0.091]	0.19* [0.107]
Methode LOB = Qompas (ref. anders dan Qompas)	-0.03 [0.188]	-0.26** [0.098]	0.04 [0.120]	0.28 [0.342]	0.06 [0.237]	0.23 [0.174]	0.02 [0.130]
Mogelijkheid maatwerk in LOB programma	0.20** [0.080]		-0.11 [0.068]				
Observaties	1,087	666	666	287	352	305	619

Toelichting: Standaardfouten tussen haken. *** significant op 1%-niveau, ** significant op 5%-niveau, * significant op 10%-niveau.

Tabel VI-3.2 Lineaire regressie op waardering LOB-activiteiten vierdejaars

	LOB-lessen	Loopbaangesprek (met mentor of decaan)	Stage	Bedrijf bezoeken	Gastles	Meeloopdag op het mbo	Open dag	Opleidingenmarkt of beroepenmarkt	Zelf informatie zoeken op internet
<i>Ref. vmbo basis</i>									
Vmbo kader	-0.16 [0.104]	-0.13 [0.136]	0.12 [0.132]	0.16 [0.130]	-0.12 [0.138]	0.19 [0.193]	0.38*** [0.131]	-0.21 [0.200]	0.01 [0.092]
Vmbo gemengd	-0.30* [0.151]	-0.47** [0.204]	0.12 [0.118]	0.21 [0.253]	-0.63 [0.384]	0.42* [0.219]	0.23 [0.231]	-0.31 [0.257]	-0.04 [0.266]
Vmbo-t of mavo	-0.21 [0.162]	-0.16 [0.201]	-0.34 [0.232]	0.06 [0.288]	-0.07 [0.144]	0.29 [0.200]	0.22* [0.119]	-0.40* [0.210]	0.09 [0.105]
<i>Ref. Profiel techniek</i>									
Profiel Zorg en Welzijn	0.24 [0.158]	-0.16 [0.149]	-0.04 [0.205]	0.16 [0.292]	-0.22 [0.313]	-0.09 [0.138]	-0.00 [0.175]	0.09 [0.210]	0.16 [0.133]
Profiel Economie	0.28* [0.156]	-0.10 [0.139]	-0.26 [0.229]	-0.31 [0.173]	-0.16 [0.235]	0.03 [0.143]	0.10 [0.119]	0.30 [0.192]	0.33*** [0.111]
Profiel Landbouw	0.73*** [0.235]	0.18 [0.207]	0.04 [0.195]	-0.59** [0.246]	-0.29 [0.263]	-0.30** [0.136]	-0.10 [0.136]	0.01 [0.205]	-0.01 [0.121]
Profiel overig (D&P)	0.18 [0.158]	-0.04 [0.160]	-0.36** [0.152]	0.16 [0.278]	-0.26 [0.258]	0.16 [0.132]	0.04 [0.175]	-0.21 [0.214]	0.05 [0.123]
<i>Ref. Man</i>									
Vrouw	-0.37*** [0.115]	-0.29*** [0.075]	-0.38** [0.141]	-0.14 [0.250]	-0.01 [0.150]	0.22* [0.119]	0.18** [0.078]	-0.10 [0.114]	0.03 [0.062]
<i>Ref. spreekt geen taal buiten Europa</i>									
Spreekt taal buiten Europa	0.39*** [0.128]	0.42*** [0.104]	-0.25 [0.149]	0.30 [0.171]	0.23* [0.127]	0.23* [0.120]	-0.06 [0.108]	0.19 [0.156]	0.21** [0.082]
<i>Ref. spreekt geen taal binnen Europa (excl. NL)</i>									
Spreekt taal binnen Europa	-0.16 [0.122]	-0.08 [0.097]	-0.22 [0.132]	-0.08 [0.237]	0.06 [0.201]	0.09 [0.108]	-0.09 [0.079]	0.06 [0.121]	0.17 [0.109]
<i>Karaktereigenschappen</i>									
Slordig t.o.v. netjes	-0.30** [0.135]	-0.00 [0.127]	-0.22 [0.165]	-0.48* [0.215]	0.14 [0.140]	0.07 [0.129]	-0.30** [0.117]	-0.12 [0.129]	-0.29** [0.117]
Rustig t.o.v. druk	-0.08* [0.043]	0.07 [0.068]	0.04 [0.086]	-0.02 [0.139]	0.01 [0.108]	-0.01 [0.111]	0.05 [0.075]	0.10 [0.124]	0.03 [0.077]
Anderen t.o.v. alleen	0.12* [0.065]	0.12 [0.088]	0.21** [0.095]	0.07 [0.098]	-0.02 [0.128]	0.30*** [0.081]	0.04 [0.057]	0.00 [0.101]	-0.06 [0.079]
Niet leiden t.o.v. leiden	-0.01	-0.16**	-0.07	-0.14	-0.24	-0.06	-0.01	0.09	-0.16***

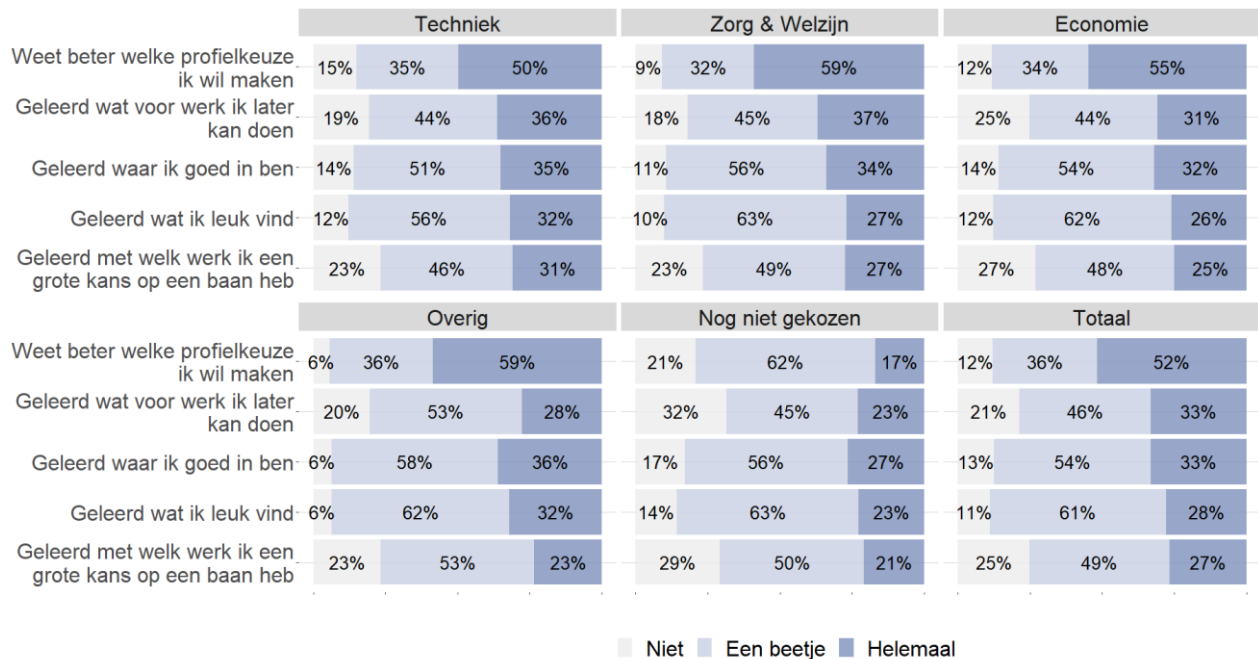
	[0.055]	[0.062]	[0.046]	[0.164]	[0.149]	[0.097]	[0.049]	[0.086]	[0.046]
Mensen t.o.v. dingen	0.02	0.06	0.09	-0.20	-0.00	0.03	0.00	0.13	0.00
	[0.084]	[0.085]	[0.106]	[0.176]	[0.142]	[0.103]	[0.083]	[0.164]	[0.084]
Njet creatief t.o.v. creatief	-0.27***	-0.14	-0.30**	-0.17	-0.12	-0.14	-0.00	-0.11	-0.08
	[0.085]	[0.096]	[0.113]	[0.143]	[0.226]	[0.114]	[0.076]	[0.086]	[0.073]
<i>Invloed ouders</i>									
Ouders hebben een duidelijke mening over opleiding	-0.07	0.11	-0.21*	-0.10	-0.02	-0.15	-0.13	0.01	0.06
	[0.061]	[0.078]	[0.101]	[0.132]	[0.151]	[0.117]	[0.089]	[0.101]	[0.072]
<i>Factoren op schoolniveau</i>									
Focus op arbeidsmarktperspectief	0.12	0.17	-0.05	0.00	0.18	0.02	0.08	0.18*	0.07
	[0.082]	[0.124]	[0.114]	[0.192]	[0.127]	[0.057]	[0.067]	[0.092]	[0.054]
Methode LOB = Qompas (ref. anders dan Qompas)	-0.14	0.17	0.07	-0.04	0.19	0.03	0.10	-0.12	-0.08
	[0.190]	[0.166]	[0.109]	[0.257]	[0.112]	[0.092]	[0.070]	[0.099]	[0.082]
Mogelijkheid maatwerk in LOB-programma	0.34***	0.21**							
	[0.098]	[0.094]							
Observaties	1,000	891	554	267	324	420	863	541	1,011

*Toelichting: Standaardfouten tussen haken. *** significant op 1%-niveau, ** significant op 5%-niveau, * significant op 10%-*

Resultaten bij wat leert men van LOB

Aanvullend op figuur 6.2 uit de hoofdtekst geeft het onderstaande figuur een uitsplitsing van wat personen geleerd hebben over verschillende aspecten naar uiteindelijke profielkeuze voor tweedejaars leerlingen.

Figuur VI-3.1 Geleerde aspecten per gekozen profiel

De figuur laat zien dat leerlingen het meest geleerd hebben over de profielkeuze: 52% geeft aan dat het helemaal klopt dat ze hier iets over geleerd hebben. Uiteraard ligt dit voor de groep die nog geen keuze heeft gemaakt anders: hier zegt slechts 17% dat het helemaal klopt dat ze er iets over geleerd hebben. Personen die een 'overig' profiel hebben gekozen, lijken wat minder te hebben geleerd over wat voor werk men later kan doen dan personen die techniek of zorg hebben gekozen. We hebben ook een regressieanalyse uitgevoerd om te onderzoeken of de mate van iets hebben geleerd over deze aspecten ook echt effect heeft op de richtingkeuze.

Tabel VI-3.3 Resultaten effect geleerde aspecten op profielkeuze (ref. economie)

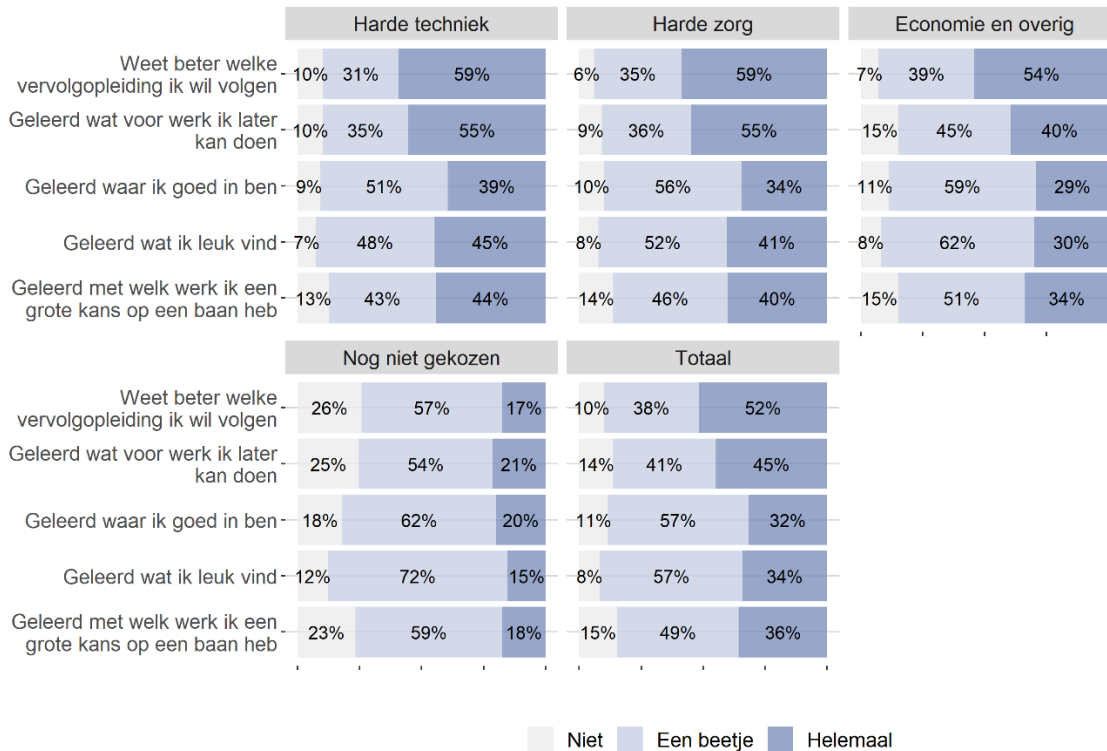
	Techniek	Zorg
<i>Door LOB:</i>		
Heb ik geleerd wat ik leuk vind	0.09*** [0.032]	-0.05 [0.053]
Heb ik geleerd waar ik goed in ben	-0.04 [0.035]	0.02 [0.035]
Heb ik geleerd wat voor werk ik later kan doen	0.01 [0.032]	0.04 [0.052]
Heb ik geleerd met welk werk ik een grote kans heb op een baan	0.03 [0.025]	0.01 [0.043]
Weet ik beter welke profielkeuze ik wil maken	-0.10*** [0.039]	0.04 [0.034]

*Toelichting: Standaardfouten tussen haken. *** significant op 1%-niveau, ** significant op 5%-niveau, * significant op 10%-niveau. Deze tabel laat de resultaten zien van vier afzonderlijke analyses. In al deze analyses zijn ook de controlevariabelen meegenomen zoals in tabel 2.1. De effecten van de controlevariabelen zijn niet anders dan in tabel 2.1 en zijn daarom hier weggelaten.*

We zien dat personen die meer geleerd hebben over wat men leuk vindt een grotere kans hebben om voor techniek te kiezen dan voor economie, en dat personen die beter weten welke profielkeuze ze willen maken juist een kleinere kans hebben om voor techniek te kiezen dan voor economie. Bij de zorg zien we geen significante effecten.

Voor de vierdejaars zien we dat personen die voor de harde techniek of harde zorg hebben gekozen wat meer hebben geleerd over wat voor werk ze later kunnen doen en waarmee ze een grotere kans op een baan hebben. Ook zien we duidelijk dat de groep die nog geen keuze heeft gemaakt op alle onderdelen minder hebben geleerd van LOB.

Figuur VI-3.2 Geleerde aspecten per gekozen richting vervolgopleiding

Ook voor de vierdejaars is een regressieanalyse uitgevoerd om te onderzoeken of de mate van iets hebben geleerd over deze aspecten ook effect heeft op de switch naar een sector met een beter arbeidsmarktperspectief. Daarbij zien we dat wanneer personen aangeven meer te hebben geleerd over wat voor werk ze later willen gaan doen, dat dit een positief effect heeft op de keuze om naar de harde techniek te switchen (vanuit overige opleidingen). Daar staat tegenover dat naarmate men beter weet welke vervolgopleiding men wil volgen, dit juist een negatief effect heeft. De mate waarin men heeft geleerd over kansen op werk, heeft geen significant effect.

Tabel VI-3.4 Resultaten effect geleerde aspecten op switch in sector vervolgopleiding (ref. blijven in overige opleidingen)

	Naar harde techniek	Naar harde zorg
<i>Door LOB:</i>		
Heb ik geleerd wat ik leuk vind	0.05* (0.026)	0.01 (0.052)
Heb ik geleerd waar ik goed in ben	-0.02 (0.023)	0.03 (0.030)
Heb ik geleerd wat voor werk ik later kan doen	0.05** (0.026)	0.09 (0.055)
Heb ik geleerd met welk werk ik een grote kans heb op een baan	-0.02 (0.018)	0.02 (0.046)
Weet ik beter welke vervolgopleiding ik wil volgen	-0.04** (0.020)	-0.03 (0.033)

*Toelichting: Standaardfouten tussen haken. *** significant op 1%-niveau, ** significant op 5%-niveau, * significant op 10%-niveau. Deze tabel laat de resultaten zien van vier afzonderlijke analyses. In al deze analyses zijn ook de controlevariabelen meegenomen zoals in de vorige analyses.*

Resultaten analyses op hulpcijfer

In de enquête is verder uitgevraagd of een leerling zelf ervaart dat de school hem of haar goed geholpen heeft bij de profielkeuze (schaal 1-10). We hebben een analyse gedaan om te kijken of LOB-participatie invloed heeft op het gevoel geholpen te zijn door de school. Daarbij hebben we enerzijds gekeken naar het aantal activiteiten en anderzijds naar de afzonderlijke activiteiten. De uitkomsten uit de analyse met het aantal activiteiten is terug te vinden in tabel VI-3.5 We zien daarbij de volgende resultaten:

- Deelname aan meer activiteiten leidt niet tot een hogere score voor de hulp van de school in het kiezen van een profiel.
- Karaktereigenschappen spelen een sterke rol in de totstandkoming van het hulpcijfer. Leerlingen die zichzelf zien als net, rustig, liever met anderen of creatief geven een hoger cijfer.
- Als men een advies van school heeft gekregen voelt men zich beter geholpen.
- Naarmate leerlingen meer praten met de mentor, decaan of andere leraren geven zij ook een hoger cijfer aan de hulp van school.
- De mogelijkheid tot maatwerk heeft geen significant effect op het hulpcijfer. Bij uitsplitsing naar geslacht heeft dit wel een significant positief effect voor mannen. Ook bij uitsplitsing naar leerweg zien we verschil; voor TL heeft maatwerk een positief significant effect, voor BK niet.

Tabel VI-3.5 Lineaire regressie op score hulp bij profielkeuze tweedejaars

	Score hulp
Aantal LOB-activiteiten	0.09 [0.066]
<i>Ref. vmbo basis</i>	
Vmbo kader	0.02 [0.123]
Vmbo basis-kader	0.21 [0.184]
Vmbo gemengd	-0.20 [0.180]
Vmbo-t of mavo	-0.14 [0.147]
<i>Ref. nog niet gekozen</i>	
Techniek	0.23 [0.191]
Zorg & Welzijn	0.30 [0.214]
Economie	0.32 [0.260]
Overig	0.08 [0.317]
<i>Ref. Man</i>	
Vrouw	-0.06 [0.116]
<i>Ref. spreekt geen taal buiten Europa</i>	
Spreekt taal buiten Europa	-0.18 [0.163]
<i>Ref. spreekt geen taal binnen Europa (excl. NL)</i>	
Spreekt taal binnen Europa	-0.03 [0.172]
<i>Karaktoreigenschappen</i>	
Slordig t.o.v. netjes	-0.76*** [0.202]

Rustig t.o.v. druk	0.27**
	[0.112]
Anderen t.o.v. alleen	0.30**
	[0.130]
Niet leiden t.o.v. leiden	0.18
	[0.148]
Mensen t.o.v. dingen	0.16
	[0.145]
Niet creatief t.o.v. creatief	-0.38**
	[0.161]
<i>Invloed ouders en school</i>	
Ouders hebben een duidelijke mening over profielkeuze	0.12
	[0.094]
Aantal LOB-activiteiten waar ouders aan hebben deelgenomen	0.22
	[0.164]
Gesprek met school gehad over profielkeuze	0.23*
	[0.129]
Advies gehad van school over profielkeuze	0.39***
	[0.120]
Mate van gesprekken met mentor	0.52***
	[0.087]
Mate van gesprekken met decaan	0.34***
	[0.089]
Mate van gesprekken met andere leraren	0.31***
	[0.101]
Focus op arbeidsmarktperspectief	-0.09
	[0.110]
Methode LOB = Qompas (ref. anders dan Qompas)	0.14
	[0.159]
Mogelijkheid voor maatwerk voor leerlingen in het LOB-programma (vraaggericht)	-0.05
	[0.080]
Observaties	1,189

*Toelichting: Standaardfouten tussen haken. *** significant op 1%-niveau, ** significant op 5%-niveau, * significant op 10%-niveau.*

We hebben deze analyse ook uitgevoerd op de individuele LOB-activiteiten om te onderzoeken welke activiteiten bijdragen aan het gevoel geholpen te zijn. Tabel VI-3.6 laat zien dat er vrijwel geen significante effecten gemeten worden van specifieke activiteiten op het hulpcijfer. We zien alleen een licht significant effect bij loopbaangesprekken.

Tabel VI-3.6 Effect individuele LOB-activiteiten op score hulp bij keuze profiel

	Score hulp
LOB-lessen	0.34 [0.253]
Lessen profielvakken	0.05 [0.192]
Loopbaangesprekken	0.24* [0.124]
Stage	-0.02 [0.169]
Bedrijfsbezoeken	-0.08 [0.215]
Gastlessen	0.21 [0.186]
Zelf informatie opzoeken	0.01 [0.144]

*Toelichting: Standaardfouten tussen haken. *** significant op 1%-niveau, ** significant op 5%-niveau, * significant op 10%-niveau. Deze regressie is gedraaid met alle controlevariabelen die ook in tabel XX-3.5 terugkomen. Voor de leesbaarheid zijn die resultaten hier weggelaten. De resultaten van deze controlevariabelen verschillen niet of nauwelijks van de resultaten in tabel XX-3.5*

Ook voor vierdejaars leerlingen is gekeken naar de relatie tussen LOB-activiteiten en andere kenmerken op het gegeven hulpcijfer. Tabel VI-3.7 geeft de resultaten van deze regressie. We zien daarbij de volgende uitkomsten:

- Leerlingen in het vmbo-profiel overig (D&P) geven een significant lagere score dan leerlingen in de techniek.
- Personen die een gesprek met, of een advies van school hebben gehad over de vervolgopleiding geven een significant hogere score.
- Naarmate leerlingen meer met de decaan, mentor of andere leraren hebben gepraat wordt er een hogere score aan de school gegeven.

Tabel VI-3.7 Lineaire regressie op score hulp bij keuze vervolgopleiding

	Score hulp bij keuze vervolgopleiding (1-10)
Aantal LOB-activiteiten (0-9)	0.08 [0.051]
<i>Ref. vmbo basis</i>	
Vmbo kader	0.01 [0.227]
Vmbo gemengd	-0.20 [0.231]
Vmbo-t of mavo	-0.01 [0.241]
<i>VMBO-profiel Ref. Profiel techniek</i>	
Profiel Zorg en Welzijn	-0.27 [0.226]
Profiel Economie	-0.34* [0.190]
Profiel Landbouw	-0.24 [0.169]
Profiel Overig (D&P)	-0.93*** [0.319]
<i>MBO-profiel Ref. nog geen opleiding gekozen</i>	
Profiel Techniek	0.00 [0.332]
Profiel Zorg en Welzijn	0.35

	[0.305]
Profiel Economie	0.31
	[0.376]
<i>Ref. Man</i>	
Vrouw	-0.39*
	[0.200]
<i>Ref. spreekt geen taal buiten Europa</i>	
Spreekt taal buiten Europa	0.18
	[0.131]
<i>Ref. spreekt geen taal binnen Europa (excl. NL)</i>	
Spreekt taal binnen Europa	0.04
	[0.243]
<i>Karaktereigenschappen</i>	
Slordig t.o.v. netjes	-0.28
	[0.197]
Rustig t.o.v. druk	0.05
	[0.142]
Anderen t.o.v. alleen	0.17
	[0.141]
Niet leiden t.o.v. leiden	-0.08
	[0.159]
Mensen t.o.v. dingen	0.07
	[0.129]
Njet creatief t.o.v. creatief	0.09
	[0.113]
<i>Invloed ouders en school</i>	
Mate van gesprekken met mentor	0.68***
	[0.158]
Mate van gesprekken met decaan	0.30***
	[0.091]
Mate van gesprekken met andere leraren	0.27**
	[0.097]
Ouders hebben een duidelijke mening over opleiding	-0.02
	[0.151]
Aantal LOB-activiteiten waar ouders aan hebben deelgenomen	-0.12
	[0.084]
Gesprek met school gehad over opleiding	0.41**
	[0.160]
Advies van school gehad over opleiding	0.55***
	[0.117]
Mogelijkheid voor maatwerk voor leerlingen in het LOB-programma (vraaggericht)	-0.02
	[0.078]
Focus op arbeidsmarktperspectief	-0.24*
	[0.129]
Methode LOB = Qompas (ref. anders dan Qompas)	0.22
	[0.220]
Observaties	1,005

Toelichting: Standaardfouten tussen haken. *** significant op 1%-niveau, ** significant op 5%-niveau, * significant op 10%-niveau

We hebben deze regressie ook nog uitgevoerd met de individuele activiteiten als verklarende variabelen, om te onderzoeken welke activiteiten dan met name bijdragen aan de hogere gemiddelde score voor hulp bij het vinden van de vervolgopleiding. In tabel VI-3.8 staan deze resultaten.

Tabel VI-3.8 Effect individuele LOB-activiteiten op score hulp bij keuze vervolgopleiding

	Effect op score
<i>LOB-activiteiten (ref. is steeds niet deelgenomen/niet beschikbaar)</i>	
LOB-lessen	0.51* [0.271]
Loopbaangesprekken	-0.01 [0.177]
Stages	-0.06 [0.202]
Bedrijfsbezoeken	0.38** [0.162]
Gastlessen	0.23 [0.165]
Meeloopdagen	-0.15 [0.161]
Open dagen	-0.12 [0.150]
Opleidingen- of beroepenmarkten	0.20 [0.162]
Zelf informatie opgezocht	-0.01 [0.298]

*Toelichting: Standaardfouten tussen haken. *** significant op 1%-niveau, ** significant op 5%-niveau, * significant op 10%-niveau. Deze regressie is gedraaid met alle controlevariabelen die ook in tabel VI-3.7 terugkomen. Voor de leesbaarheid zijn die resultaten hier weggelaten. De resultaten van deze controlevariabelen verschillen niet of nauwelijks van de resultaten in tabel V-3.7.*

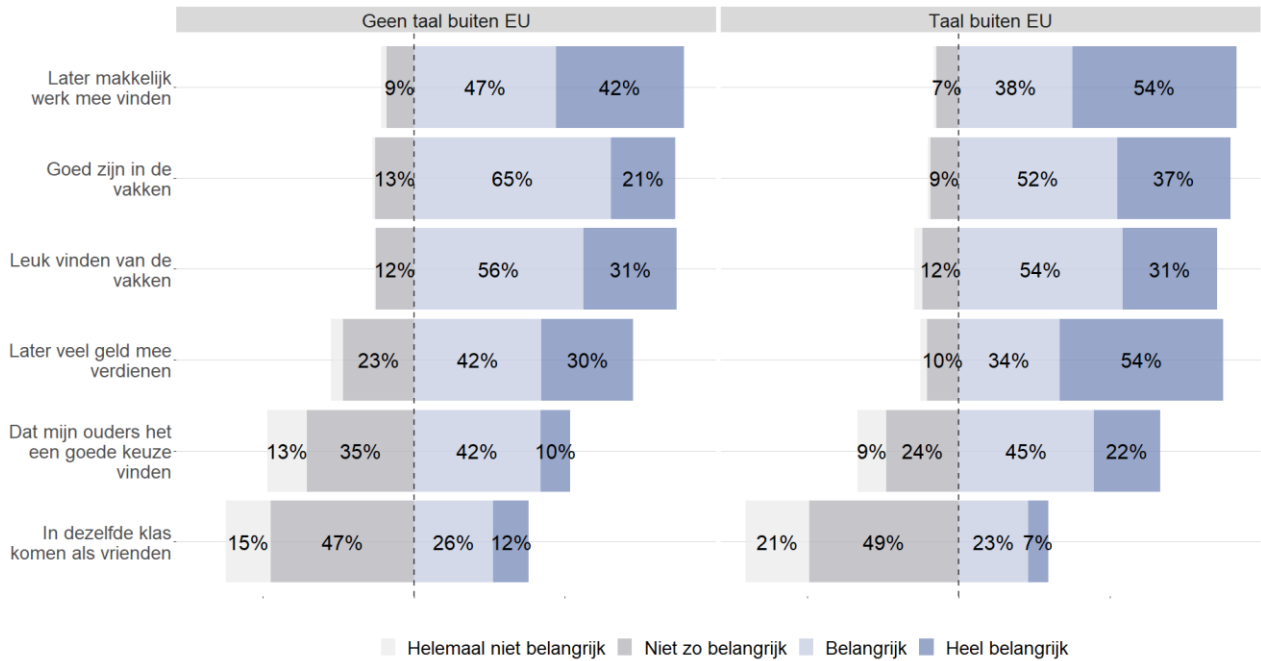
We zien met name een significant effect bij bedrijfsbezoeken. Als leerlingen aan deze activiteit hebben deelgenomen dan geven ze een significant hogere score voor het gevoel geholpen te zijn door de school bij de keuze voor de vervolgopleiding. Bij LOB-lessen zien we ook een licht significant effect. Hier geldt de kanttekening dat dit in principe een verplicht onderdeel zou moeten zijn die elke leerling gehad zou moeten hebben. Waarom een aantal leerlingen dit niet heeft gevolgd is niet geheel duidelijk.

VI.4 AANVULLENDE INFORMATIE BIJ H8: DE PROFIELKEUZE VAN TWEEDEJAARS LEERLINGEN

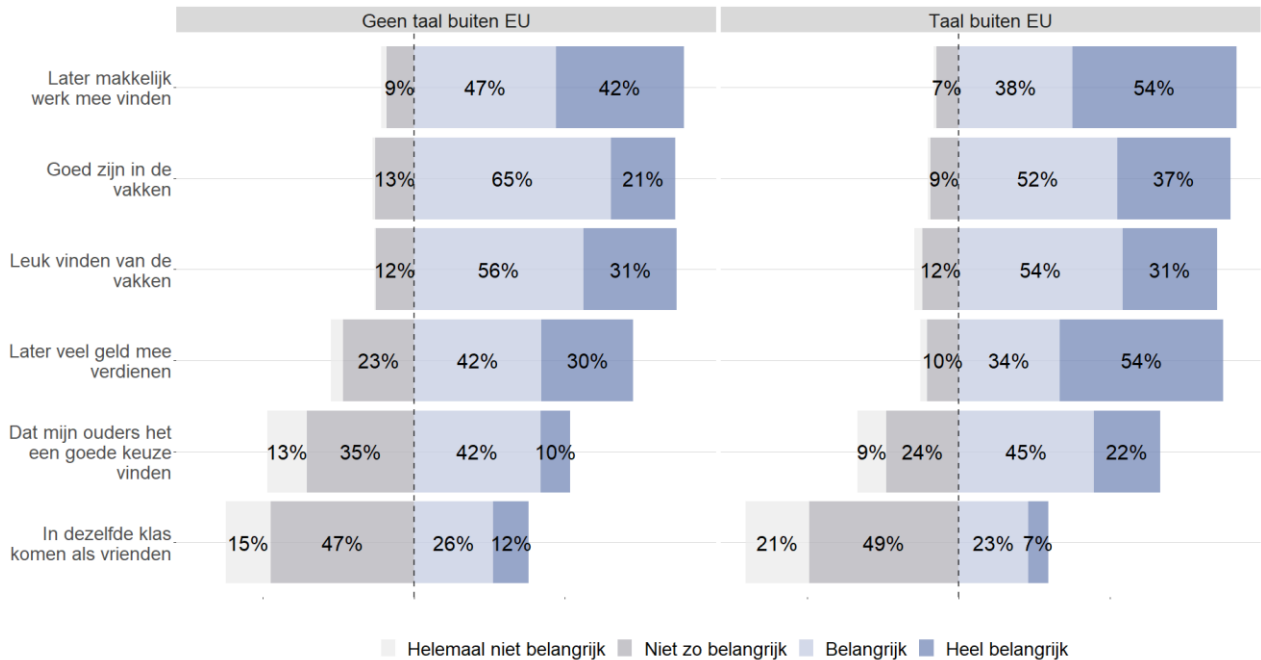
Daadwerkelijke profielkeuze en motieven

In figuren VI-4.1 tot VI-4.3 zijn de uitsplitsingen te zien zoals vermeld onder figuur 8.1 in de hoofdtekst.

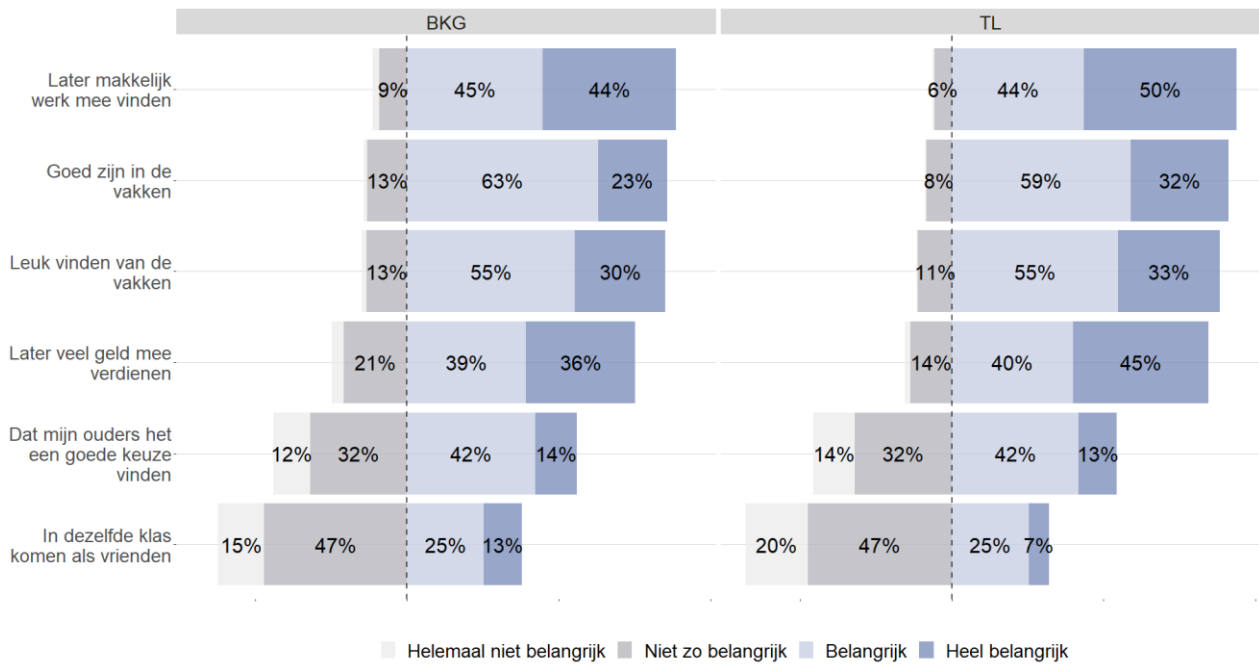
Figuur VI-4.1 Belang van aspecten voor profielkeuze tweedejaars – uitsplitsing naar taal

Figuur VI-4.2 Belang van aspecten voor profielkeuze tweedejaars – uitsplitsing naar geslacht

Figuur VI-4.3 Belang van aspecten voor profielkeuze tweedejaars – uitsplitsing naar leerweg

Effecten LOB-activiteiten op (verandering van) keuzes

Op basis van gegevens over zekerheid van de keuze aan het begin van het jaar hebben we een variabele samengesteld die aangeeft of iemand wel is geswitcht (aan het begin van het jaar een ander profiel, twijfel tussen aantal profielen, of wist het nog helemaal niet), of niet (wilde aan het begin dit profiel ook al kiezen). Er is een logit regressie uitgevoerd op de kans om een ander profiel te kiezen dan aan het begin van het jaar. Onderstaande tabel bevat de resultaten hiervan.

Tabel VI-4.1 Logit-regressie op switch

	Veranderd van profiel
<i>Ref. Techniek</i>	
Zorg	-0.07 [0.060]
Economie	0.10 [0.067]
Landbouw	0.24 [0.263]
Overig	0.09 [0.0724]
<i>Ref. vmbo basis</i>	
Vmbo kader	0.04 [0.051]
Vmbo basis-kader	0.04 [0.096]
Vmbo gemengd	0.10* [0.055]
Vmbo-t of mavo	0.12 [0.091]
<i>Ref. Man</i>	
Vrouw	-0.07 [0.04]
<i>Ref. spreekt geen taal buiten Europa</i>	
Spreekt taal buiten Europa	0.06 [0.041]

<i>Ref. spreekt geen taal binnen Europa (excl. NL)</i>	
Spreekt taal binnen Europa	0.08* [0.04]
<i>Karaktereigenschappen</i>	
Slordig t.o.v. netjes	-0.02 [0.034]
Rustig t.o.v. druk	0.03 [0.030]
Anderen t.o.v. alleen	0.02 [0.039]
Niet leiden t.o.v. leiden	-0.01 [0.044]
Mensen t.o.v. dingen	-0.07** [0.028]
Niet creatief t.o.v. creatief	0.01 [0.037]
<i>LOB-activiteiten (ref. is steeds niet deelgenomen/niet beschikbaar)</i>	
LOB-lessen	-0.03 [0.059]
Lessen profielvakken	0.06 [0.039]
Loopbaangesprekken	-0.05 [0.050]
Stages	-0.02 [0.059]
Bedrijfsbezoeken	-0.13*** [0.046]
Gastlessen	0.08 [0.054]
Zelf informatie opzoeken	-0.02 [0.046]
<i>Bekwaamheid vakken</i>	
Wiskunde	-0.04* [0.024]
Economie	-0.04 [0.026]
Biologie	-0.03 [0.031]
<i>Invloed ouders en school</i>	
Ouders hebben een duidelijke mening over opleiding	-0.025 [0.022]
Aantal LOB-activiteiten waar ouders aan hebben deelgenomen	-0.00 [0.035]
Gesprek met school gehad over opleiding	-0.01 [0.047]
Advies van school gekregen over opleiding	-0.07 [0.042]
Aanbod techniek	-0.03 [0.062]
Focus op arbeidsmarktperspectief	0.08* [0.045]
Methode LOB = Qompas (ref. anders dan Qompas)	-0.11** [0.054]
Observaties	930

*Toelichting: Standaardfouten tussen haken. *** significant op 1%-niveau, ** significant op 5%-niveau, * significant op 10%-niveau.*

We zoomen in op de groep die aan het begin van het jaar nog niet zeker was van de keuze, of nog een andere keuze wilde maken. Het is namelijk interessant om te onderzoeken welke keuze zij uiteindelijk gemaakt hebben, en of LOB daar invloed op heeft gehad. Tabel VI-4.2 geeft deze resultaten weer.

Ten opzichte van de totale groep zien we een aantal verschillen: In de groep die twijfelde/nog niet zeker was/andere keuze maakte aan het begin van het jaar:

- Kiezen personen in de gemengde leerweg minder snel voor zorg, en mensen in de theoretische leerweg minder snel voor techniek.
- Is het negatieve effect op de keuze voor techniek bij personen die thuis een niet-Europese taal spreken groter.
- Zijn stages naast negatief voor zorg juist positief voor de keuze voor techniek.
- Is zelf informatie opzoeken positief voor de keuze voor techniek.
- Heeft het krijgen van een advies van school een negatief effect op de keuze voor techniek.

Tabel VI-4.2 Multinomiale logit op keuze voor deelgroep

	Nog niet zeker/twijfel/andere keuze begin van het jaar	
	Vmbo profiel techniek	Vmbo profiel zorg
<i>Ref. vmbo basis</i>		
Vmbo kader	-0.12 [0.078]	-0.09 [0.114]
Vmbo basis-kader	0.02 [0.141]	-0.24* [0.142]
Vmbo gemengd	-0.11 [0.116]	-0.24** [0.107]
Vmbo-t of mavo	-0.20** [0.101]	-0.17 [0.107]
<i>Ref. Man</i>		
Vrouw	-0.32*** [0.062]	0.45*** [0.056]
<i>Ref. spreekt geen taal buiten Europa</i>		
Spreekt taal buiten Europa	-0.13*** [0.051]	0.08 [0.081]
<i>Ref. spreekt geen taal binnen Europa (excl. NL)</i>		
Spreekt taal binnen Europa	0.05 [0.081]	-0.05 [0.095]
<i>Karaktereigenschappen</i>		
Slordig t.o.v. netjes	0.03 [0.073]	0.17 [0.124]
Rustig t.o.v. druk	-0.02 [0.063]	-0.13* [0.072]
Anderen t.o.v. alleen	0.01 [0.061]	-0.04 [0.078]
Niet leiden t.o.v. leiden	0.01 [0.055]	-0.02 [0.045]
Mensen t.o.v. dingen	-0.39*** [0.075]	0.31*** [0.071]
Niet creatief t.o.v. creatief	-0.20*** [0.040]	0.02 [0.062]
<i>LOB-activiteiten (ref. is steeds niet deelgenomen/niet beschikbaar)</i>		
LOB-lessen	-0.00 [0.106]	0.05 [0.086]
Lessen profielvakken	0.02 [0.077]	0.05 [0.066]

Loopbaangesprekken	-0.01	-0.03
	[0.053]	[0.109]
Stages	0.16***	-0.27***
	[0.058]	[0.041]
Bedrijfsbezoeken	-0.05	-0.02
	[0.054]	[0.093]
Gastlessen	0.01	-0.07
	[0.059]	[0.060]
Zelf informatie opzoeken	0.17***	-0.14**
	[0.048]	[0.061]
<i>Bekwaamheid in vakken</i>		
Wiskunde	0.11***	-0.10*
	[0.040]	[0.052]
Economie	-0.07*	-0.19***
	[0.039]	[0.058]
Biologie	0.03	0.14**
	[0.040]	[0.072]
<i>Invloed ouders en school</i>		
Ouders hebben een duidelijke mening over opleiding	-0.04	0.07
	[0.058]	[0.067]
Aantal LOB-activiteiten waar ouders aan hebben deelgenomen	-0.16**	-0.05
	[0.066]	[0.049]
Gesprek met school gehad over opleiding	-0.00	0.08
	[0.092]	[0.090]
Advies van school gekregen over opleiding	-0.13**	-0.06
	[0.053]	[0.053]
<i>Factoren op schoolniveau</i>		
Aanbod techniek	0.41***	0.05
	[0.144]	[0.106]
Focus op arbeidsmarktperspectief	0.08	-0.00
	[0.046]	[0.078]
Methode LOB = Qompas (ref. anders dan Qompas)	0.04	0.08
	[0.050]	[0.051]
Observaties	345	345

*Toelichting: Standaardfouten tussen haken. *** significant op 1%-niveau, ** significant op 5%-niveau, * significant op 10%-niveau.*

Effecten van LOB-activiteiten op de keuze voor techniek of zorg

In deze analyse onderzoeken we welke andere factoren nog meer invloed hebben op de profielkeuze, en onderzoeken we het effect van verschillende LOB-activiteiten op de keuze. We voeren een zogeheten multinomial logit model uit met als uitkomstvariabele de studierichting. We zien de volgende resultaten in tabel VI-4.3:

- Vrouwen hebben een grotere kans om zorg te kiezen en een kleinere kans om techniek te kiezen dan mannen.
- Leerlingen die thuis een taal buiten Europa spreken hebben een kleinere kans om voor techniek te kiezen. Dit effect is alleen zichtbaar op basis/kader en niet op gemengd/tl leerwegen.
- Leerlingen die meer met anderen hebben kiezen meer voor zorg, niet-creatieve leerlingen kiezen minder voor techniek en personen die meer met mensen hebben kiezen meer voor zorg en minder voor techniek.
- We zien dat stages en bedrijfsbezoeken een negatief effect hebben op de keuze voor zorg. Dit kan ermee te maken hebben dat bedrijfsbezoeken en stages minder vaak en/of minder makkelijk te vinden zijn in de zorgsector dan de economische sector (zeker in coronatijd).
- Hoe goed iemand is in bepaalde vakken heeft effect op de profielkeuze. Leerlingen die goed zijn in wiskunde hebben een grotere kans om een techniek profiel te kiezen, leerlingen die goed zijn in

biologie hebben een grotere kans om zorg te kiezen en leerlingen die goed zijn in economie hebben een grotere kans om economie te kiezen.

- Als we de analyses opsplitsen naar basis/kader versus gemengd/theoretisch, zien we dat zelf informatie opzoeken en LOB-lessen een positief effect hebben op de kans om voor techniek te kiezen bij gemengd/theoretisch. Voor basis/kader zien we dat bedrijfsbezoeken de kans om voor economie te kiezen verhoogt, een vergelijkbaar effect is niet te zien voor gemengd/theoretisch. Verder komt naar voren dat het gebruik van Qompas op Basis/Kader leidt tot een lagere kans om techniek te kiezen en een grotere kans om zorg te kiezen, dat effect is niet te vinden voor gemengd/theoretisch.
- Als we de analyses opsplitsen naar of men thuis een taal buiten Europa spreekt of niet, dan zien we verschillen in het effect van goed zijn in wiskunde op de kans dat iemand zorg kiest, dat effect is negatief voor leerlingen die geen niet-Europese taal thuis spreken.
- Personen die het aan het begin van het jaar nog helemaal niet wisten hebben een kleinere kans om zorg te kiezen.
- Op sommige scholen wordt techniek überhaupt niet aangeboden, of kan men slechts 1 van de techniekprofielen kiezen. Dit beïnvloedt uiteraard de kans op de keuze voor techniek: op scholen waar meer techniekprofielen worden aangeboden is de kans groter dat men voor techniek kiest. Dit geldt alleen voor de leerlingen op Basis/Kader, voor leerlingen op TL is er altijd aanbod van techniek.

Er is ook een analyse gedaan voor mannen en vrouwen apart. Hier vergelijken we voor mannen een keuze voor economie met een keuze voor techniek. Voor vrouwen vergelijken we de keuze voor economie met een keuze voor zorg. In de resultaten vallen een aantal dingen op: Voor mannen vinden we dat de kans om voor techniek te kiezen afneemt naarmate het niveau van de leerweg hoger wordt. Een vergelijkbaar effect is niet te zien bij vrouwen en zorg. Verder valt op dat bedrijfsbezoeken voor vrouwen een negatief effect hebben op de kans dat een leerling een zorg profiel kiest t.o.v. een economie profiel. Een vergelijkbaar effect is niet te vinden voor mannen en techniek. Een verklaring kan zijn dat er tijdens de COVID-19 pandemie relatief minder bedrijfsbezoeken/stages in de zorgsector konden plaatsvinden.

Tabel VI-4.3 Multinomiale logit regressie op keuze vmbo-profiel

	Vmbo profiel techniek	Vmbo profiel zorg
<i>Ref. vmbo basis</i>		
Vmbo kader	-0.03 [0.040]	-0.15 [0.099]
Vmbo basis-kader	-0.08 [0.078]	-0.21 [0.127]
Vmbo gemengd	-0.10* [0.052]	-0.05 [0.092]
Vmbo-t of mavo	-0.11 [0.070]	-0.12 [0.120]
<i>Ref. Man</i>		
Vrouw	-0.37*** [0.064]	0.54*** [0.043]
<i>Ref. spreekt geen taal buiten Europa</i>		
Spreekt taal buiten Europa	-0.09*** [0.030]	0.07 [0.066]
<i>Ref. spreekt geen taal binnen Europa (excl. NL)</i>		
Spreekt taal binnen Europa	-0.01 [0.043]	-0.09 [0.093]
<i>Karaktereigenschappen</i>		
Slordig t.o.v. netjes	0.06 [0.042]	0.05 [0.085]
Rustig t.o.v. druk	0.00 [0.042]	-0.07* [0.042]

Anderen t.o.v. alleen	-0.05 [0.035]	0.14*** [0.051]
Niet leiden t.o.v. leiden	0.04 [0.028]	-0.02 [0.040]
Mensen t.o.v. dingen	-0.35*** [0.049]	0.34*** [0.057]
Niet creatief t.o.v. creatief	-0.12*** [0.030]	0.04 [0.047]
<i>LOB-activiteiten (ref. is steeds niet deelgenomen/niet beschikbaar)</i>		
LOB-lessen	0.06 [0.050]	0.09 [0.073]
Lessen profielvakken	0.03 [0.047]	0.14** [0.065]
Loopbaangesprekken	-0.05 [0.030]	0.02 [0.065]
Stages	0.09 [0.057]	-0.29*** [0.047]
Bedrijfsbezoeken	0.03 [0.038]	-0.22*** [0.073]
Gastlessen	-0.00 [0.027]	0.03 [0.071]
Zelf informatie opzoeken	0.07* [0.037]	-0.08 [0.060]
<i>Bekwaamheid in vakken</i>		
Wiskunde	0.07*** [0.027]	-0.03 [0.037]
Economie	-0.01 [0.026]	-0.24*** [0.069]
Biologie	-0.03 [0.022]	0.19*** [0.053]
<i>Situatie begin van het schooljaar (ref. toen wist ik al welk profiel ik zou kiezen)</i>		
Toen wilde ik nog een ander profiel	-0.05* [0.027]	-0.13 [0.116]
Toen twijfelde ik nog	0.07* [0.036]	-0.07* [0.043]
Toen wist ik het nog helemaal niet	0.00 [0.044]	-0.26*** [0.078]
<i>Invloed ouders en school</i>		
Ouders hebben een duidelijke mening over opleiding	-0.07* [0.036]	0.01 [0.053]
Aantal LOB-activiteiten waar ouders aan hebben deelgenomen	-0.04 [0.044]	-0.04 [0.050]
Gesprek met school gehad over opleiding	-0.00 [0.045]	0.05 [0.053]
Advies van school gekregen over opleiding	-0.05 [0.032]	-0.04 [0.048]
<i>Factoren op schoolniveau</i>		
Aanbod van techniek	0.29** [0.115]	-0.04 [0.069]
Focus op arbeidsmarktperspectief	0.01 [0.036]	0.04 [0.058]
Methode LOB = Qompas (ref. anders dan Qompas)	-0.04 [0.056]	0.05 [0.065]
Observaties	836	836

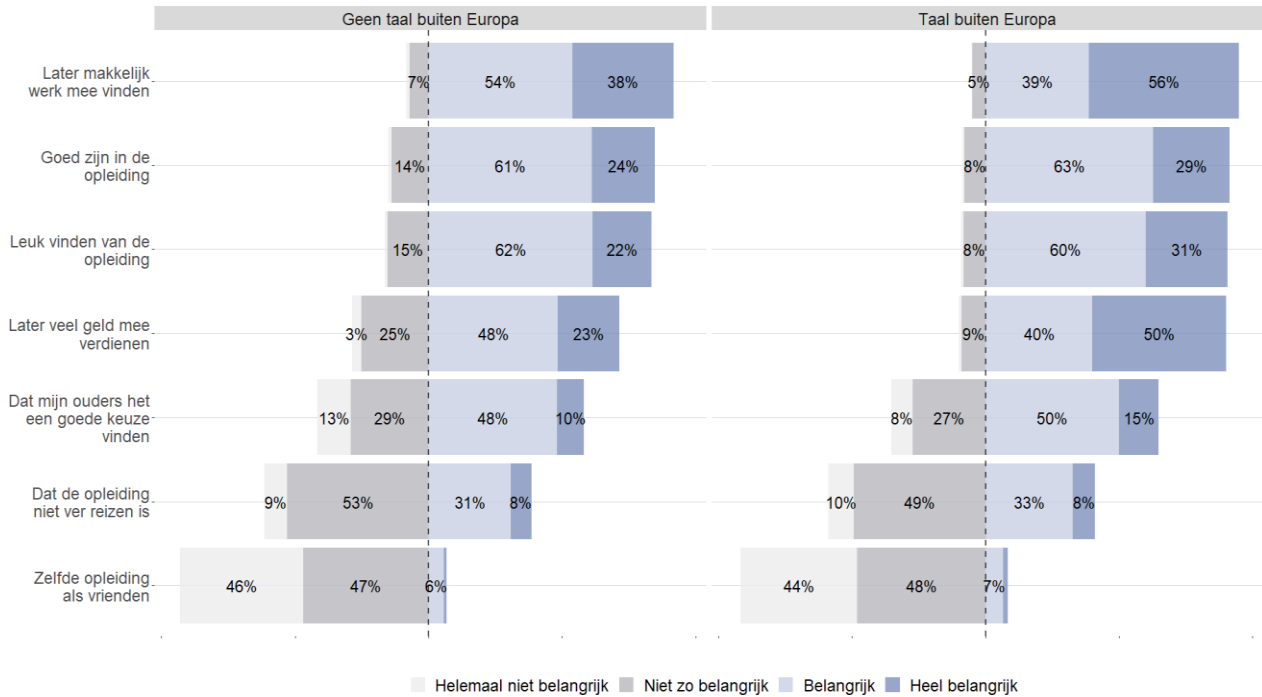
Toelichting: Standaardfouten tussen haken. *** significant op 1%-niveau, ** significant op 5%-niveau, * significant op 10%-niveau.

VI.5 AANVULLENDE INFORMATIE BIJ H9: OPLEIDINGSKEUZE VIERDEJAARS

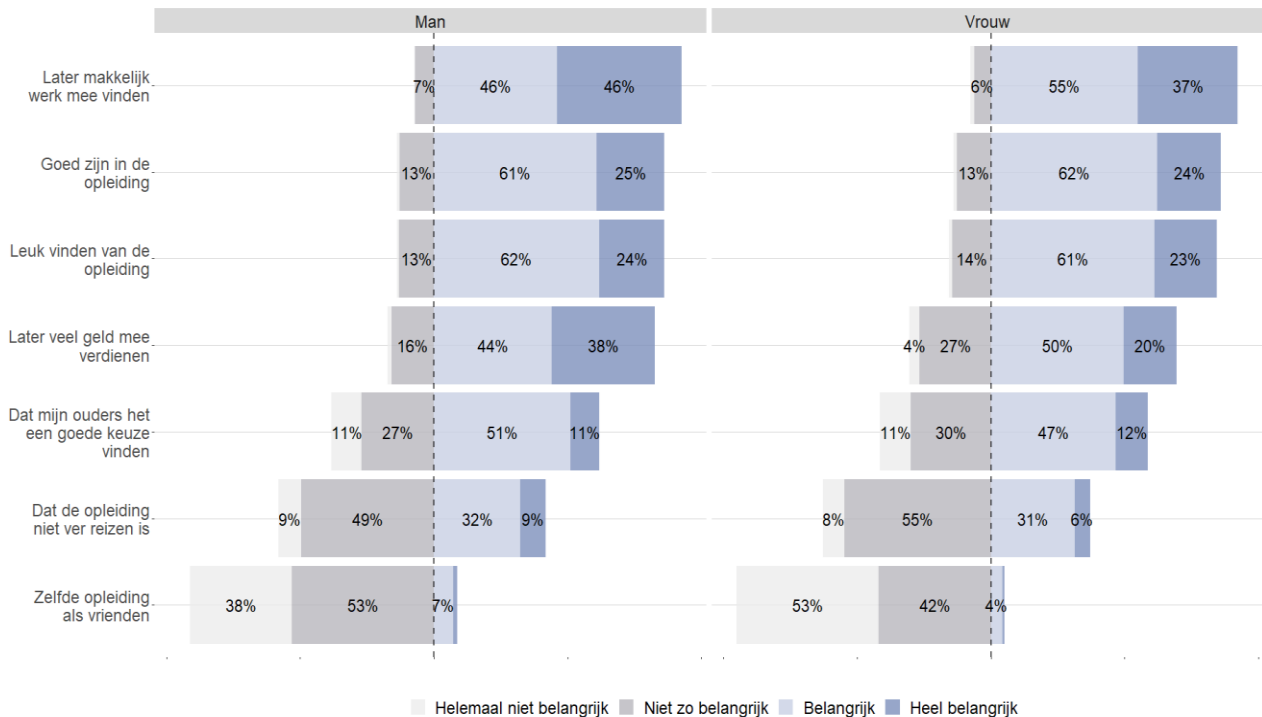
Daadwerkelijke keuzes vervolgopleidingen en motieven

Het belang van aspecten voor opleidingskeuzes voor verschillende subgroepen zijn uitgesplitst in figuur VI-5.1 tot VI-5.3, zoals vermeld onder figuur 9.3 in de hoofdtekst.

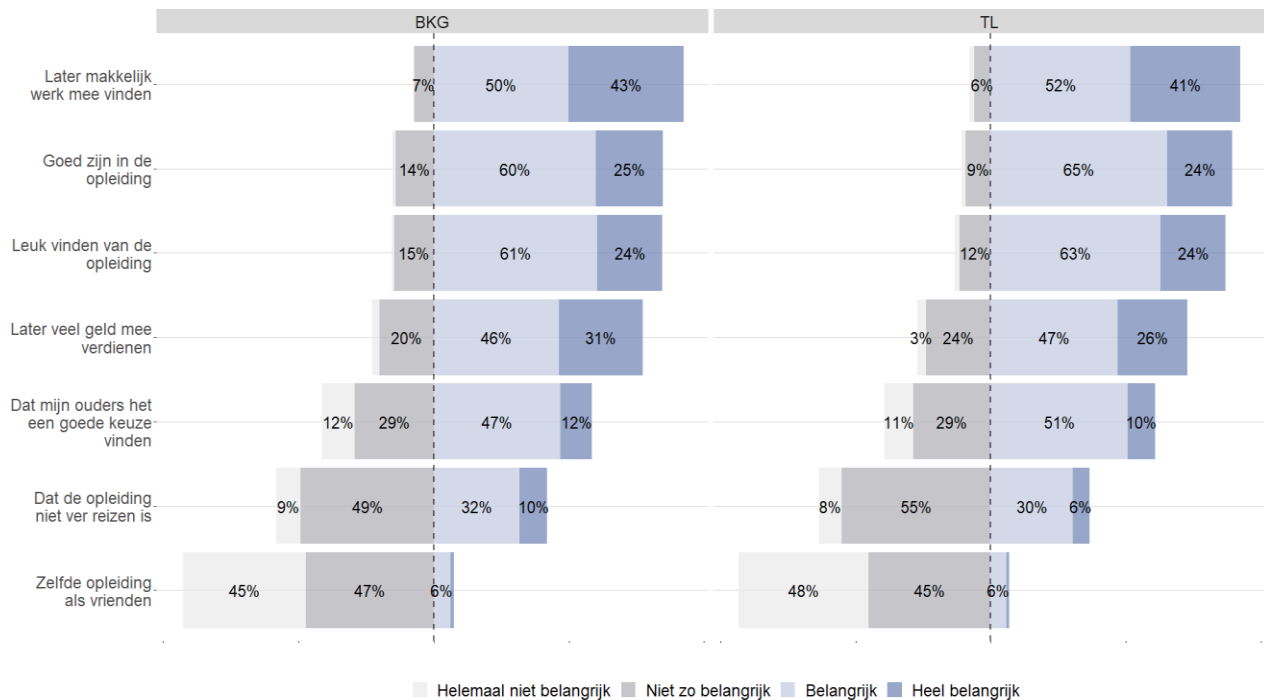
Figuur VI-5.1 Belang van aspecten voor opleidingskeuze vierdejaars – uitsplitsing naar taal

Figuur VI-5.2 Belang van aspecten voor opleidingskeuze vierdejaars – uitsplitsing naar geslacht

Figuur VI-5.3 Belang van aspecten voor opleidingskeuze vierdejaars – uitsplitsing naar leerweg

Nadere toelichting en resultaten analyse verandering in keuze t.o.v. begin van het jaar

We voeren daarnaast een analyse uit om te kijken of LOB-participatie invloed heeft op het keuzeproces van leerlingen. De hypothese hierbij is dat participatie vooral een effect heeft op leerlingen die nog twijfelden of zijn veranderd van keuze; meer dan op leerlingen die aan het begin van het jaar ook al zeker waren van hun keuze. Ook speelt hier het tijdsaspect van de inzet van de LOB een belangrijkere rol. In de enquête is alleen uitgevraagd naar LOB-activiteiten in het afgelopen jaar, terwijl ook activiteiten in eerdere jaren invloed kunnen hebben op de keuzes in het vierde jaar. Omdat in deze analyse wordt vergeleken hoe men aan het begin van het jaar en nu denkt over de keuze, is de link met LOB-activiteiten directer te maken.

In deze analyse is het zeker van belang om rekening te houden met het causaliteitsvraagstuk. Het is immers aannemelijk dat leerlingen die aan het begin van het jaar al wisten wat ze wilden minder participeren in LOB-activiteiten. We gebruiken daarom weer de variatie in het aanbod tussen scholen als instrument voor participatie. Vervolgens voeren we een ordinale logistische regressie uit op onze uitkomstvariabele. We gebruiken hier een ordinale regressie omdat er een ordening in de variabele zit (van niet veranderd naar helemaal veranderd).

Tabel VI-5.1 bevat de resultaten van deze analyse. De belangrijkste resultaten zijn:

- Deelname in meer LOB-activiteiten heeft geen significant effect op het keuzeproces.
- Personen die thuis een Europese taal spreken switchen vaker volledig van keuze.
- Wanneer ouders geen duidelijke mening hebben over de vervolgopleiding is de kans kleiner om geheel of gedeeltelijk te veranderen van keuze.
- Wanneer de school advies geeft is de kans kleiner om volledig te veranderen van keuze.

Dit laatste punt wijst erop dat als scholen iets zeggen over de vervolgopleiding van een leerling, ze vaker bevestigen dan dat ze ervan afwijken. Dit blijkt ook uit de vraag die is gesteld in de enquête over of de school vindt dat de opleiding bij de persoon past ja of nee. Van de personen die aangeven dat de school hier iets over heeft gezegd, antwoordt meer dan 99% dat de school inderdaad heeft gezegd dat de opleiding bij de persoon past.

Tabel VI-5.1 Ordinale logistische regressie participatie op keuzeproces (referentie categorie is 'niet veranderd')

	Deels veranderd	Volledig veranderd
Aantal LOB-activiteiten	-0.00 [0.009]	-0.05 [0.108]
<i>Ref. vmbo basis</i>		
Vmbo kader	-0.00 [0.004]	-0.00 [0.038]
Vmbo gemengd	0.00 [0.004]	0.02 [0.040]
Vmbo-t of mavo	0.00 [0.004]	0.04 [0.048]
<i>VMBO-profiel Ref. Profiel techniek</i>		
Profiel Zorg en Welzijn	0.00 [0.005]	0.02 [0.049]
Profiel Economie	0.00 [0.005]	0.03 [0.064]
Profiel Landbouw	0.00 [0.005]	0.02 [0.053]
Profiel Overig (D&P)	-0.01 [0.008]	-0.03 [0.056]
<i>MBO-profiel Ref. techniek</i>		
Profiel Zorg en Welzijn	0.00 [0.006]	0.00 [0.042]
Profiel Economie	0.00 [0.006]	0.13** [0.052]
Profiel Landbouw	0.00 [0.006]	0.02 [0.055]
<i>Ref. Man</i>		
Vrouw	-0.00 [0.003]	-0.01 [0.035]
<i>Ref. spreekt geen taal buiten Europa</i>		
Spreekt taal buiten Europa	-0.00 [0.005]	-0.04 [0.037]
<i>Ref. spreekt geen taal binnen Europa (excl. NL)</i>		
Spreekt taal binnen Europa	-0.00 [0.006]	0.12** [0.052]
<i>Karaktereigenschappen</i>		
Slordig t.o.v. netjes	0.00 [0.005]	0.10** [0.050]
Rustig t.o.v. druk	0.00 [0.004]	0.02 [0.035]
Anderen t.o.v. alleen	-0.00 [0.005]	-0.03 [0.046]
Niet leiden t.o.v. leiden	0.00* [0.002]	0.05* [0.028]
Mensen t.o.v. dingen	-0.00 [0.003]	-0.01 [0.036]
Njet creatief t.o.v. creatief	0.00 [0.001]	0.03 [0.032]
<i>Invloed ouders en school</i>		
Ouders hebben een duidelijke mening over opleiding	0.00** [0.001]	0.07* [0.035]
Aantal LOB-activiteiten waar ouders aan hebben deelgenomen	-0.00 [0.002]	-0.04 [0.025]
Gesprek met school gehad over opleiding	0.00	0.01

	[0.002]	[0.025]
School geeft advies over opleiding	-0.00	-0.15***
	[0.003]	[0.026]
Functioneren LOB-beleid (schaal o.b.v. interviews)	0.00	0.03
	[0.002]	[0.027]
Focus op arbeidsmarktperspectief	-0.00	-0.02
	[0.001]	[0.015]
Methode LOB = Qompas (ref. anders dan Qompas)	-0.00	-0.04
	[0.002]	[0.026]
Observaties	861	861

*Toelichting: Standaardfouten tussen haken. *** significant op 1%-niveau, ** significant op 5%-niveau, * significant op 10%-niveau.*

Verklaring van de keuze: nadere toelichting logit-analyse van switch profielkeuze naar keuze vervolgopleiding

Om de factoren die invloed hebben op de keuzes van leerlingen in beeld te krijgen is een zogeheten logit model¹⁵ gebruikt. De afhankelijke variabele in deze analyse is een dummy die de waarde 1 aanneemt wanneer een leerling kiest voor een mbo-profiel die niet overeenkomt met zijn of haar vmbo-profiel. Het vmbo-profiel "Landbouw" is buiten beschouwing gelaten. Bij de bevroegde scholen waren twee scholen die alleen een "Landbouw" profiel aanboden aan leerlingen. Van deze leerlingen blijven er weinig bij het bijpassende mbo-profiel. Dit is op zichzelf een interessante bevinding, maar voor de analyse van achtergrondkenmerken op het effect van verandering van profiel is er voor dit profiel dus zeer weinig variatie (vrijwel iedereen verandert).

We hebben de analyse opgesplitst in de vmbo-profielen die leerlingen volgen. De verandering van profiel wordt dus bekeken vanuit het initiële vmbo-profiel en moet dus geïnterpreteerd worden als de kans dat iemand vanuit dat profiel voor een niet bijpassend mbo-profiel kiest. Bij "Alle VMBO profielen" zijn de profielen techniek, zorg en economie meegenomen. Verder zijn de standaarddeviaties geclusterd op schoolniveau. De resultaten zijn te vinden in tabel VI-5.2. De volgende dingen vallen op uit de regressie:

Leerlingen die een vmbo-profiel techniek volgden:

- Hebben een grotere kans om qua mbo-opleiding een ander profiel dan techniek te kiezen wanneer zij vrouw zijn t.o.v. mannelijke leerlingen. Dit effect is alleen zichtbaar op BK, niet op TL.
- Hebben een grotere kans om qua mbo-opleiding een ander profiel dan techniek te kiezen wanneer zij aangeven meer met mensen te hebben dan met dingen, t.o.v. leerlingen die aangeven meer met dingen te hebben.

Leerlingen die een vmbo-profiel zorg volgden:

- Hebben een grotere kans om qua mbo-opleiding een ander profiel dan zorg te kiezen wanneer zij de leerweg kader, gemengd of theoretisch volgen t.o.v. leerlingen die de basis leerweg volgen.
- Hebben een kleinere kans om qua mbo-opleiding een ander profiel dan zorg te kiezen wanneer zij thuis een taal buiten Europa spreken.
- Hebben een kleinere kans om qua mbo-opleiding een ander profiel dan zorg te kiezen als zij aangeven dat ze meer hebben met mensen dan met dingen, meer met anderen dan alleen en meer met 'niet-leiden' dan met 'leiden'.
- Hebben een grotere kans om qua mbo-opleiding een ander profiel dan zorg te kiezen als zij een meeloopdag op het mbo hebben gevolgd t.o.v. leerlingen die dat niet hebben gevolgd.
- Hebben een kleinere kans om een ander profiel dan zorg te kiezen naarmate hun ouders aan meer LOB-activiteiten hebben deelgenomen.

¹⁵ Een 'logit model' is een statistisch model dat de kans dat een bepaalde gebeurtenis plaatsvindt modelleert. Bij een logit model is er een 'binaire' uitkomstvariabele, dat wil zeggen een variabele die de waarde 0 of 1 aan kan nemen. De kans kan dus variëren tussen minimaal 0 en maximaal 1.

Leerlingen die een vmbo-profiel economie volgden:

- Hebben een kleinere kans om qua mbo-opleiding een ander profiel dan economie te kiezen wanneer zij thuis een niet-Europese taal spreken.
- Hebben een grotere kans om een niet bijpassend mbo-profiel te kiezen wanneer zij aangeven liever niet te leiden t.o.v. leerlingen die aangeven liever wel te leiden.
- Hebben een kleinere kans om qua mbo-opleiding een ander profiel dan economie te kiezen als zij met de school een gesprek hebben gehad over hun vervolgopleiding, t.o.v. leerlingen die dan niet hebben gehad.

Tabel VI-5.2 Resultaten logit-regressie op profielswitch

	Vmbo-profiel techniek	Vmbo-profiel zorg	Vmbo-profiel economie	Alle vmbo-profielen
<i>Ref. vmbo basis</i>				
Vmbo kader	-0.06 [0.076]	0.09** [0.038]	-0.05 [0.078]	-0.01 [0.050]
Vmbo gemengd	0.01 [0.128]	0.17*** [0.065]	-0.09 [0.245]	-0.03 [0.095]
Vmbo-t of mavo	0.10 [0.160]	0.13** [0.058]	-0.20* [0.107]	0.04 [0.066]
<i>Ref. Man</i>				
Vrouw	0.54*** [0.122]	-0.11 [0.082]	-0.13 [0.101]	-0.04 [0.036]
<i>Ref. spreekt geen taal buiten Europa</i>				
Spreekt taal buiten Europa	-0.01 [0.117]	-0.12*** [0.039]	-0.26** [0.107]	-0.06 [0.051]
<i>Ref. spreekt geen taal binnen Europa (excl. NL)</i>				
Spreekt taal binnen Europa	-0.13* [0.071]	0.12 [0.108]	-0.08 [0.088]	0.03 [0.054]
<i>Karaktereigenschappen</i>				
Slordig t.o.v. netjes	0.29 [0.197]	-0.02 [0.089]	-0.07 [0.085]	0.09* [0.054]
Rustig t.o.v. druk	-0.14 [0.107]	0.04 [0.067]	-0.10 [0.076]	-0.05 [0.039]
Anderen t.o.v. alleen	-0.08 [0.051]	-0.10** [0.048]	0.07 [0.104]	-0.08* [0.044]
Niet leiden t.o.v. leiden	-0.06 [0.068]	-0.09** [0.036]	0.29*** [0.078]	0.02 [0.034]
Mensen t.o.v. dingen	0.23*** [0.083]	-0.25** [0.115]	0.03 [0.135]	0.02 [0.045]
Njet creatief t.o.v. creatief	0.05 [0.088]	0.05 [0.072]	-0.19 [0.132]	-0.03 [0.058]
<i>LOB-activiteiten (ref. is steeds niet deelgenomen/niet beschikbaar)</i>				
LOB-lessen	0.06 [0.049]	0.05 [0.059]	-0.03 [0.115]	0.01 [0.051]
Loopbaangesprekken	-0.07 [0.091]	0.08 [0.055]	-0.13 [0.132]	-0.10* [0.053]
Stages	0.05 [0.073]	-0.07 [0.048]	0.07 [0.112]	0.03 [0.034]
Bedrijfsbezoeken	0.07 [0.087]	-0.26 [0.253]	-0.02 [0.166]	-0.02 [0.100]
Gastlessen	-0.03 [0.089]	-0.13 [0.085]	-0.05 [0.086]	-0.07** [0.029]
Meeloopdagen	-0.13 [0.084]	0.14** [0.068]	0.10 [0.108]	0.09* [0.048]

Open dagen	0.08**	0.04	0.18	0.08
	[0.040]	[0.049]	[0.151]	[0.062]
Opleidingen- of beroepenmarkten	-0.01	-0.03	-0.09	-0.01
	[0.060]	[0.047]	[0.076]	[0.037]
Zelf informatie opgezocht	-0.06	0.07	0.11	0.09*
	[0.085]	[0.080]	[0.187]	[0.055]
<i>Invloed ouders en school</i>				
Ouders hebben een duidelijke mening over opleiding	-0.00	0.01	-0.04	-0.01
	[0.076]	[0.059]	[0.088]	[0.042]
Aantal LOB-activiteiten waar ouders aan hebben deelgenomen	-0.04	-0.09**	0.01	-0.05*
	[0.050]	[0.040]	[0.045]	[0.029]
Gesprek met school gehad over opleiding	0.02	-0.02	-0.24***	-0.05
	[0.049]	[0.061]	[0.077]	[0.043]
Advies van school gekregen over opleiding	-0.06	-0.03	0.05	-0.03
	[0.063]	[0.059]	[0.069]	[0.036]
<i>Factoren op schoolniveau</i>				
Focus op arbeidsmarktperspectief	0.03	0.02	-0.01	0.04
	[0.039]	[0.049]	[0.046]	[0.030]
Methode LOB = Qompas (ref. anders dan Qompas)	-0.02	0.02	0.01	-0.01
	[0.083]	[0.068]	[0.104]	[0.059]
Observaties	198	267	194	659

Toelichting: Standaardfouten tussen haken. *** significant op 1%-niveau, ** significant op 5%-niveau, * significant op 10%-niveau.

Verklaring van de keuze: nadere toelichting logit-analyse van switch profielkeuze naar keuze vervolgopleiding met gebruik van instrument

In bovenstaande analyse zitten we met het probleem van causaliteit. We willen zo goed mogelijk het effect van deelname aan LOB op studiekeuze in kaart brengen. Echter is in deze analyse niet duidelijk welke kant het effect op gaat. Zorgt LOB-participatie voor een andere keuze, of zorgt de 'zekerheid' van leerlingen er juist voor dat ze minder snel geneigd zijn aan veel LOB-activiteiten deel te nemen?

Om de causaliteit beter in beeld te krijgen hebben we gebruik gemaakt van een zogeheten 'instrumentele variabele'. Het idee hierbij is dat we gebruik maken van een variabele die wel LOB-participatie kan verklaren maar niet direct effect zou moeten hebben op het maken van een keuze. Het instrument dat we gebruiken is in dit geval het verschil in aanbod van LOB-activiteiten tussen de scholen. Op sommige scholen worden namelijk een aantal activiteiten helemaal niet aangeboden. Dit gaat om stages, bedrijfsbezoeken en gastlessen. Als een school een bepaalde activiteit niet aanbiedt, heeft dit uiteraard direct effect op het aantal LOB-activiteiten dat een leerling überhaupt kan volgen. De analyse geeft dus zicht op de relatie tussen het aantal activiteiten dat een leerling volgt en de studiekeuze. Een beperking hiervan is dat we niet meer kunnen differentiëren naar type activiteit, omdat we kijken naar het aantal activiteiten dat iemand heeft gehad.

Test aannames instrument

De aanname van het gebruik van dit instrument is dat het aanbod endogeen bepaald is, oftewel dat de leerling hier zelf geen invloed op heeft. Dit is op zichzelf een redelijke aanname. Echter kan het wel zo zijn dat er toch een correlatie is tussen persoonskenmerken en de mate van aanbod op een school. Dit testen we door te kijken naar de relatie tussen het al dan niet beschikbaar zijn van LOB-activiteiten (dit gaat om stages, bedrijfsbezoeken en gastlessen omdat dit de enige drie activiteiten zijn die niet overal worden aangeboden) en achtergrondkenmerken. Bij stages zien we eigenlijk geen enkele relatie tussen aanbod en achtergrondkenmerken. Bij bedrijfsbezoeken en gastlessen zien we wel wat relaties. Met name bij bedrijfsbezoeken zien we heel duidelijk dat vmbo-t/mavo leerlingen vaker op scholen zitten waar

bedrijfsbezoeken niet beschikbaar zijn, en dit zien we ook bij leerlingen die thuis een taal buiten Europa spreken.

Richting van profielkeuzes

We hebben als verdieping op het model voor verandering in profielkeuzes ook een aantal modellen gebruikt om inzicht te verschaffen in de richting van de keuze. We maken hierbij gebruik van een 'mlogit' model, welke verschillende uitkomsten kan voorspellen aan de hand van verklarende variabelen. De resultaten van dit model moeten met enige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd, per categorie blijven namelijk weinig observaties over (zie de transitietabellen 9.1 en 9.2 in het hoofdrapport). In tabel VI-5.3 zijn de uitkomsten van deze analyse weergegeven per profiel. Hieronder bespreken we de belangrijkste resultaten:

Switchen uit techniek:

- Het effect van geslacht op het vertrekken uit techniek wordt volledig veroorzaakt door de switch van techniek naar zorg: vrouwen hebben een beduidend grotere kans om deze switch te maken dan mannen.
- Hoe meer scholen aandacht besteden aan het arbeidsmarktperspectief, hoe groter de kans dat leerlingen van techniek naar zorg switchen.
- Opvallend is dat we bij de switch van techniek naar economie geen enkel significant effect zien van de variabelen.

Switchen uit zorg

- Vrouwen hebben een kleinere kans om van zorg naar techniek te switchen dan mannen.
- Het effect van leerweg op switch uit zorg wordt volledig veroorzaakt door de switch van zorg naar economie: leerlingen in kader, gemengd en t/mavo hebben een grotere kans om van zorg naar economie te switchen.
- Personen die aangeven minder met 'leiden' te hebben, hebben een kleinere kans om van zorg naar economie te switchen.
- Hoe meer scholen aandacht besteden aan het arbeidsmarktperspectief, hoe groter de kans dat leerlingen van zorg naar techniek switchen.

Switchen uit economie

- De effecten van leerweg op de switch uit economie gaan tegen elkaar in: leerlingen met een gemengd profiel hebben een grotere kans om te switchen naar techniek maar een kleinere kans om te switchen naar zorg t.o.v. personen in de leerweg basis.
- Dat mensen die thuis een taal buiten Europa spreken een kleinere kans hebben om te switchen uit de economie is alleen aanwezig bij de switch van economie naar techniek.
- Personen die aangeven minder met 'leiden' te hebben, hebben een grotere kans om van economie naar techniek te switchen.
- Personen die meer met mensen dan met dingen hebben, hebben een kleinere kans om van economie naar techniek te switchen, maar juist een grotere kans om van economie naar zorg te switchen.
- Personen die een gesprek gehad hebben met school over de opleiding hebben een kleinere kans om te switchen van economie naar techniek. Personen die daadwerkelijk een advies hebben gehad van school hebben een grotere kans om van economie naar zorg te switchen.
- Op scholen waar de methode Qompas wordt gehanteerd in de LOB-lessen hebben leerlingen een kleinere kans om van economie naar techniek te switchen.

Er is daarnaast ook verdiepend gekeken naar verschillen tussen mannen en vrouwen m.b.t. wanneer zij uit een economie profiel switchen. Voor mannen gaat dit om een switch van economie naar techniek, voor vrouwen gaat dit om een switch naar Zorg & Welzijn. Opvallend in de resultaten is dat bedrijfsbezoeken voor vrouwen positief bijdragen aan de kans om uit een economie profiel te stromen, bij mannen is dit juist het tegenovergestelde; voor hen draagt een bedrijfsbezoek negatief bij aan de kans om uit een economie profiel te stromen. Er is ook gekeken naar de of de mate waarin een leerling gesprekken had met de mentor, decaan of andere leraren effect had op keuzes, daarbij werden geen significante coëfficiënten gevonden voor de gesprekken.

Tabel VI-5.3 Multinomiale IV-regressie op switch naar sectoren

	Techniek naar zorg	Techniek naar economie	Zorg naar techniek	Zorg naar economie	Economie naar techniek	Economie naar zorg
Aantal activiteiten	0.03 [0.102]	0.01 [0.014]	-0.02 [0.064]	-0.01 [0.191]	0.17 [0.204]	0.01 [0.272]
<i>Ref. vmbo basis</i>						
Vmbo kader	-0.02 [0.030]	0.00 [0.014]	0.02 [0.031]	0.05* [0.029]	0.05 [0.063]	-0.09 [0.098]
Vmbo gemengd	0.04 [0.094]	-0.01 [0.008]	0.04 [0.048]	0.14** [0.070]	0.40** [0.184]	-0.29** [0.137]
Vmbo-t of mavo	0.10 [0.078]	0.03 [0.020]	0.00 [0.021]	0.09** [0.036]	0.05 [0.074]	-0.16 [0.140]
<i>Ref. Man</i>						
Vrouw	0.37** [0.148]	0.00 [0.005]	-0.05** [0.023]	-0.04 [0.069]	-0.10 [0.088]	-0.01 [0.080]
<i>Ref. spreekt geen taal buiten Europa</i>						
Spreekt taal buiten Europa	0.00 [0.058]	-0.00 [0.001]	-0.02* [0.013]	-0.03 [0.047]	-0.19*** [0.070]	-0.03 [0.077]
<i>Ref. spreekt geen taal binnen Europa (excl. NL)</i>						
Spreekt taal binnen Europa	-0.03 [0.036]	0.00 [0.004]	0.09 [0.062]	-0.01 [0.062]	0.14 [0.085]	-0.19** [0.081]
<i>Karaktereigenschappen</i>						
Slordig t.o.v. netjes	0.04 [0.106]	0.13 [0.095]	0.04 [0.038]	-0.05 [0.049]	-0.12* [0.068]	0.00 [0.119]
Rustig t.o.v. druk	-0.06 [0.096]	0.01** [0.003]	0.01 [0.019]	-0.02 [0.040]	-0.03 [0.069]	-0.04 [0.049]
Anderen t.o.v. alleen	0.00 [0.033]	-0.00* [0.002]	-0.03 [0.018]	-0.05 [0.035]	0.09 [0.112]	-0.01 [0.076]
Niet leiden t.o.v. leiden	-0.01 [0.021]	-0.00 [0.002]	-0.00 [0.021]	-0.07*** [0.028]	0.26*** [0.085]	0.02 [0.071]
Mensen t.o.v. dingen	0.12 [0.082]	0.01* [0.003]	-0.06 [0.045]	-0.05 [0.063]	-0.34*** [0.091]	0.29*** [0.057]
Njet creatief t.o.v. creatief	0.01 [0.043]	-0.00 [0.002]	-0.00 [0.021]	0.02 [0.071]	-0.09 [0.088]	-0.13** [0.065]
<i>Invloed ouders en school</i>						
Ouders hebben geen duidelijke mening over opleiding	0.04 [0.106]	0.13 [0.095]	0.04 [0.038]	-0.05 [0.049]	-0.12* [0.068]	0.00 [0.119]
Aantal LOB-activiteiten waar ouders aan hebben deelgenomen	-0.04 [0.032]	-0.00 [0.001]	-0.02 [0.012]	-0.02 [0.027]	0.02 [0.040]	0.00 [0.045]
Gesprek met school gehad over opleiding	0.06 [0.040]	0.00 [0.002]	-0.03 [0.021]	-0.04 [0.038]	-0.15** [0.063]	-0.03 [0.057]
Advies van school gekregen over opleiding	-0.06 [0.045]	-0.00 [0.003]	-0.01 [0.023]	-0.05 [0.036]	-0.08 [0.054]	0.14*** [0.051]
<i>Factoren op schoolniveau</i>						
Focus op arbeidsmarktperspectief	0.04** [0.016]	-0.00 [0.002]	0.03** [0.013]	-0.00 [0.020]	-0.01 [0.036]	-0.01 [0.038]
Methode LOB = Qompas (ref. anders dan Qompas)	0.01 [0.039]	-0.00 [0.002]	0.02 [0.021]	0.03 [0.040]	-0.16** [0.072]	0.11 [0.074]
Observaties	208	208	285	285	201	201

Toelichting: Standaardfouten tussen haken. *** significant op 1%-niveau, ** significant op 5%-niveau, * significant op 10%-niveau.

IV-analyse individuele activiteiten

Voor de vierdejaars geldt dat er slechts 3 activiteiten zijn waarbij er variatie is in het aanbod op schoolniveau: stages, gastlessen en bedrijfsbezoeken. Voor deze drie activiteiten hebben we ook een individuele instrumentele variabele analyse uitgevoerd, waarbij het aanbod van de specifieke activiteit gebruiken als instrument voor participatie. Wanneer we deze regressie uitvoeren zien we geen verandering in het effect van LOB-participatie. Voor alle drie de activiteiten geldt dat er geen significant effect is van participatie op de verandering in keuze van een leerling. Alleen bij bedrijfsbezoeken zien we een effect op het 10%-niveau bij de switch uit economie.

Tabel VI-5.4 **Individuele IV-analyse op switch uit een bepaald VMBO-profiel**

	Stages			Gastlessen			Bedrijfsbezoeken		
	Techniek	Zorg	Economie	Techniek	Zorg	Economie	Techniek	Zorg	Economie
Deelname	-0.02	0.01	-0.09	0.09	0.07	0.19	0.04	0.11	0.48*
	[0.110]	[0.107]	[0.176]	[0.186]	[0.090]	[0.120]	[0.154]	[0.122]	[0.269]

*Toelichting: Standaardfouten tussen haken. *** significant op 1%-niveau, ** significant op 5%-niveau, * significant op 10%-niveau. In deze analyse zijn ook alle controlevariabelen meegenomen uit de voorgaande analyse.*

Opleidingen met hogere arbeidsmarktkansen (zie kader 9.1 in de hoofdtekst).

In de voorgaande analyses zijn zowel de vmbo-profielen als de mbo-profielen redelijk breed opgesteld om zodoende voldoende aantallen te waarborgen. Het is echter van belang om zicht te krijgen op welke personen de switch maken naar sectoren met een beter arbeidsmarktperspectief. In principe zijn zorg en techniek de sectoren waar een hogere kans op werk is ten opzichte van economie. Echter zitten er binnen zorg en techniek nog grote verschillen in arbeidsmarktperspectief van verschillende opleidingen. Zo valt binnen de techniek nu ook media en vormgeving, en binnen de zorg bijvoorbeeld sport en bewegen. Dit zijn sectoren met duidelijk minder perspectief dan bijvoorbeeld elektrotechniek of verpleging.¹⁶ We verdiepen de analyse daarom nog verder door te kijken naar de switch naar 'harde' techniek en zorg, oftewel de sectoren met betere arbeidsmarktperspectieven. We kijken hierbij steeds naar de switch vanuit de vmbo-profielen economie, landbouw en overig.

Tabel VI-5.5 geeft de resultaten van deze regressie. We zien hier voor het eerst een positief significant effect van het aantal LOB-activiteiten dat iemand heeft gevolgd op de kans om te switchen naar techniek (vanuit economie, landbouw of overig). In de overige factoren zien we wat we in eerdere analyses ook al terug zagen komen. Een aantal zaken die nog opvallen:

- Leerlingen die naast Nederlands thuis ook een andere Europese taal spreken hebben een kleinere kans om naar de harde zorg te switchen.
- Als de school een advies geeft aan leerlingen hebben deze leerlingen een kleinere kans om naar harde techniek te switchen maar juist een grotere kans om naar harde zorg te switchen.

Verder hebben we deze analyse ook apart gedraaid naar leerweg. Daar komen ook een aantal interessante zaken naar boven, namelijk dat het effect van het aantal LOB-activiteiten alleen bij BK een effect heeft op de switch naar de harde techniek, en niet bij TL. Ook zien we dat de effecten van geslacht en het spreken van een niet-Europese taal alleen bij BK voorkomen en niet bij TL.

¹⁶ In de huidige arbeidsmarkt zijn er in veel sectoren tekorten. Op dit moment zal een keuze voor media en vormgeving wellicht ook goede arbeidsmarktkansen opleveren. Echter kijken we hier ook naar de langere termijn: waar zou LOB zich ook in de toekomst op moeten richten om leerlingen een beter arbeidsmarktperspectief te geven. In dat geval zijn meer hardere techniek en zorg betere keuzes.

Tabel VI-5.5 Instrumentele variabele analyse effect participatiegraad op switch naar sectoren met een groter arbeidsmarktperspectief (ref. = economie, landbouw of overig)

	BK		TL		Totaal	
	Naar harde techniek	Naar harde zorg	Naar harde techniek	Naar harde zorg	Naar harde techniek	Naar harde zorg
Aantal activiteiten	0.32** [0.139]	0.01 [0.450]	0.20 [0.224]	0.19 [0.178]	0.22** [0.091]	0.17 [0.232]
<i>Ref. vmbo basis</i>						
Vmbo kader	- [0.020]	- [0.063]	- [0.069]	- [0.039]	0.03 [0.039]	-0.06 [0.096]
Vmbo gemengd	- [0.069]	- [0.135]	- [0.069]	- [0.069]	0.07 [0.069]	-0.15 [0.135]
Vmbo-t of mavo	- [0.039]	- [0.096]	- [0.039]	- [0.039]	0.00 [0.039]	-0.14 [0.096]
<i>Ref. Man</i>						
Vrouw	-0.12** [0.049]	0.24** [0.102]	-0.08* [0.042]	0.08 [0.094]	-0.09** [0.036]	0.19** [0.077]
<i>Ref. spreekt geen taal buiten Europa</i>						
Spreekt taal buiten Europa	-0.10*** [0.027]	0.04 [0.080]	-0.04 [0.036]	-0.05 [0.053]	-0.10*** [0.020]	0.03 [0.052]
<i>Ref. spreekt geen taal binnen Europa (excl. NL)</i>						
Spreekt taal binnen Europa	-0.00 [0.035]	-0.15** [0.063]	-0.03 [0.021]	-0.11** [0.050]	0.01 [0.028]	-0.14*** [0.046]
<i>Karaktereigenschappen</i>						
Slordig t.o.v. netjes	0.17 [0.158]	0.12 [0.157]	-0.07 [0.060]	0.08 [0.082]	0.00 [0.058]	0.13 [0.097]
Rustig t.o.v. druk	-0.05 [0.042]	0.05 [0.057]	0.02 [0.023]	0.02 [0.037]	-0.04 [0.027]	0.05 [0.033]
Anderen t.o.v. alleen	0.02 [0.046]	0.05 [0.046]	0.10* [0.057]	-0.01 [0.061]	0.06 [0.042]	0.03 [0.041]
Niet leiden t.o.v. leiden	0.04 [0.040]	-0.06 [0.047]	-0.01 [0.028]	0.02 [0.044]	0.03 [0.033]	-0.02 [0.031]
Mensen t.o.v. dingen	-0.18*** [0.040]	0.35*** [0.042]	-0.18** [0.086]	0.13** [0.056]	-0.19*** [0.037]	0.29*** [0.043]
Njet creatief t.o.v. creatief	-0.04 [0.17]	0.17** [0.12]	0.01 [0.07]	-0.12* [0.08]	-0.01 [0.038]	0.03 [0.075]
<i>Invloed ouders en school</i>						
Ouders hebben een duidelijke mening over opleiding	0.05 [0.039]	0.08** [0.042]	-0.03 [0.025]	0.10 [0.101]	0.04 [0.026]	0.08* [0.049]
Aantal LOB-activiteiten waar ouders aan hebben deelgenomen	-0.03 [0.031]	0.04 [0.048]	-0.05* [0.025]	0.03 [0.044]	-0.03 [0.022]	0.04 [0.031]
Gesprek met school gehad over opleiding	0.01 [0.036]	0.04 [0.087]	-0.02 [0.036]	-0.06 [0.050]	0.00 [0.029]	-0.02 [0.066]
Advies van school gekregen over opleiding	-0.11 [0.074]	0.08 [0.066]	-0.07** [0.032]	0.07 [0.044]	-0.08** [0.035]	0.09** [0.040]
<i>Factoren op schoolniveau</i>						
Focus op arbeidsmarktperspectief	-0.00 [0.020]	-0.04 [0.055]	-0.01 [0.030]	-0.03 [0.059]	-0.01 [0.017]	-0.05 [0.042]
Methode LOB = Qompas (ref. anders dan Qompas)	-0.01 [0.029]	0.03 [0.113]	0.05* [0.029]	-0.06 [0.081]	0.04* [0.024]	-0.03 [0.064]
Observaties	246	246	142	142	376	376

Toelichting: Standaardfouten tussen haken. *** significant op 1%-niveau, ** significant op 5%-niveau, * significant op 10%-niveau

VII GESPREKSPARTNERS BIJ DE KEUZE

In deze bijlage staat een overzicht van in welke mate leerlingen spreken met verschillende mensen in hun omgeving over hun keuzemoment. In de onderstaande tabellen wordt onderscheid gemaakt tussen verschillende groepen: per leerweg, per geslacht en gesproken taal thuis. Dit betreft een uitwerking van de achterliggende tabellen die kort zijn samengevat in de hoofdtekst in tabel 7.1.

Per leerweg

Tabel VII.1 Met wie gesproken over profielkeuze, per leerweg (%)

	Leerweg					
	Basis	Kader	Basis-Kader	Gemengd	Theoretisch	Totaal
Ouders						
Nooit	4%	5%	6%	3%	4%	4%
Soms	41%	39%	36%	51%	30%	37%
Vaak	35%	40%	43%	33%	44%	40%
Heel vaak	20%	16%	15%	14%	22%	18%
Totaal	100% (N=303)	100% (N=432)	100% (N=47)	100% (N=118)	100% (N=450)	100% (N=1350)
Andere familieleden (bijv. broer of zus)						
Nooit	41%	37%	42%	36%	39%	39%
Soms	37%	40%	44%	44%	36%	39%
Vaak	16%	15%	10%	14%	18%	16%
Heel vaak	7%	7%	4%	6%	6%	7%
Totaal	100% (N=291)	100% (N=423)	100% (N=48)	100% (N=114)	100% (N=431)	100% (N=1307)
Vrienden, vriendinnen of klasgenoten						
Nooit	11%	9%	10%	9%	8%	9%
Soms	41%	41%	31%	34%	37%	39%
Vaak	39%	36%	40%	44%	37%	38%
Heel vaak	9%	14%	19%	13%	17%	14%
Totaal	100% (N=300)	100% (N=427)	100% (N=48)	100% (N=117)	100% (N=448)	100% (N=1340)
Mentor						
Nooit	13%	13%	11%	9%	23%	16%

Soms	44%	52%	42%	51%	49%	49%
Vaak	32%	27%	42%	35%	21%	27%
Heel vaak	11%	8%	4%	4%	6%	8%
Totaal	100% (N=294)	100% (N=427)	100% (N=45)	100% (N=117)	100% (N=443)	100% (N=1326)
Decaan						
Nooit	67%	68%	74%	75%	48%	62%
Soms	23%	23%	15%	22%	31%	25%
Vaak	8%	7%	11%	3%	18%	10%
Heel vaak	2%	2%	0%	0%	3%	2%
Totaal	100% (N=299)	100% (N=430)	100% (N=46)	100% (N=119)	100% (N=444)	100% (N=1338)
Andere leraren						
Nooit	44%	48%	48%	62%	57%	51%
Soms	44%	44%	48%	35%	37%	41%
Vaak	10%	6%	0%	3%	6%	6%
Heel vaak	2%	2%	4%	0%	1%	2%
Totaal	100% (N=299)	100% (N=431)	100% (N=48)	100% (N=117)	100% (N=447)	100% (N=1342)

Bron: Enquête onder vmbo-leerlingen, SEOR (2022).

Tabel VII.2 Met wie gesproken over keuze vervolgopleiding per leerweg (%)

	Vmbo basis	Vmbo kader	Vmbo gemengd	Vmbo-t of mavo	Totaal
Ouders					
Nooit	1%	1%	0%	2%	1%
Soms	22%	15%	14%	16%	17%
Vaak	48%	43%	47%	47%	46%
Heel vaak	29%	41%	38%	36%	36%
Totaal	100% (N=258)	100% (N=436)	100% (N=97)	100% (N=430)	100% (N=1221)
Andere familieleden (bijv. broer of zus)					
Nooit	24%	19%	10%	16%	18%
Soms	41%	38%	47%	45%	42%
Vaak	26%	28%	33%	26%	28%
Heel vaak	9%	15%	9%	12%	12%

Totaal	100% (N=255)	100% (N=436)	100% (N=96)	100% (N=427)	100% (N=1214)
Vrienden, vriendinnen of klasgenoten					
Nooit	12%	5%	6%	6%	7%
Soms	40%	35%	32%	38%	37%
Vaak	35%	40%	45%	41%	40%
Heel vaak	13%	20%	16%	15%	17%
Totaal	100% (N=254)	100% (N=435)	100% (N=97)	100% (N=428)	100% (N=1214)
Mentor					
Nooit	12%	12%	8%	19%	14%
Soms	51%	55%	63%	56%	55%
Vaak	28%	26%	26%	19%	24%
Heel vaak	8%	7%	3%	6%	7%
Totaal	100% (N=254)	100% (N=433)	100% (N=97)	100% (N=429)	100% (N=1213)
Decaan					
Nooit	51%	56%	44%	43%	49%
Soms	33%	33%	40%	41%	36%
Vaak	13%	8%	10%	12%	11%
Heel vaak	4%	3%	5%	4%	4%
Totaal	100% (N=255)	100% (N=434)	100% (N=97)	100% (N=429)	100% (N=1215)
Andere leraren					
Nooit	47%	48%	45%	46%	47%
Soms	42%	44%	45%	45%	44%
Vaak	8%	5%	9%	7%	7%
Heel vaak	3%	3%	0%	1%	2%
Totaal	100% (N=253)	100% (N=434)	100% (N=97)	100% (N=427)	100% (N=1211)

Bron: Enquête onder vmbo-leerlingen, SEOR (2022).

Per geslacht

Tabel VII.3. Met wie gesproken over keuze per geslacht (per keuzemoment) (%)

	2 ^e -jaars (profielkeuze)			4 ^e -jaars (keuze vervolgopleiding)		
	Man	Vrouw	Totaal ^a	Man	Vrouw	Totaal ^a
Ouders						
Nooit	5%	3%	4%	1%	1%	1%
Soms	37%	36%	37%	16%	17%	17%
Vaak	43%	40%	41%	50%	41%	45%
Heel vaak	15%	21%	18%	33%	41%	37%
Totaal	100% (N=727)	100% (N=702)	100% (N=1460)	100% (N=613)	100% (N=602)	100% (N=1228)
Andere familieleden (bijv. broer of zus)						
Nooit	45%	30%	38%	22%	14%	18%
Soms	38%	44%	40%	45%	38%	41%
Vaak	12%	19%	16%	24%	32%	28%
Heel vaak	5%	8%	6%	10%	16%	13%
Totaal	100% (N=709)	100% (N=680)	100% (N=1419)	100% (N=608)	100% (N=600)	100% (N=1221)
Vrienden, vriendinnen of klasgenoten						
Nooit	12%	6%	9%	9%	4%	6%
Soms	45%	33%	39%	43%	31%	37%
Vaak	34%	43%	38%	35%	45%	40%
Heel vaak	9%	19%	14%	14%	20%	17%
Totaal	100% (N=719)	100% (N=698)	100% (N=1448)	100% (N=609)	100% (N=602)	100% (N=1224)
Mentor						
Nooit	16%	15%	16%	15%	13%	14%
Soms	44%	55%	50%	49%	61%	55%
Vaak	30%	24%	27%	28%	20%	24%
Heel vaak	9%	6%	7%	8%	6%	7%
Totaal	100% (N=722)	100% (N=685)	100% (N=1438)	100% (N=610)	100% (N=599)	100% (N=1222)
Decaan						
Nooit	62%	65%	63%	47%	52%	50%
Soms	26%	24%	25%	37%	36%	36%
Vaak	10%	9%	10%	11%	9%	10%

Heel vaak	2%	2%	2%	5%	3%	4%
Totaal	100% (N=720)	100% (N=696)	100% (N=1447)	100% (N=612)	100% (N=599)	100% (N=1224)
Andere leraren						
Nooit	54%	52%	53%	50%	42%	46%
Soms	39%	42%	40%	40%	51%	45%
Vaak	6%	6%	6%	8%	6%	7%
Heel vaak	2%	1%	1%	2%	1%	2%
Totaal	100% (N=722)	100% (N=700)	100% (N=1452)	100% (N=607)	100% (N=601)	100% (N=1221)

^a → totalen komen iets hoger uit dan het totaal van 'man' en 'vrouw', omdat voor geslacht in de enquête ook kon worden gekozen voor 'anders' of 'wil ik niet zeggen'

Bron: Enquête onder vmbo-leerlingen, SEOR (2022).

Per (niet-Europese) taal thuis

Tabel VII.4 Met wie gesproken over keuze, niet-Europese taal thuis (per keuzemoment) (%)

	2 ^e -jaars (profielkeuze)			4 ^e -jaars (keuze vervolgopleiding)		
	Niet-Europese taal thuis			Niet-Europese taal thuis		
	Nee	Ja	Totaal	Nee	Ja	Totaal
Ouders						
Nooit	3%	7%	4%	1%	3%	1%
Soms	38%	33%	37%	14%	23%	16%
Vaak	42%	36%	41%	48%	39%	46%
Heel vaak	17%	24%	18%	37%	35%	36%
Totaal	100% (N=1106)	100% (N=375)	100% (N=1481)	100% (N=953)	100% (N=292)	100% (N=1245)
Andere familieleden (bijv. broer of zus)						
Nooit	41%	30%	38%	19%	14%	18%
Soms	43%	32%	40%	44%	32%	41%
Vaak	13%	23%	15%	27%	32%	28%
Heel vaak	3%	14%	6%	10%	22%	13%
Totaal	100% (N=1078)	100% (N=361)	100% (N=1439)	100% (N=948)	100% (N=291)	100% (N=1239)
Vrienden, vriendinnen of klasgenoten						
Nooit	9%	9%	9%	6%	9%	6%
Soms	42%	31%	39%	39%	31%	37%
Vaak	36%	41%	38%	40%	39%	40%

Heel vaak	12%	18%	14%	15%	22%	17%
Totaal	100% (N=1097)	100% (N=371)	100% (N=1468)	100% (N=950)	100% (N=290)	100% (N=1240)

Mentor

Nooit	14%	21%	16%	15%	11%	14%
Soms	53%	43%	50%	56%	51%	55%
Vaak	27%	27%	27%	23%	26%	24%
Heel vaak	6%	9%	7%	5%	11%	7%
Totaal	100% (N=1090)	100% (N=368)	100% (N=1458)	100% (N=947)	100% (N=291)	100% (N=1238)

Decaan

Nooit	64%	60%	63%	51%	46%	50%
Soms	25%	25%	25%	37%	34%	36%
Vaak	9%	13%	10%	9%	14%	11%
Heel vaak	2%	2%	2%	3%	7%	4%
Totaal	100% (N=1098)	100% (N=369)	100% (N=1467)	100% (N=948)	100% (N=292)	100% (N=1240)

Andere leraren

Nooit	54%	49%	53%	47%	45%	46%
Soms	40%	41%	40%	46%	42%	45%
Vaak	5%	9%	6%	6%	9%	7%
Heel vaak	1%	2%	1%	1%	4%	2%
Totaal	100% (N=1100)	100% (N=371)	100% (N=1471)	100% (N=946)	100% (N=291)	100% (N=1237)

Bron: Enquête onder vmbo-leerlingen, SEOR (2022).

VIII ANALYSE LOB-BELEID EN MICRODATA

In deze bijlage geven we de resultaten van de regressieanalyses met CBS-microdata weer. In deze analyses hebben we individuele gegevens van leerlingen over onderwijsinschrijvingen en achtergrondkenmerken (o.a. geslacht en migratieachtergrond) gecombineerd met gegevens over het LOB-beleid van scholen vanuit de enquête onder decanen. We weten niet welke individuele leerlingen hebben deelgenomen aan LOB-activiteiten, maar maken gebruik van de variatie tussen scholen in het aanbod van activiteiten. Daarnaast kijken we naar verschillen in (het functioneren van) het LOB-beleid tussen scholen. We kijken zowel naar effecten van het LOB-beleid op keuzes als latere uitval/switch op het mbo.

Analyses effecten schoolbeleid op keuzes van leerlingen

Er is gebruik gemaakt van multinomiale logit regressies om de effecten van LOB-beleid en -activiteiten op de onderwijskeuzes van leerlingen te schatten. Dit zijn regressies waarbij de uitkomstmaat meer dan twee categorieën heeft, in dit geval de verschillende onderwijsrichtingen die leerlingen kunnen kiezen.

Er is op twee momenten een enquête uitgevoerd onder decanen. In de eerste enquête is ook gevraagd naar de deelname aan activiteiten in het vorige schooljaar. Op basis van deze informatie hebben we drie schooljaren meegenomen: 2018-2019, 2019-2020 en 2020-2021. Voor schooljaar 2018-2019 hebben we aangenomen dat het LOB-beleid zelf (bijvoorbeeld welke methode de school gebruikt, in welke mate wordt samengewerkt met andere scholen en bedrijven, etc.) vergelijkbaar is met het beleid in 2019-2020; deelname aan LOB-activiteiten kan wel verschillen.

We hebben zowel analyses uitgevoerd voor de profielkeuze (tweedejaars leerlingen) als voor de keuze voor een mbo-richting (vierdejaars leerlingen). Voor de profielkeuze geldt dat het aanbod van profielen verschilt per school. Als een profiel niet wordt aangeboden op een school, is de kans dat een leerling dit profiel kiest zeer klein (ze moeten dan namelijk van school veranderen). Bij de analyse voor de profielkeuze zijn daarom alleen scholen meegenomen die zowel techniek als zorg aanbieden. Voor de keuze van een mbo-richting hebben we steeds de keuze vanuit een bepaald profiel geanalyseerd, omdat het profiel al richting geeft aan de vervolgkeuze.

Uiteindelijk leverde alleen de analyse voor de profielkeuze van leerlingen op vmbo B/K/G betrouwbare resultaten op, die in onderstaande tabel zijn weergegeven. Regressies voor de profielkeuze op vmbo T en de keuze voor een mbo-richting hebben een lage verklaringskracht (pseudo-R²) en de uitkomsten zijn niet robuust voor verschillende modelspecificaties. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat we voor een deel van de verklarende variabelen afhankelijk zijn van variabelen op schoolniveau (in plaats van individueel niveau). Dit beperkt de variantie in het model. Daarnaast is het hierdoor niet mogelijk om te controleren voor kenmerken van de school die we niet direct kunnen waarnemen, door middel van het opnemen van dummyvariabelen. Ook op individueel niveau is sprake van relevante variabelen die niet beschikbaar zijn in de data, bijvoorbeeld als het gaat om persoonlijkheidskenmerken. De uitkomsten van deze regressies zijn daarom niet opgenomen in het rapport.

Tabel VIII.1 Regressieresultaten multinomiale logit-analyse op profielkeuze

	Techniek	Economie	Zorg en welzijn	Dienstverlening & producten
<i>Geslacht [ref. man]</i>				
Vrouw	-0,508*** [0,024]	-0,065*** [0,016]	0,592*** [0,017]	-0,019 [0,017]
<i>Herkomst [ref. Nederland]</i>				
Europa	-0,034 [0,039]	0,038 [0,025]	0,001 [0,051]	-0,006 [0,023]

	Techniek	Economie	Zorg en welzijn	Dienstverlening & producten
Buiten Europa	-0,163*** [0,024]	0,103*** [0,027]	0,025 [0,026]	0,036 [0,024]
<i>Opleidingsniveau ouders [ref. laag]</i>				
Middelbaar	0,023 [0,021]	0,005 [0,017]	-0,029 [0,020]	-0,001 [0,007]
Hoog	-0,008 [0,026]	0,028 [0,023]	-0,069** [0,029]	0,049* [0,026]
<i>Categorieën besteedbaar inkomen [ref. eerste kwintiel]</i>				
Tweede kwintiel	0,050 [0,050]	0,001 [0,035]	-0,068 [0,056]	0,014 [0,021]
Derde kwintiel	0,057 [0,041]	-0,039 [0,037]	-0,067 [0,050]	0,048 [0,034]
Vierde kwintiel	0,092* [0,052]	-0,051 [0,036]	-0,084 [0,062]	0,042 [0,033]
Vijfde kwintiel	0,058 [0,046]	-0,037 [0,040]	-0,052 [0,058]	0,030 [0,028]
<i>Huishoudenssamenstelling [ref. geen eenoudergezin]</i>				
Eenoudergezin	-0,010 [0,024]	0,031* [0,016]	-0,052 [0,034]	0,031** [0,015]
<i>Leerweg [ref. basis]</i>				
Kader	0,008 [0,031]	0,047** [0,020]	-0,047 [0,029]	-0,009 [0,016]
Gemengd	0,012 [0,059]	0,126** [0,049]	-0,091** [0,043]	-0,047 [0,053]
<i>Functioneren LOB-beleid school</i>				
Gemiddelde score intern functioneren LOB-beleid	0,048 [0,043]	-0,091* [0,050]	0,018 [0,051]	0,025 [0,079]
Betrekken van ouders bij keuzes kind	-0,065*** [0,022]	0,034 [0,027]	0,034 [0,035]	-0,003 [0,048]
Mate van samenwerking met externe partijen	-0,012 [0,021]	0,072** [0,033]	-0,054*** [0,017]	-0,005 [0,037]
<i>Soort LOB-methode [ref. geen bestaande methode]</i>				
Bestaande LOB-methode	-0,081** [0,040]	0,093** [0,039]	0,092** [0,037]	-0,102 [0,075]
<i>Informatie over kans op werk [ref. geen gebruik]</i>				
Gebruik van informatie over kans op werk	0,001 [0,033]	0,076 [0,049]	-0,023 [0,043]	-0,053 [0,055]
<i>Inschatting van deelname aan LOB-activiteiten</i>				
Externe activiteiten	0,006 [0,016]	0,023 [0,025]	-0,049** [0,023]	0,019 [0,030]
Interne activiteiten	0,012 [0,012]	-0,005 [0,019]	0,001 [0,018]	-0,009 [0,028]
<i>Activiteiten gericht op bepaalde richting [ref. geen gerichte activiteiten]</i>				
Alleen techniek	0,012 [0,028]	-0,222*** [0,066]	0,159*** [0,044]	0,050 [0,084]
Techniek en zorg	0,047 [0,036]	-0,145** [0,058]	0,144*** [0,044]	-0,047 [0,065]
Observaties	4.617	4.617	4.617	4.617
Pseudo R2	0,2250	0,2250	0,2250	0,2250

Toelichting: Standaardfouten tussen haken. *** significant op 1%-niveau, ** significant op 5%-niveau, * significant op 10%-niveau

Analyses effecten schoolbeleid op uitval in het mbo

Naast een analyse op de keuzes van leerlingen in het vmbo kijken we ook in hoeverre LOB doorwerkt op het mbo. We gebruiken daarbij uitval van het eerste op het tweede jaar mbo als uitkomstvariabelen. Uitval definiëren we hier als het stoppen met een bepaalde opleiding. Dit kan ofwel zijn omdat personen een andere opleiding gaan doen, of dat men helemaal stopt met een mbo-opleiding. Er is een logit-regressie uitgevoerd met uitval als uitkomstvariabele, waarbij 1 staat voor uitval en 0 voor het blijven in dezelfde opleiding. Onderstaande tabel bevat de resultaten. De eerste kolom bevat de resultaten voor het totaal van alle personen, in de kolommen daarna zijn de resultaten geschat per opleidingsrichting in het eerste jaar van het mbo.

Tabel VIII.2 Regressieresultaten logit-regressie op uitval in het eerste jaar van het mbo

	Totaal	Vanuit techniek	Vanuit economie	Vanuit zorg
<i>Richting eerste jaar mbo (ref. Techniek)</i>				
Economie en overige dienstverlening	0,08*** [0,020]			
Zorg en welzijn	-0,04 [0,025]			
Groen	-0,10*** [0,030]			
<i>Geslacht (ref. man)</i>				
Vrouw	-0,03* [0,016]	0,09** [0,045]	-0,04* [0,023]	-0,08** [0,038]
<i>Herkomst [ref. Nederland]</i>				
Europa	0,05** [0,025]	0,13** [0,059]	0,01 [0,040]	0,03 [0,046]
Buiten Europa	0,02 [0,014]	0,05** [0,027]	0,01 [0,027]	-0,01 [0,025]
<i>Opleidingsniveau ouders [ref. laag]</i>				
Middelbaar	-0,01 [0,016]	0,01 [0,026]	-0,01 [0,025]	-0,02 [0,032]
Hoog	-0,04** [0,018]	-0,04 [0,032]	-0,01 [0,027]	-0,06* [0,031]
<i>Categorieën besteedbaar inkomen [ref. eerste kwintiel]</i>				
Tweede kwintiel	0,02 [0,036]	-0,03 [0,079]	0,11** [0,053]	-0,03 [0,059]
Derde kwintiel	0,00 [0,035]	-0,08 [0,072]	0,09* [0,054]	-0,02 [0,059]
Vierde kwintiel	-0,01 [0,036]	-0,02 [0,073]	0,04 [0,054]	-0,03 [0,056]
Vijfde kwintiel	-0,02 [0,039]	-0,05 [0,081]	0,03 [0,054]	-0,04 [0,055]
<i>Huishoudenssamenstelling [ref. geen eenoudergezin]</i>				
Eenoudergezin	0,03* [0,020]	0,05 [0,041]	-0,00 [0,027]	0,08*** [0,029]
<i>Leerweg [ref. basis]</i>				
Kader	0,00 [0,015]	-0,03 [0,026]	-0,04 [0,029]	0,10*** [0,035]
Gemengd	-0,06** [0,026]	-0,06 [0,045]	-0,11** [0,051]	0,03 [0,050]
Theoretisch	-0,04** [0,019]	-0,06* [0,032]	-0,10*** [0,030]	0,05 [0,033]

	Totaal	Vanuit techniek	Vanuit economie	Vanuit zorg
<i>Functioneren LOB-beleid school</i>				
Gemiddelde score intern functioneren LOB-beleid	-0,01 [0,011]	-0,01 [0,025]	-0,04** [0,017]	0,03 [0,024]
Mate van samenwerking met externe partijen	-0,01 [0,007]	-0,02 [0,016]	-0,01 [0,011]	-0,01 [0,017]
<i>Soort LOB-methode [ref. geen bestaande methode]</i>				
Bestaande LOB-methode	0,02 [0,017]	-0,03 [0,033]	0,05** [0,024]	0,03 [0,023]
<i>Informatie over kans op werk [ref. geen gebruik]</i>				
Gebruik van informatie over kans op werk	0,01 [0,006]	0,03*** [0,012]	0,01 [0,008]	-0,02** [0,010]
<i>Inschatting van deelname aan LOB-activiteiten</i>				
Externe activiteiten	-0,03 [0,025]	-0,06 (0,043)	-0,04 (0,030)	0,01 (0,032)
Interne activiteiten	-0,01 [0,029]	-0,00 (0,052)	-0,00 (0,042)	0,03 (0,036)
<i>Activiteiten gericht op bepaalde richting [ref. geen gerichte activiteiten]</i>				
Alleen techniek	-0,04** [0,016]	-0,05* [0,027]	-0,06*** [0,022]	0,00 [0,035]
Techniek en zorg	-0,01 [0,017]	-0,02 [0,040]	-0,02 [0,027]	0,01 [0,028]
Observaties	5.583	1.611	2.447	1.328

Toelichting: Standaardfouten tussen haken. *** significant op 1%-niveau, ** significant op 5%-niveau, * significant op 10%-niveau

IX AANBOD PROFIELEN OP HET VMBO

Leerlingen in het vmbo kiezen uiterlijk aan het eind van het 2e leerjaar voor een profiel. In de basisberoepsgerichte, de kaderberoepsgerichte en de gemengde leerweg zijn er 10 profielen. In tabel IX.1 zijn deze profielen weergegeven, waarbij binnen BKG de meer technische profielen bij elkaar zijn gegroepeerd.

Tabel IX.1 Aanbod profielen in het vmbo

	Leerwegen BKG	Leerweg TL
Profielkeuze	Bouwen, wonen en interieur (BWI) Produceren, installeren en energie (PIE) Mobiliteit en transport (M&T) Media, vormgeving en ICT (MVI) Maritiem en techniek (MT) Zorg en welzijn (Z&W) Economie en ondernemen (E&O) Horeca, bakkerij en recreatie (HBR) Groen Dienstverlening en producten (D&P)	Techniek; Zorg en welzijn (Z&W) Economie Landbouw (groen).

De praktijk op scholen

In het bovenstaande wordt ervanuit gegaan dat de keuze van de profielen zelf helder is. Maar in het veldwerk blijkt dit diffuser te zijn en is in ieder geval sprake van een grote variatie in situaties per school. Voorbeelden hiervan zijn:

- De keuze voor een profiel vindt niet in leerjaar 2 plaats, maar leerjaar 1;
- De keuze voor een profiel in TL vindt meer getrapt plaats (voorsorteren op meerdere profielen einde leerjaar 2 en uiteindelijke keuze einde leerjaar 3);
- Een wat “vreemde eend in de bijt” is het profiel Dienstverlening & Producten (D&P). In principe is dit een zeer breed profiel. Bij meerdere scholen geldt dat men ofwel een zekere specialisatie heeft aangebracht in D&P, of zelfs meerdere specialisaties waaruit leerlingen kunnen kiezen. Een van die specialisaties betreft een meer technische invulling van dit profiel. Een school in het veldwerk biedt zelfs enkel het profiel D&P aan, maar met daarbinnen dan wel drie verschillende specialisaties, waaronder een technische.
- Profielen hebben soms eigen namen op een school. Een voorbeeld hiervan is Sport & Welzijn (specialisatie binnen Z&W). Ook binnen TL krijgen vakkenpakketten soms eigen labels in plaats van de traditionele namen.
- Iedere school maakt eigen keuzes in de profielen die ze aanbieden. Veruit de meeste vmbo-vestigingen die de TL-leerweg aanbieden, bieden de profielen techniek, zorg & welzijn en economie aan. Er is minder aanbod van het profiel landbouw. Voor de andere drie leerwegen is het aanbod per school veel meer diffuus. Bij de keuze voor profielaanbod in deze leerwegen wordt rekening gehouden met het aanbod van andere scholen in de regio. Daarnaast moeten de profielen ook voldoende gevuld kunnen worden. Sommige scholen zijn meer vakscholen die zich specialiseren op 1 profiel. Van oudsher zijn dit de “groene” scholen, maar dit komt ook voor bij horeca (HBR), grafisch (MVI) en maritiem en techniek (M&T).

Het aanbod van profielen op een schoollocatie beperkt de keuzemogelijkheden voor leerlingen. In theorie kan een leerling van school veranderen om een ander profiel te kiezen. Er is echter wel een drempel om een dergelijke stap te nemen.

Aanbod profielen per locatie

Als het aanbod een dergelijke belangrijke rol speelt voor de feitelijke keuze, hoe is dit aanbod dan opgebouwd? Om het aanbod in kaart te brengen gebruiken we open data afkomstig van DUO over scholen in Nederland in 2021¹⁷. We hebben ervoor gekozen om te kijken naar aanbod op het niveau van schoollocaties, niet van scholengemeenschappen, omdat er diverse scholengemeenschappen zijn met locaties in verschillende woonplaatsen, wat aangeeft dat er ook ruimtelijk behoorlijke afstanden kunnen zijn tussen de locaties. Hierdoor kunnen we ook beter het aanbod per gemeente bepalen. Verder beperken we ons tot schoollocaties die een bovenbouw aanbieden voor Basis/Kader. Tabel IX.2 bevat een overzicht van het percentage van de schoollocaties dat een bepaald profiel aanbiedt voor Zuid-Holland en Nederland als geheel.

Tabel IX.2 Percentage schoollocaties met leerweg B en/of K dat een bepaald profiel aanbiedt in 2021

	Zuid-Holland	Nederland als geheel
Bouwen, wonen en interieur (BWI)	28%	33%
Produceren, installeren en energie (PIE)	40%	40%
Mobiliteit en transport (M&T)	14%	17%
Media, vormgeving en ICT (MVI)	9%	8%
Maritiem en techniek (MT)	1%	1%
Dienstverlening & Producten (D&P)	42%	55%
Zorg en welzijn (Z&W)	59%	56%
Economie en ondernemen (E&O)	52%	44%
Horeca, bakkerij en recreatie (HBR)	14%	16%
Groen	14%	17%
Leerlingen bovenbouw (leerwegen B/K)	23.909	115.171
Scholen	113	526

Bron: Open data DUO, bewerking SEOR.

De meest aangeboden profielen landelijk gezien zijn 'Zorg & Welzijn' (Z&W) en 'Dienstverlening & producten' (D&P), gevolgd door 'Economie & Ondernemen' (E&O). Het minst aangeboden is Maritieme Techniek (MT). Van de technische profielen wordt 'Produceren Installeren en Energie' (PIE) het meeste aangeboden. Opvallend is dat de andere techniek profielen, BWI, M&T en MVI in vergelijking met Z&W, E&O en D&P relatief weinig worden aangeboden.

Uit deze cijfers kunnen we ook opmaken dat de situatie voor Zuid-Holland niet sterk afwijkt van die van Nederland als geheel. Het meest opvallende verschil is het aanbod van E&O in Zuid-Holland, dat ligt hoger dan het landelijk gemiddelde. Het aanbod voor D&P en BWI ligt lager.

¹⁷ https://duo.nl/open_onderwijsdata/images/03-leerlingen-vo-per-vestiging-en-bestuur-vavo-apart-2021.xlsx

Voor Zuid-Holland hebben we diepgaander gekeken naar welk percentage van de bovenbouw leerlingen per woonplaats toegang heeft tot een bepaald profiel op hun schoollocatie. Het gaat hier dus niet om de daadwerkelijke aantallen leerlingen die een profiel volgen, maar om het percentage leerlingen dat op een school zit waar zij in theorie een bepaald profiel zouden kunnen volgen. We zien dat het percentage leerlingen met toegang tot een profiel vaak hoger ligt dan de percentages scholen die een profiel aanbieden. Dat komt doordat scholen met een gevarieerder aanbod ook relatief meer leerlingen hebben. In tabel IX.3 hebben we deze percentages apart genomen voor Rotterdam, Den Haag en de rest van Zuid-Holland. In de tabel laat 'Andere plaatsen' een gemiddelde zien van alle andere plaatsen met VMBO Basis/Kader bovenbouw locaties.

Tabel IX.3 Percentage van bovenbouw leerlingen met aanbod van een profiel op hun schoollocatie

	Rotterdam	Den Haag	Andere plaatsen in Zuid-Holland	Zuid-Holland als geheel
Bouwen, wonen en interieur (BWI)	24%	24%	40%	36%
Producteren, installeren en energie (PIE)	35%	44%	53%	49%
Mobiliteit en transport (M&T)	16%	21%	21%	20%
Media, vormgeving en ICT (MVI)	12%	27%	8%	11%
Maritiem en techniek (MT)	10%	0%	0%	2%
Dienstverlening & Producten (D&P)	21%	70%	46%	45%
Zorg en welzijn (Z&W)	70%	59%	63%	63%
Economie en ondernemen (E&O)	69%	72%	50%	55%
Horeca, bakkerij en recreatie (HBR)	9%	21%	16%	16%
Groen	0%	14%	18%	15%
Leerlingen bovenbouw (leerwegen B/K)	3843	2837	17229	23909
Scholen	24	10	79	113

Bron: Open data DUO, bewerking SEOR. De percentages tellen op tot meer dan 100% op omdat leerlingen op scholen zitten die meerdere profielen aanbieden.

Het valt op dat het aantal leerlingen dat toegang heeft tot een E&O profiel in de grote steden veel hoger ligt dan in de rest van Zuid-Holland, verder is met name in Rotterdam de toegang tot techniek profielen als BWI, PIE en M&T structureel lager dan in andere plaatsen in Zuid-Holland. Dit geldt voor PIE en BWI ook voor Den Haag, maar in mindere mate. In Rotterdam wordt de toegang tot techniek profielen nog enigszins gecompenseerd door het aanbod van Maritiem en Techniek, maar dit compenseert niet de verschillen bij andere profielen. Ook zien we in Rotterdam relatief veel aanbod van het Z&W profiel en weinig aanbod van het D&P profiel. Wat verder opvalt is dat er in Rotterdam relatief veel schoollocaties zijn voor het aantal leerlingen. Om deze cijfers in perspectief te zetten hebben we ook gekeken naar het percentage leerlingen dat daadwerkelijk een bepaald profiel kiest, zie tabel IX.4.

Tabel IX.4 Percentage van bovenbouw leerlingen met een bepaald gekozen profiel

	Rotterdam	Den Haag	Andere plaatsen	Zuid-Holland als geheel
Bouwen, wonen en interieur (BWI)	3%	2%	7%	6%
Produceren, installeren en energie (PIE)	6%	6%	10%	9%
Mobiliteit en transport (M&T)	1%	1%	3%	2%
Media, vormgeving en ICT (MVI)	7%	4%	1%	3%
Maritiem en techniek (MT)	10%	0%	0%	2%
Dienstverlening & Producten (D&P)	15%	20%	23%	22%
Zorg en welzijn (Z&W)	30%	22%	23%	25%
Economie en ondernemen (E&O)	23%	20%	11%	15%
Horeca, bakkerij en recreatie (HBR)	3%	6%	3%	4%
Groen	0%	14%	16%	14 %
Leerlingen bovenbouw (leerwegen B/K)	3843	2837	17229	23909
Scholen	24	10	79	113

Bron: Open data DUO, bewerking SEOR. Percentages tellen niet tot 100% op vanwege het buiten beschouwing laten van vakmanschapsroutes.

We zien in de daadwerkelijke keuzes in Rotterdam en Den Haag dat er relatief vaker voor E&O wordt gekozen t.o.v. de andere plaatsen in Zuid-Holland. In Rotterdam worden Z&W en MVI ook relatief meer gekozen. De technische profielen die minder worden aangeboden in de grote steden (BWI, PIE en M&T) worden ook minder gekozen. Hoewel er meer factoren een rol kunnen spelen, illustreert dit dat een lager aanbod ook samengaat met een lager aandeel leerlingen dat daadwerkelijk een profiel kiest.

X CLUSTERING VAN OPLEIDINGSRICHTINGEN OP HET MBO

Onderstaande tabel laat zien welke clustering van opleidingsrichtingen in het mbo is toegepast. Deze zijn opgebouwd vanuit de mbo-hoofdgroepen (derde kolom) en subgroepen (vierde kolom). Vanwege de overzichtelijkheid van de analyse en het aantal waarnemingen is in de analyses met de microdata met name gewerkt met de meer geaggregeerde indelingen naar subrichting en hoofdrichting.

Tabel X.1 Clustering van opleidingsrichtingen in het mbo

Hoofdrichting	Subrichting	Hoofdgroep	Subgroep
Techniek	Techniek en gebouwde omgeving	Afbouw, hout en onderhoud	Hout en meubel
			Management en ondernemerschap
			Schilderen en onderhoud
			Schoonmaak en glazenwassen
			Stukadoren en afbouw
		Ambacht, laboratorium en gezondheidsstudies	Ambachtelijke techniek
			Gezondheidstechniek
			Laboratoriumtechniek
		Bouw en infra	Bouwkunde
			Infrastructuur
	Techniek en procesindustrie	Elektrotechniek	
		Installatietechniek	
		Procestechniek	
		Vliegtuigtechniek	
		Werktuigbouwkunde	
	ICT	Informatie en communicatietechnologie	Kantoorautomatisering
	Transport en mobiliteit	Mobiliteit en voertuigen	Carrosserietechniek
			Mobiliteitstechniek
		Transport, scheepvaart en logistiek	Logistiek
			Luchtvaart
Scheepvaart			
Weg- en railtransport			
Economie	Economie	Economie en administratie	Administratieve dienstverlening
			Commerciële dienstverlening
			Zakelijke dienstverlening
		Handel en ondernemerschap	Detailhandel en groothandel
			Mode en interieurindustrie
		Horeca en bakkerij	Brood en banket
			Facilitaire dienstverlening
		Toerisme en recreatie	Horeca
			Recreatie
			Toerisme
	Overige dienstverlening	Media en vormgeving	Evenemententechniek
			ICT en media
			Mediatechniek
			Mediavormgeving
			Ruimtelijke vormgeving
		Uiterlijke verzorging	Haarverzorging
			Schoonheidsverzorging
			Voetverzorging
Veiligheid en sport	Basis dienstverlening		
	Defensie		
		Particuliere veiligheid	

			Publieke veiligheid
			Sport en bewegen
Zorg en welzijn	Zorg en welzijn	Zorg en welzijn	Cultureel werk
			Gezondheidsondersteuning
			Maatschappelijke zorg
			Pedagogisch werk
			Verpleging en verzorging
Landbouw/groen	Voedsel, natuur en leefomgeving	Voedsel, natuur en leefomgeving	Dier
			Verse voeding
			Natuur en groene ruimte
			Voeding, teelt en verwerking

Voor de enquête onder leerlingen houden we een iets andere indeling van de mbo-richtingen aan om zo goed mogelijk aan te sluiten bij de vmbo-profielen. Dit gaat met name om de groepen onder de subrichting 'overige dienstverlening'. De groepen 'Uiterlijke verzorging' en 'Veiligheid en sport' vallen daarbij onder de hoofdrichting Zorg en Welzijn, en de groep 'Media en vormgeving' onder Techniek. Overigens is er ook een aparte analyse uitgevoerd waarbij deze drie groepen niet onder zorg en techniek werden gerekend. Zie hiervoor kader 9.1 in de hoofdtekst.

XI POTENTIËLE OPBRENGSTEN STUDIEKEUZE

Het doel van deze bijlage is om de potentiële opbrengsten van opleidingskeuzes in het mbo in kaart te brengen voor de vmbo-leerlingen van de deelnemende scholen aan dit onderzoek. Dit wordt gedaan door de verschillen in arbeidsmarktkansen in kaart te brengen voor verschillende opleidingsrichtingen in het mbo. Deze verschillen worden ook afzonderlijk berekend voor de mbo-niveaus, typen leerwegen en naar de achtergrondkenmerken van jongeren.

Aangezien deze vmbo-leerlingen zich nog niet op de arbeidsmarkt begeven worden “hun” (toekomstige) arbeidsmarktkansen geschat op basis van hoe het een cohort afgestudeerde mbo studenten, woonachtig in Zuid-Holland en afgestudeerd tijdens studiejaar ‘16/’17, is vergaan op de arbeidsmarkt. Omdat het mbo-cohort en de vmbo-leerlingen verschillen in hun achtergrondkenmerken, en dit mogelijk een vertekend beeld geeft van hun toekomstige arbeidsmarktkansen, wordt het mbo-cohort herwogen naar de persoons-, huishoud-, en buurtkenmerken van de 4e-jaars vmbo-leerlingen van de deelnemende scholen uit de decanenenquête.

Om de impact van de coronapandemie in kaart te brengen hebben we in bijlage III ook gekeken naar de arbeidsmarktkansen van jongeren die in de zomer van 2020 afstudeerden. In deze bijlage wordt daarom naast de kenmerken van het 2017 cohort ook een beschrijving gegeven van kenmerken van het 2020 cohort.

XI.1 TABELLEN SAMENSTELLING MBO-COHORTEN

Onderstaande tabel laat zien hoe de twee mbo-cohorten (het 2017 cohort in hoofdstuk 10 en het 2020 cohort in bijlage III) zijn verdeeld over de opleidingsrichtingen en -niveaus en het type leerweg.¹⁸ De opleidingsrichtingen economie en zorg zijn de meest gekozen richtingen en verzorgen gezamenlijk ruim de helft van het aantal afgestudeerde mbo’ers in Zuid-Holland. Ook blijkt dat de Bbl-variant niet vaak wordt gevolgd en dat dit percentage voor de opleidingsrichtingen techniek en transport relatief hoog ligt. Tegelijkertijd valt te zien dat afgestudeerden in de richting van ICT en zorg en welzijn relatief vaak een diploma hebben behaald op niveau 4.

¹⁸ Extranei staan ingeschreven voor het doen van hun examen. Voor deze studenten is de leerweg (Bol/Bbl) afgeleid uit de onderwijsinschrijving van het voorgaande jaar. Wanneer dit niet mogelijk was hebben zij het label extranei meegekregen.

Tabel XI.1 Opleidingsrichtingen, mbo-niveau en type leerweg van beide mbo-cohorten

Opleidings-richtingen	Domein	2017	2020	Niveau	2017	2020	Leerweg	2017	2020
Techniek en gebouwde omgeving	Afbouw, hout en onderhoud	2%	2%	Mbo2	23%	18%	Bol	54%	48%
	Ambacht, laboratorium en gezondheidstudies	2%	2%	Mbo3	35%	38%	Bbl	44%	48%
	Bouw en infra	2%	3%	Mbo4	43%	43%	Extranei	3%	4%
	Techniek en procesindustrie	8%	8%						
	Totaal	14%	15%	Totaal	100%	100%	Totaal	100%	100%
ICT	Informatie en communicatietechnologie			Mbo2	7%	4%	Bol	91%	91%
				Mbo3	27%	21%	Bbl	5%	5%
				Mbo4	67%	74%	Extranei	4%	5%
	Totaal	4%	4%	Totaal	100%	100%	Totaal	100%	100%
Transport en mobiliteit	Mobiliteit en voertuigen			Mbo2	28%	24%	Bol	53%	52%
				Mbo3	29%	32%	Bbl	37%	39%
				Mbo4	43%	44%	Extranei	10%	9%
	Totaal	11%	12%	Totaal	100%	100%	Totaal	100%	100%
Economie, administratie en handel	Economie en administratie	8%	9%	Mbo2	18%	16%	Bol	68%	68%
	Handel en ondernemerschap	8%	7%	Mbo3	26%	24%	Bbl	25%	24%
	Horeca en bakkerij	7%	6%	Mbo4	56%	60%	Extranei	7%	9%
	Toerisme en recreatie	3%	2%						
	Totaal	26%	24%	Totaal	100%	100%	Totaal	100%	100%
Overige dienstverlening	Uiterlijke verzorging			Mbo2	27%	23%	Bol	87%	84%
				Mbo3	26%	32%	Bbl	7%	10%
				Mbo4	47%	45%	Extranei	6%	6%
	Totaal	16%	16%	Totaal	100%	100%	Totaal	100%	100%
Zorg en welzijn	Zorg en welzijn			Mbo2	9%	14%	Bol	81%	73%
				Mbo3	29%	20%	Bbl	17%	24%
				Mbo4	62%	66%	Extranei	2%	4%
	Totaal	23%	26%	Totaal	100%	100%	Totaal	100%	100%
Voedsel, natuur en leefomgeving	Voedsel, natuur en leefomgeving			Mbo2	23%	20%	Bol	67%	71%
				Mbo3	36%	36%	Bbl	30%	24%
				Mbo4	42%	44%	Extranei	3%	5%
	Totaal	6%	5%	Totaal	100%	100%	Totaal	100%	100%
Totaal aantal observaties		14.081	13.144		14.081	13.144		14.081	13.144

Bron: eigen berekeningen SEOR (2022) op basis van CBS-Microdata. Het gaat hier om ongewogen percentages.

Om de populatie 4e-jaars vmbo-leerlingen op de scholen die hebben deelgenomen aan het onderzoek in kaart te brengen zijn deze scholen aan de CBS Microdata gekoppeld op basis van hun Brin-code

(basisregistratie instellingen). Van deze scholen is vervolgens de populatie 4e-jaars vmbo-leerlingen genomen die op 1 oktober 2020 stond ingeschreven. Omdat de initiële arbeidsmarktkansen van deze leerlingen samenhangen met persoonskenmerken, het aangeboren potentieel van de leerling, en de sociale omgeving zijn de mbo-cohorten herwogen naar de kenmerken van deze 4e-jaars vmbo-leerlingen.

Onderstaande tabel laat de persoons-, huishoud- en buurtkenmerken zien van het mbo-cohort uit 2017 waarvan de arbeidsmarktuitskomsten zijn gegeven in hoofdstuk 10, zowel voor als na de herweging aan het cohort 4^e-jaars vmbo-leerlingen uit Zuid-Holland. Tevens zijn de kenmerken van het mbo-cohort dat is afgestudeerd in 2020 (gebruikt voor een analyse naar de impact van de coronapandemie in bijlage III), voor en na de weging, gegeven.

Tabel XI.2 Achtergrondkenmerken vmbo-leerlingen en mbo-cohorten

Achtergrondkenmerken	4 ^e -jaars vmbo leerlingen (1)	Mbo-cohort 2017 voor weging (2)	Mbo-cohort 2020 voor weging (3)	Mbo-cohort 2017 na weging (4)	Mbo-cohort 2020 na weging (5)
Persoonskenmerken					
Gender					
<i>Vrouw</i>	46%	49% ***	50% ***	46%	46%
<i>Man</i>	54%	51% ***	50% ***	54%	54%
Herkomstindeling					
<i>Nederland</i>	64%	71% ***	71% ***	64%	64%
<i>Europese en ontwikkelde economieën</i>	6%	5% ***	5% ***	6%	6%
<i>Turkije</i>	6%	6%	6%	6%	6%
<i>Marokko</i>	8%	5% ***	5% ***	8%	8%
<i>Suriname en Antillen</i>	8%	7%	7% *	8%	8%
<i>Overig Amerika, Afrika & Azië</i>	9%	7% ***	6% ***	9%	9%
Huishoudkenmerken					
Hoogste opleidingsniveau ouders					
<i>Onbekend</i>	23%	33% ***	29% ***	23%	23%
<i>Laag</i>	19%	21% ***	20%	19%	19%
<i>Middel</i>	34%	31% ***	33% *	34%	34%
<i>Hoog</i>	24%	15% ***	18% ***	24%	24%
Primaire inkomensbron huishouden					
<i>Inkomen uit werk</i>	85%	87%	85% ***	85%	85%
<i>Inkomen uit uitkering</i>	15%	13%	15% ***	15%	15%
Besteedbaar huishoudinkomen					
<i>1ste kwintiel</i>	19%	18% **	18%	19%	19%
<i>2de kwintiel</i>	19%	20% *	19%	19%	19%
<i>3de kwintiel</i>	23%	23%	23%	23%	23%
<i>4^e kwintiel</i>	22%	23%	24% *	22%	22%
<i>5^e kwintiel</i>	17%	16%	16% ***	17%	17%
Gemeentekenmerken					
Stedelijkheid gemeente					
<i>Zeer sterk stedelijk</i>	47%	47%	46% *	47%	47%
<i>Sterk stedelijk</i>	25%	27% ***	28% ***	25%	25%
<i>Matig stedelijk</i>	14%	13% **	12% ***	14%	14%
<i>Weinig stedelijk</i>	11%	11%	12% **	11%	11%
<i>Niet stedelijk</i>	3%	2% ***	2% ***	3%	3%
Besteedbaar inkomen gemeente					
<i>< €29.500</i>	36%	36%	35%	36%	36%
<i>€ 29.500 - € 31.000</i>	13%	14% **	14% **	13%	13%
<i>€ 31.000 - € 32.100</i>	9%	9%	9%	9%	9%
<i>€ 32.100 - € 34.400</i>	21%	20%	21%	21%	21%
<i>€ 34.400</i>	21%	21%	21%	21%	21%
Percentage hoogopgeleiden					
<i><21,5%</i>	41%	39% **	38% ***	41%	41%
<i>21,5% - 24%</i>	10%	11%	11% **	10%	10%
<i>24% - 26,5%</i>	9%	10% ***	10% ***	9%	9%
<i>26,5% - 32,1%</i>	15%	16% *	16% **	15%	15%
<i>>32,1%</i>	25%	24% *	25% *	25%	25%
Arbeidsparticipatie					
<i><67%</i>	37%	36%	34% ***	37%	37%
<i>67%-69%</i>	15%	16% *	16% **	15%	15%
<i>69%-71%</i>	9%	11% ***	11% ***	9%	9%
<i>71%-73%</i>	11%	11%	12%	11%	11%
<i>>73%</i>	28%	26% ***	27% **	28%	28%
Aantal observaties	12409	14081	13144	14081	13144

Bron: Eigen berekeningen SEOR (2022) op basis van CBS Microdata.

Opmerkingen: De eerste drie kolommen geven de ongewogen achtergrondkenmerken weer van het vmbo-cohort en de twee mbo-cohorten. De vierde en vijfde kolom geven de gewogen achtergrondkenmerken weer van de mbo-cohorten. De significantieniveaus zijn het resultaat van t-toetsen op de achtergrondkenmerken tussen de mbo-cohorten (2-3) en het vmbo-cohort (1) voor de weging.

XI.2 TABELLEN ANALYSES BAANFACTIE, DEELTIJDFRACTIE EN WERKFRACTIE

De onderstaande tabellen corresponderen met de analyses in paragraaf 10.4 van de hoofdtekst. Omdat de verschillen in de uitkomstmaten tussen opleidingsrichtingen samenhangen met het mbo-niveau en het type leerweg, alsook met de achtergrondkenmerken van de afgestudeerden, en we de potentiële opbrengsten zoveel als mogelijk willen toeschrijven aan de gekozen opleidingsrichting op het mbo, is er gecorrigeerd voor selectie-effecten tussen de richtingen door middel van OLS-regressiemodellen. Een drietal modellen is gebruikt om de baanfractie, deeltijdfractie en werkfractie te schatten voor de 7 verschillende opleidingsrichtingen, na te hebben gecontroleerd voor de achtergrondkenmerken. De coëfficiënten van de achtergrondkenmerken in deze modellen zijn terug te vinden in onderstaande tabel.

Tabel XI.3 Coëfficiënten opleidings- en achtergrondkenmerken verklaring baanfractie, deeltijdfractie en werkfractie (uitgedrukt in procentpunten)

	Uitkomstmaten		
	Baanfractie	Deeltijdfractie	Werkfractie
Opleidingskenmerken			
Mbo niveau (ref. categorie = mbo niveau 2)			
<i>Niveau 3</i>	4,7 ***	7,8 ***	8,7 ***
<i>Niveau 4</i>	7,3 ***	10,5 ***	9,4 ***
Type leerweg (ref. categorie = Bol)			
<i>Bbl</i>	4,8 ***	8,3 ***	8,9 ***
<i>Extranei</i>	0,4	1,70	3,1 ***
Persoonskenmerken			
Gender (ref. categorie = vrouw)			
<i>Man</i>	-1,4 **	5,3 ***	3,8 ***
Herkomstindeling (ref. categorie = Nederland)			
<i>Europese en ontwikkelde economieën</i>	-4,5 ***	-5,5 ***	-6,1 ***
<i>Turkije</i>	-10,7 ***	-11,4 ***	-7,8 ***
<i>Marokko</i>	-11,8 ***	-12,0 ***	-8,6 ***
<i>Suriname en Antillen</i>	-5,5 ***	-9,8 ***	-7,2 ***
<i>Overig Amerika, Afrika & Azië</i>	-7,0 ***	-10,2 ***	-8,7 ***
Leeftijd (continue variabele)	-0,2	0,10	0,5 ***
Huishoudkenmerken			
Hoogste opleidingsniveau ouders (ref. categorie = onbekend)			
<i>Laag</i>	-0,8	-1,00	-0,10
<i>Middel</i>	0,3	0,00	0,00
<i>Hoog</i>	-0,8	-2,5 ***	-3,4 ***
Primaire inkomensbron huishouden, 5 jaar voor afstuderen (ref. categorie = werknemersloon)			
<i>Inkomen als zelfstandig ondernemer</i>	-5,3 ***	-4,5 ***	-0,60
<i>Werkloosheidsuitkering</i>	-2,9	-3,50	-1,60
<i>Bijstandsuitkering</i>	-2,1	-2,00	-2,2 *
<i>Uitkering overige sociale voorzieningen</i>	-4,9	-5,50	-3,20
<i>Uitkering ziekte/arbeidsongeschiktheid</i>	-1,3	-1,50	-0,60
<i>Pensioenuitkering</i>	-0,7	-1,00	-0,20
Besteedbaar huishoudinkomen, 5 jaar voor afstuderen (ref. categorie = 2 ^{de} -5 ^e kwintiel)			
<i>1ste kwintiel</i>	-4,3 ***	-5,2 ***	-3,9 ***

Gemeentekenmerken			
Stedelijkheid gemeente (ref. categorie = Zeer sterk stedelijk)			
<i>Sterk stedelijk</i>	1,7 **	1,8 **	0,70
<i>Matig stedelijk</i>	1,1	1,50	1,7 **
<i>Weinig stedelijk</i>	1,1	1,60	1,20
<i>Niet stedelijk</i>	3,1 *	4,4 **	3,0 **
Besteedbaar inkomen gemeente (ref. categorie = < €29.500)			
€ 29.500 - € 31.000	0,2	-0,10	0,90
€ 31.000 - € 32.100	1,6	1,10	0,60
€ 32.100 – € 34.400	0,4	0,50	1,30
€ 34.400	0,6	0,80	0,50
Percentage hoogopgeleiden (ref. categorie = <21,5%)			
21,5% - 24%	0,9	0,90	1,8 **
24% - 26,5%	0,0	-0,10	0,50
26,5% - 32,1%	-1,1	-1,5 *	-1,00
>32,1%	-1,4	-2,1 **	-1,3 *
Arbeidsparticipatie (ref. categorie = <67%)			
<67%	0,6	1,5 *	0,60
67%-69%	-0,7	-0,10	-0,70
69%-71%	0,8	1,70	1,8 **
71%-73%	0,1	0,80	1,4 *
>73%	1,7 **	1,8 **	0,70
Conjuncturele kenmerken			
Maand van afstuderen (continue variabele)	0,1	0,00	-0,2 **
<i>Aantal observaties</i>	14.081	14.081	14.081

Bron: Eigen berekeningen SEOR (2022) op basis van CBS Microdata.

*** significant op 1%-niveau, ** significant op 5%-niveau, * significant op 10%-niveau

Onderstaande tabel laat de effecten zien op de werk- en deeltijdfractie van een keuze in een bepaalde opleidingsrichting t.o.v. de richting economie. Voor beide uitkomstmaten is een *Gemiddeld effect* geschat, waarbij de verschillen ten aanzien van economie zijn berekend voor het gehele cohort. Vervolgens zijn de dezelfde effecten geschat voor verschillende subpopulaties. Zo zijn de effecten geschat voor studenten die zijn afgestudeerd op Mbo 2, Mbo 3 en Mbo 4. Ook zijn de effecten van het kiezen van een bepaalde opleidingsrichting geschat voor Bol'ers en Bbl'ers, en naar verschillende gebieden van herkomst.

Tabel XI.4 Geschat procentueel effect van opleidingsrichtingen t.o.v. richting economie

	Techniek	ICT	Transport	Overige dienstverlening	Zorg en welzijn	Voedsel, natuur en leefomgeving
Werkfractie						
<i>Gemiddelde effect</i>	11%	1%	10%	5%	10%	1%
Mbo niveau						
<i>Mbo2</i>	17%	.	14%	18%	3%	-1%
<i>Mbo3</i>	9%	-4%	4%	8%	3%	3%
<i>Mbo4</i>	11%	2%	12%	-3%	9%	0%
Type leerweg						
<i>Bol</i>	13%	1%	11%	6%	11%	-1%
<i>Bbl</i>	7%	.	6%	5%	5%	3%
Herkomst						
<i>Nederland</i>	9%	-1%	9%	4%	11%	1%
<i>Europa en ontwikkelde economieën</i>	12%	7%	10%	1%	10%	-12%
<i>Turkije</i>	17%	17%	18%	12%	15%	-3%
<i>Marokko</i>	21%	14%	0%	1%	11%	.
<i>Suriname en Antillen</i>	16%	4%	16%	15%	10%	3%
<i>Overig Amerika, Afrika en Azië</i>	14%	-16%	10%	4%	4%	3%
Deeltijdfractie						
<i>Gemiddelde effect</i>	13%	5%	13%	-3%	4%	-4%
Mbo niveau						
<i>Mbo2</i>	19%	.	21%	22%	0%	0%
<i>Mbo3</i>	11%	-1%	8%	5%	-2%	-2%
<i>Mbo4</i>	13%	8%	15%	-19%	3%	-7%
Type leerweg						
<i>Bol</i>	16%	6%	14%	-3%	5%	-6%
<i>Bbl</i>	8%	.	11%	-2%	-2%	0%
Herkomst						
<i>Nederland</i>	10%	3%	13%	-5%	4%	-5%
<i>Europa en ontwikkelde economieën</i>	12%	0%	19%	-3%	-1%	2%
<i>Turkije</i>	24%	27%	24%	7%	17%	17%
<i>Marokko</i>	13%	23%	-2%	-3%	2%	.
<i>Suriname en Antillen</i>	28%	14%	15%	14%	3%	11%
<i>Overig Amerika, Afrika en Azië</i>	21%	-13%	14%	-7%	-1%	-9%

Bron: Eigen berekeningen SEOR (2022) op basis van CBS Microdata.

Opmerking: Voor de opleidingsrichting ICT zijn de mbo-niveau 2 opleidingen niet meegenomen door het zeer lage aantal afgestudeerden.

Deze technische bijlage hoort bij het onderzoeksrapport 'LOB & kansrijke keuzes in het vmbo'

De verantwoordelijkheid voor de inhoud berust bij SEOR BV. Het gebruik van het materiaal in dit rapport is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld. Vermenigvuldiging en/of openbaarmaking in welke vorm dan ook is uitsluitend toegestaan na schriftelijke toestemming van SEOR BV.

Het onderzoek is uitgevoerd door SEOR BV en Annette Diender, met steun van Instituut Gak.

Dit rapport is een uitgave van SEOR BV - Marconistraat 16, 3029 AK Rotterdam

Met steun van Instituut Gak

www.seor.nl